

Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

60. gadagājums

2017. gada 31. maijs

Saturs

I Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi

ATZINUMI

Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komiteja

EESK 523. plenārsesija 2017. gada 22. un 23. februārī

2017/C 173/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums “Augstas kvalitātes izglītība visiem” (izpētes atzinums)	1
2017/C 173/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums “LIFE programmas vidusposma novērtējums” (izpētes atzinums)	7
2017/C 173/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums “ESF un FEAD finansējuma efektivitāte pilsoniskās sabiedrības centienos apkarot nabadzību un sociālo atstumtību saskaņā ar stratēģiju “Eiropa 2020”” (pašiniciatīvas atzinums)	15
2017/C 173/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums “Lauksaimniecības nozīme daudzpusējās, divpusējās un reģionālās tirdzniecības sarunās saistībā ar PTO ministru konferenci Nairobi” (pašiniciatīvas atzinums)	20

III Sagatavošanā esoši tiesību akti

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 523. plenārsesija 2017. gada 22. un 23. februārī

2017/C 173/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums “Priekšlikums Padomes direktīvai par nodokļu dubultās uzlikšanas strīdu izšķiršanas mehānismiem Eiropas Savienībā” (COM(2016) 686 final – 2016/0338 (CNS))	29
2017/C 173/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematiem “Ieteikums Padomes ieteikumam par eurozonas ekonomikas politiku” (COM(2016) 726 final) un “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai “Virzība uz pozitīvu fiskālo nostāju eurozonā”” (COM(2016) 727 final)	33

2017/C 173/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (ES) Nr. 1303/2013 attiecībā uz īpašiem pasākumiem, lai sniegtu papildu palīdzību dabas katastrofu skartajām dalībvalstīm” (COM(2016) 778 <i>final</i> – 2016/0384 (COD))	38
2017/C 173/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2014/59/ES groza attiecībā uz nenodrošinātu parāda instrumentu prioritāti maksātnespējas hierarhijā” (COM(2016) 853 <i>final</i> – 2016/0363 (COD))	41
2017/C 173/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematiem “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Jaunā prasmju programma Eiropai. Kopīgs darbs cilvēkkapitāla, nodarbinātības un konkurētspējas stiprināšanai”” (COM(2016) 381 <i>final</i>), “Priekšlikums Padomes Ieteikumam, ar ko izveido Prasmju garantiju” (COM(2016) 382 <i>final</i> – 2016/0179 (NLE)), “Priekšlikums Padomes Ieteikumam par Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru mūžizglītībai un ar ko atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 23. aprīļa Ieteikumu par Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras izveidošanu mūžizglītībai” (COM(2016) 383 <i>final</i> – 2016/0180 (NLE)), “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par kopēju sistēmu labāku pakalpojumu sniegšanai attiecībā uz prasmēm un kvalifikācijām (<i>Europass</i>) un ar ko atceļ Lēmumu 2241/2004/EK” (COM(2016) 625 <i>final</i> – 2016/0304 (COD)) un “Darba tirgū iekļauto personu kvalifikācijas paaugstināšana (izpētes atzinums (Malta prezidentūra))”	45
2017/C 173/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas mazemisiņu mobilitātes stratēģija”” [COM(2016) 501 <i>final</i>]	55
2017/C 173/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “EFIA garantijas un EFIA garantiju fonda izveide” [COM(2016) 586 <i>final</i>]	62
2017/C 173/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Jauna satvara partnerībai ar trešām valstīm izveide saskaņā ar Eiropas programmu migrācijas jomā” [COM(2016) 385 <i>final</i>]	66
2017/C 173/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai “Gada izaugsmes pētījums par 2017. gadu”” [COM (2016) 725 <i>final</i>]	73
2017/C 173/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar ko Padomes Direktīvu 87/217/EEK, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/87/EK, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/31/EK, Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1257/2013, Padomes Direktīvu 86/278/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 94/63/EK groza attiecībā uz procedurāliem noteikumiem vides ziņojumu sniegšanas jomā un ar ko atceļ Padomes Direktīvu 91/692/EEK” (COM(2016) 789 <i>final</i> – 2016/0394 COD)	82

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 523. PLENĀRSESĪJA 2017. GADA 22. UN 23. FEBRUĀRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums “Augstas kvalitātes izglītība visiem”

(izpētes atzinums)

(2017/C 173/01)

Ziņotājs: **Benjamin RIZZO**

Padomes prezidentvalsts Maltas pieprasījums	16.9.2016.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	3.2.2017.
Pieņemts plenārsesijā	22.2.2017.
Plenārsesija Nr.	523
Balsojuma rezultāts	207/1/5
(par/pre/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

EESK

1.1. mudina dalībvalstis parādīt stingrāku apņēmību attiecībā uz augstas kvalitātes izglītību visiem, lai sasniegtu ES mērķus laikposmam līdz 2020. gadam un ANO mērķus 2030. gadam;

1.2. uzsver, cik svarīga ir valsts finansēta augstas kvalitātes izglītība un apmācība visiem, vienlaikus uzsverot nozīmi, kāda ir iedzīvotāju izglītošanai par cilvēktiesībām, viņu kā pilsoņu lomu un Eiropas vērtību stiprināšanu visās dalībvalstu izglītības programmās;

1.3. iestājas par lielāku atbalstu agrīnai pirmsskolas izglītībai (kam ir izšķiroša nozīme valodu apguvē, socializācijā, pielāgošanā pamatzglītībai un tālākizglītībai) un mūžizglītībai (kas ir izšķirošs faktors sekmīgai integrācijai sabiedrībā un nodarbinātības jomā);

1.4. uzsver nepieciešamību radīt apmācības iespējas izglītību priekšlaicīgi pametušiem jauniešiem, kā arī mazkvalificētiem darba ņēmējiem un migrējošiem darba ņēmējiem, un atzīt neformālās izglītības un ikdienējās mācīšanās rezultātus;

1.5. uzskata, ka nodarbinātības nākotne un digitalizācijas uzdevumi ir būtiski temati, kas Eiropas Savienībai un tās dalībvalstīm ir jāierindo kā vieni no galvenajiem politiskajās debatēs un sociālajā dialogā par augstas kvalitātes izglītību visiem;

1.6. mudina ES un tās dalībvalstis censties panākt lielāku sinerģiju un saskaņotu ES mēroga stratēģiju izglītības visiem jomā;

1.7. atgādina Eiropas Komisijai (EK) un dalībvalstīm, ka skolotāji un izglītības darbinieki ir jāatbalsta viņu centienos pilnveidot visus savas profesionālās attīstības aspektus, lai uzlabotu darba rādītājus. Tāpēc EESK iesaka ieguldīt skolotāju un apmācības instruktoru kvalifikācijā, tiecoties nodrošināt dzimumu līdztiesību darbā pieņemšanas procesā, kā arī viņiem visiem nodrošināt stabilu darbu, labas karjeras iespējas un atalgojumu;

1.8. aicina efektīvāk izmantot Eiropas fondus, jo īpaši Eiropas Sociālo fondu (ESF) un “Apvārsni 2020”, atbalstīt kvalitatīvu izglītību un apmācību, talantus, pētniecību un inovāciju.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1. EESK ir gandarīta, ka prezidentvalsts Malta ir noteikusi tematu “**Augstas kvalitātes izglītība visiem**” par vadmotīvu un aicinājusi EESK par to sagatavot izpētes atzinumu. Eiropai nevajadzētu aizmirst, ka, veidojot Eiropas sabiedrību, kas ir apņēmusies saglabāt pamattiesības un vērtības, ir svarīga augstas kvalitātes izglītība visiem. Malta ir izvirzījusi mērķi veicināt iekļautību daudzveidībā formālās un neformālās izglītības jomā, nodrošinot taisnīgas un dažādotas mācīšanās iespējas. Šajā sakarā Malta 2017. gada janvārī rīkoja izglītības nedēļu, kas īpaši pievērsās tematiem “taisnīgums un mācīšanās” un “digitālā izglītība”.

2.2. EESK pauž gandarījumu par to, ka Komisija 7. decembrī nāca klajā ar trim paziņojumiem ar nosaukumu “Jaunatnes iniciatīva”⁽¹⁾. Šajā atzinumā galvenā uzmanība ir pievērsta paziņojumam “Izglītības uzlabošana un modernizēšana: augstas kvalitātes izglītība visiem”. Turklāt kā Eiropas pilsoniskās sabiedrības pārstāvis ES līmenī EESK sagaida, ka ar to notiks apspriešanās un ka tai būs aktīva loma turpmākajās norisēs saistībā ar šīm iniciatīvām. Tomēr EESK pauž bažas, ka šo iniciatīvu vērtība varētu zust, jo taupības pasākumi joprojām skar daudzas mūsu sabiedrības, traucējot tām pilnībā gūt labumu no augstas kvalitātes izglītības.

2.3. Lai gan izglītība joprojām ir valstu valdību prerogatīva, EESK uzskata, ka Eiropas Savienībai vajadzētu izmantot savu ietekmi un finansiālo kapacitāti, lai palīdzētu dalībvalstīm vairāk ieguldīt centienos nodrošināt augstas kvalitātes izglītību visiem.

3. Īpašas piezīmes

3.1. Kvalitatīva izglītība

3.1.1. Kvalitatīva izglītība sekmē to, ka cilvēki attīstās tā, lai viņi būtu brīvi, kritiski domājoši, apzinīgi, aktīvi un patstāvīgi, spētu piedalīties tās sabiedrības veidošanā, kurā viņi dzīvo, un spētu izprast brīvības un solidaritātes kopējās vērtības. Tā arī rada pamatu, kas ļauj cilvēkiem pārvarēt problēmas darba dzīvē.

3.1.2. Apņēmība nodrošināt kvalitatīvu izglītību prasa konkrētus pasākumus, piemēram:

- palielināt atbalstu agrīnai pirmsskolas izglītībai (kam ir izšķiroša nozīme valodu apguvē, socializācijā, pielāgošanā pamatzglītībai un tālākizglītībai) un mūžizglītībai (kas ir izšķirošs faktors sekmīgai integrācijai sabiedrībā un darba dzīvē),
- nodrošināt, ka izglītība atbilst uz izaicinājumiem saistībā ar globalizāciju, digitalizāciju un pārmaiņām nodarbinātības jomā,
- radīt apmācības iespējas izglītību priekšlaicīgi pametušiem jauniešiem, kā arī mazkvalificētiem darba ņēmējiem un migrējošiem darba ņēmējiem, neatstājot novārtā digitālās lietotprasmes,
- gādāt par to, ka izglītības procesā tiek apgūta informācijas atlases prasme,
- atzīt neformālās izglītības un ikdienējās mācīšanās rezultātus,
- veicināt alianses starp visdažādākajiem izglītības jomas dalībniekiem, iesaistot visu izglītības kopieni,

⁽¹⁾ COM(2016) 940 final, COM(2016) 941 final un COM(2016) 942 final.

- uzlabot sākotnējās arodmācības un kvalifikācijas celšanu skolotājiem un izglītības darbiniekiem,
- pilnveidot skolotāja profesiju un nodrošināt labākus darba apstākļus un atalgojumu,
- nodrošināt, ka politika, kas paredzēta ekonomikas krīzes un valsts parāda krīzes pārvarēšanai, neapdraud izglītības un apmācības kvalitāti,
- ieguldīt izglītības infrastruktūras un rīku, piemēram, IKT, uzlabošanā,
- uzlabot publiskos ieguldījumus kvalitatīvā izglītībā, pētniecībā un arodapmācībā, kā arī turpināt atbalstu un finansējumu programmai *Erasmus+*,
- labāk izmantot Eiropas fondus, jo īpaši Eiropas Sociālo fondu (ESF) un “Apvārsni 2020”, kā arī atbalstīt kvalitatīvu izglītību un apmācību, pētniecību un inovāciju,
- stiprināt ES mēroga mobilitātes iespējas studentiem, augstskolu mācībspēkiem, skolotājiem, pasniedzējiem un pētniekiem, kam būtu jādod iespēja kādu laiku pastrādāt citā dalībvalstī – tas attiecas ne tikai uz formālo izglītību, bet arī uz neformālām sistēmām, arodapmācību un mācekļību,
- tiekties pēc lielākas ES mēroga sinerģijas un saskaņotām stratēģijām izglītības jomā un
- veicināt sadarbību un dialogu starp uzņēmumiem, izglītības un apmācības sistēmām un to pakalpojumu sniedzējiem, lai apzinātu nepieciešamās prasmes un veicinātu nodarbinātību.

3.2. *Izglītība un cilvēktiesības*

3.2.1. EESK uzskata: lai gan izglītības galvenais mērķis ir cilvēku attīstība, kā minēts iepriekš, apmācība ir disciplīna un aktivitāte, kas vairāk attiecas uz darbības mērķiem un ir cieši saistīta ar attīstību un iekļaušanos darba dzīvē. EESK jau ir norādījusi atšķirības un līdzības, kas pastāv starp izglītību un apmācību – tās noteikti ir saistītas, bet katrai no tām ir savi mērķi. Daudzos atzinumos EESK ir rūpējusies, lai izglītība tiktu noteikta par pamattiesībām, par sabiedrisku labumu un valdības primāru atbildības jomu.

3.2.2. ES izglītības ministru neformālajā sanāksmē Parīzē 2015. gada martā (pēc Francijā un Dānijā piedzīvotajiem uzbrukumiem) pieņemtajā dokumentā “Deklarācija par pilsoniskuma un kopējo vērtību – brīvības, iecietības un nediskriminācijas – veicināšanu ar izglītības palīdzību” ir norādīts, ka ES appēmas stingri aizstāvēt tai svarīgās pamatvērtības: aizsargāt cilvēka cieņu, brīvību (tostarp vārda brīvību), demokrātiju, vienlīdzību, tiesiskumu un cilvēktiesības.

3.2.3. Diemžēl 2016. gadā uz dažādiem ieganstiem balstīta vardarbība (tostarp labējo ekstrēmistu grupas, kas atbalsta ksenofobus un rasistiskus uzskatus, terorisms reliģisku apsvērumu aizsegā, kā arī asais no kara un konfliktiem bēgošo cilvēku noraidījums) atkal ir novedis pie sāpīgām sekām. Tāpēc visās dalībvalstu izglītības programmās ir jāstiprina izglītība par cilvēktiesībām un pilsoniskumu, kā arī par ES vērtībām.

3.2.4. Šajā ziņā dalībvalstīm izglītības joma ir jāpapildina ar jaunām dimensijām – tās saikni ar pamattiesībām un nodarbinātības nākotni – un jāsigatavojas kultūras un funkcionālajām pārmaiņām, kas izriet no norisēm vides jomā, kā arī jānodrošina, ka apmācība ir atbilstoša tās uzdevumiem un sniedz kvalifikāciju, kāda ir nepieciešama ekonomikas ilgtspējīgai attīstībai.

3.2.5. Viens no mūsdienu izglītības uzdevumiem ir veidot spēju apieties ar informāciju (“informācijpratība”). Cilvēkiem ir tiesības uz piekļuvi informācijai, tomēr apiešanās ar informāciju ir sarežģīts jautājums. Izglītības procesā jāmača informāciju atlasīt, interpretēt un izmantot un tas jādara tā, lai indivīds un sabiedrība no tā gūst labumu. Informācijpratība ir viens no augstvērtīgas izglītības kritērijiem.

3.3. *Ekonomikas krīze, nabadzība, sociālā atstumtība*

3.3.1. Eurostat ziņojums liecina, ka 2015. gadā Eiropas Savienībā aptuveni 25 miljonus bērnu jeb 26 % iedzīvotāju vecumā no 0 līdz 17 gadiem apdraudēja nabadzība vai sociālā atstumtība. 2015. gadā vairāk nekā trešdaļa bērnu bija apdraudēti (nabadzības vai sociālās atstumtības dēļ) 6 dalībvalstīs: Rumānijā, Bulgārijā, Grieķijā, Ungārijā, Spānijā un Itālijā. Vislielākais pieaugums konstatēts Grieķijā (no 28,7 % 2010. gadā līdz 37,8 % 2015. gadā, respektīvi 9,1 procentpunkti). Šie satraucošie dati skaidri atklāj saikni starp krīzi un nabadzības palielināšanos.

3.3.2. Jaunākie ES ziņojumi par izglītības nozari sniedz papildu pierādījumus par problēmu, kas atspoguļota daudzos iepriekšējos pilsoniskās sabiedrības pētījumos un paziņojumos: nabadzība ir cieši saistīta ar ģimeņu un sociālo grupu sociāli ekonomisko un kultūras izcelsmi. Eurostat apliecina, ka nabadzības apdraudēto vai sociāli atstumtībai pakļauto bērnu daļa ES ir mazāka, ja vecāku izglītības līmenis ir augstāks. 2015. gadā gandrīz 2/3 (65,5 %) visu to bērnu, kuru vecākiem ir zems izglītības līmenis (pabeigts ne vairāk kā pamatizglītības otrais posms), apdraud nabadzība. Salīdzinājumam: līdzīgā situācijā ir 30,3 % to vecāku bērnu, kuriem ir vidējs izglītības līmenis un 10,6 % to bērnu, kuru vecākiem ir augstāks izglītības līmenis.

3.3.3. Izglītības nepietiekamība vai to jauniešu daļa, kuriem neizdodas sasniegt minimālo izglītības līmeni, ir viena no lielākajām Eiropas mūsdienu problēmām. No otras puses, ekonomiskās krīzes un stingro budžeta un fiskālo ierobežojumu dēļ izglītības un apmācības sistēmu kvalitāte ir pasliktinājusies, tāpēc ir palielinājies nabadzības un atstumtības risks, un ir apdraudēts princips, saskaņā ar kuru visiem jābūt iespējai iegūt augstas kvalitātes publisko izglītību.

3.3.4. Lai gan dažas Eiropas valstis ir nolēmušas samazināt izglītības budžetus un darbinieku algas, ierobežot darbinieku pieņemšanu darbā, apturēt skolu būvniecību vai nepiešķirt pietiekamus resursus drošas un piemērotas izglītības iestāžu infrastruktūras uzturēšanai, šī tendence būtu jāvērs pretējā virzienā. 2014. gadā publiskie tēriņi izglītībai ar grūtībām sasniedza 1,1 % reālā izteiksmē, un dalībvalstis 2014. gadā samazināja izdevumus salīdzinājumā ar 2013. gadu⁽²⁾. Tāpēc EESK mudina valstu valdības atkārtoti izskatīt un mainīt tās taupības programmas, kas varētu smagi skart saistības, kas noteiktas izglītības jomā Eiropas un starptautiskā līmenī, piemēram, programmā 2020. un 2030. gadam.

3.4. Izglītība un turpmākais darbs

3.4.1. Darba nākotne ir būtisks jautājums, un politiskajās debatēs un sociālajā dialogā par augstu izglītības kvalitāti tam ir jāpiešķir prioritāte. Turklāt tektoniskas pārmaiņas pārveido veidus, kādos darbs tiek veikts. Tādējādi, neraugoties uz to, ka paveras jaunas iespējas pārvērst inovācijas jaunās darbvietās, darba pasauli pašlaik raksturo izteikta neprognozējamība, ko izjūt gan darba ņēmēji, gan uzņēmumi. Digitālās revolūcijas radītās pārejas apvienojumā ar jaunām pozitīvām iespējām vēl vairāk palielina neprognozējamības un sarežģītības sajūtu. Kā norādīts pirmajā Juncker vadītās Komisijas Izglītības un apmācības pārskatā, *cilvēku sagatavošana nodarbinātībai ir tikai daļa no uzdevuma. Izglītības loma labākas sabiedrības veidošanā ir vienlīdz svarīga*. Tomēr mūsdienās pat darbinieki ar visaugstāko kvalifikāciju var zaudēt darbu. Lai gan izglītība un apmācība ir ārkārtīgi svarīga, tā vairs nav automātiska garantija labam, stabilam un labi apmaksātam darbam. Šķiet, ka arī nevienlīdzība darba tirgū ir kļuvusi par problēmu, kas ir pienācīgi jārisina.

3.4.2. Profesionālajai izglītībai un apmācībai (PIA) ir aizvien lielāka nozīme cīņā pret bezdarbu, un tā ir jāuzlabo un jāpadara pieejamāka un atbilstošāka. Ir jāpiešķir pietiekami cilvēkresursi un finanšu līdzekļi, lai nodrošinātu izglītības rezultātu kvalitāti un attiecīgo cilvēku nodarbināmību.

3.4.3. EK novērtējuma ziņojums par Eiropas Sociālā fonda (ESF) ieguldījumiem laikposmā no 2007. līdz 2013. gadam liecina, ka līdz 2014. gada beigām vismaz 9,4 miljoni Eiropas iedzīvotāju atrada darbu un 8,7 miljoni ieguva kvalifikāciju vai sertifikātu. Savukārt 13,7 miljoni dalībnieku minēja citus pozitīvus rezultātus, piemēram prasmju līmeņa paaugstināšanos. Šai pozitīvajai ziņai vajadzētu rosināt dalībvalstis pastāvīgi cīnīties pret bezdarbu Eiropā, kas daudzās no tām joprojām ir augsts.

3.4.4. EESK arī iesaka Eiropas Savienībai un tās dalībvalstīm vairāk ieguldīt pētniecībā un inovācijā, lai radītu jaunas un labākas darbavietas nākotnē.

3.4.5. Joprojām pastāv no dzimuma atkarīgas darba samaksas atšķirības. Komisāre Vēra Jourová 2015. gada novembrī norādīja: "Sievietes joprojām aptuveni divus mēnešus gadā strādā par brīvu, jo viņu stundas alga ir par 16,4 % mazāka nekā vīriešu alga. Dzimumu līdztiesība ir viena no Eiropas Savienības pamatvērtībām, taču patiesībā tā joprojām nav kļuvusi par realitāti." Ņemot vērā izglītības nozares feminizāciju, būtu jāpārskata atalgojums un jāuzlabo karjeras iespējas.

⁽²⁾ Izglītības un apmācības pārraudzība 2015. gadā

3.5. **Publiskā izglītība**

3.5.1. Dalībvalstīm ir no jauna jāapstiprina publiskās izglītības loma līdztiesības un sociālās kohēzijas nodrošināšanā. Apsverot jaunākos ES datus par nabadzību un sociālās atstumtības risku, nedrīkst novērtēt par zemu publiskās izglītības nozīmi centienos veidot sabiedrību, kurā valda lielāka vienlīdzība.

3.5.2. Augstas kvalitātes izglītība būtu jānodrošina līdztiesīgi bez peļņas gūšanas nolūka. Valdības pirmām kārtām ir atbildīgas par pienācīgu resursu nodrošināšanu vispārēji pieejamai izglītībai, kā tās ir apņēmušās starptautiskā un Eiropas līmenī. Ieguldījumiem izglītībā, it īpaši publiskajā izglītībā, būtu jāklūst par politisku prioritāti.

3.5.3. Tā kā ne visiem darba ņēmējiem ir līdzekļi, ar ko nodrošināt noturību pret sabiedrisko, personisko un profesionālo risku, ļoti svarīga ir piekļuve publiskām, augstas kvalitātes kvalifikācijas celšanas un pārkvalifikācijas iespējām un pienācīgai sociālajai aizsardzībai. Kā pilsoniskās sabiedrības pārstāve ES līmenī EESK uzsver nepieciešamību stiprināt un labāk finansēt publiskās izglītības iestādes bezdarbnieku un migrējošo darba ņēmēju apmācībai.

3.5.4. EESK uzskata arī, ka sociālajiem partneriem un izglītības kopienai būtu jāpiešķir uzraudzības pilnvaras un ka tai būtu jāizvērtē izglītībā ieguldīto publisko līdzekļu izmantošanas efektivitāte.

3.6. **Sociālais dialogs un kolektīvās sarunas**

3.6.1. Visā Eiropā sociālais dialogs izglītības jomā saskaras ar dažādām problēmām, kuru cēloņi ir gan iekšēji, gan ārēji. Steidzami risināmas ekonomiskas problēmas ir iemesls tam, kāpēc sociālā dialoga pozīcijas politiskajā darba kārtībā ir pasliktinājušās. Efektīva sociālā dialoga trūkumu atspoguļo fakts, ka lēmumi, kas skar izglītības darbiniekus un skolu kopienas bieži tiek pieņemti ārpus oficiālām sarunām ar sociālajiem partneriem. Daudzās valstīs kolektīvo sarunu piemērošanas joma ir sašaurināta tieši tajā laikā, kad to būtu vajadzējis paplašināt, lai risinātu daudzas jaunas pārmaiņas, kas skar izglītības kopienas.

3.6.2. Tāpēc EESK aicina dalībvalstis un sociālos partnerus pastiprināt saikni starp valsti un Eiropas sociālo dialogu un apspriest to, kā paplašināt kopīgumu piemērošanas jomu. Eiropas sociālajam dialogam izglītības nozarē ir izšķiroša nozīme stratēģijas "Eiropa 2020" un Programmas 2030. gadam mērķu īstenošanā, jo tas vieno Eiropas darba devējus un darba ņēmējus šajā jomā, lai tie varētu vienoties par to, kā risināt problēmas, ar kurām saskaras nozare. Būtu jāiesaista arī visa izglītības kopiena (vecāki, izglītojamie, pilsoniskās sabiedrības organizācijas u. c.).

3.7. **IKT izglītībā**

3.7.1. Beidzamo gadu laikā pasaulē ir notikusi pāreja no ražošanas virzītas ekonomikas uz ekonomiku, kas vairāk orientēta uz pakalpojumiem. Zināšanu radīšana ir kļuvusi par kritiskās vērtības faktoru gan ražošanas, gan pakalpojumu jomā.

3.7.2. Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas globalizētā pasaulē ir izmainījušas ekonomikas integrāciju un savstarpējo atkarību visos līmeņos. Turklāt digitālā pārveide ir cēlonis būtiskām pārmaiņām ražošanas un pakalpojumu jomā. Tas ietver arī pāreju no tradicionālās nodarbinātības uz digitālo nodarbinātību. IKT tiek izmantotas dažādos veidos. Tās kalpo arī par atbalstu sociālajiem un/vai politiskajiem virtuālajiem tīkliem. Tādējādi IKT loma bērnu un jauniešu socializācijā pakāpeniski palielinās.

3.7.3. Lai gan IKT piedāvā iespējas daudzās jomās, tās iever arī tādu reālu apdraudējumu kā kibernetizācija, bīstams un kaitējošs saturs, pakalpojumu pastiprināta komercializācija. Tās rada arī tehnoloģiskas novērošanas un personas datu ļaunprātīgas izmantošanas iespējas. Personas datu aizsardzība un informācijas drošība izglītības jomā būtu jārisina ar Eiropas stratēģiju. Turklāt daudzas Eiropas valstis ir ieviesušas valsts stratēģijas IKT izmantošanas stiprināšanai dažādās jomās, kā arī īpašas stratēģijas, kas paredzētas izglītībai, taču to īstenošana joprojām ir nepietiekama.

3.7.4. Izglītības kopienai un sabiedrībai svarīgs jautājums ir digitālo ierīču ieviešana izglītībā. Eiropas Komisija Digitalizācijas programmā un Stratēģiskajā satvarā izglītības un apmācības jomā 2020. gadam ir uzsvērusi nepieciešamību dalībvalstīm izmantot inovatīvas mācīšanas un mācīšanās pieejas ar mērķi uzlabot digitālās prasmes un sagatavot darba ņēmējus digitālajam darbam nākotnē. ESAO un UNESCO pētījumi un ziņojumi arī mudina izvēlēties šo virzienu: nepieciešamību rūpēties, lai izglītības iestādes būtu aprīkotas un varētu izmantot IKT izglītības vajadzībām, un nākotnes veidošanas nolūkā stiprināt pasniedzēju prasmes izmantot šīs tehnoloģijas pedagogijas vajadzībām visos izglītības līmeņos.

3.7.5. Jauno tehnoloģiju integrēšana izglītībā varētu stiprināt prasmes, kas ir nepieciešamas, lai varētu pielāgoties strauji mainīgajām tehnoloģijām un sagatavot izglītojamos mūžizglītībai un aktīvam demokrātiskam pilsoniskumam. Izglītības jomā IKT spēj uzlabot mācīšanu un mācīšanos, tomēr tās ir saistītas arī ar daudzām problēmām, ar ko saskaras pasniedzēji un izglītojamie un kas ir minētas šajā atzinumā.

3.7.6. Visbeidzot, būtu jāatzīmē, ka, ja ES vēlas saglabāt vadošo pozīciju augstākās izglītības un zinātniskās pētniecības jomā, tai ir jāpastiprina savi ieguldījumi talantu atbalstīšanā, pētniecībā un inovācijā.

3.8. *Skolotāji – nākotnes arhitekti*

3.8.1. Ir labi zināms, ka skolotājiem ir svarīga loma izglītības iniciatīvu un programmu veiksmīgā vai neveiksmīgā īstenošanā. EESK mudina izglītības pārvaldes institūcijas un iestādes nodrošināt pastāvīgu oficiālu pedagoģisko un tehnisko atbalstu skolotājiem, lai palīdzētu viņiem pielāgoties jaunajām digitālajām sistēmām un izvairīties no tādas IKT izmantošanas, kas pasliktinātu darba apstākļus. EESK iesaka ieguldīt apmācības instruktoru un skolotāju kvalifikācijā, tiecoties nodrošināt dzimumu līdzsvaru darbā pieņemšanas procesā un izvēloties vislabāko kandidātu savā profesionālajā kategorijā, un nodrošināt stabilu darbu, kā arī labas karjeras iespējas un algas.

3.8.2. Tā kā ir paredzams, ka radikāli mainīsies nacionālie izglītības tehnoloģijas standarti, būtu jāapspriežas ar izglītības darbinieku pārstāvjiem gadījumos, kad valstu izglītības iestādes plāno jaunas stratēģijas un programmas, kuras ietekmē viņu ikdienas darbu. Sākotnējās arodmācībās un kvalifikācijas celšanā būtu jāiekļauj tādi priekšmeti kā mediju tveršana, mediju manipulēšana, mediju prezentācija un publicēšana, tīmekļa vietņu veidošana, datu ievadīšana, rīkošanās ar datu bāzēm, informācijas vākšana, sadarbīga vide un datņu koplietošana. Ir būtiski, lai ikviens skolotājs būtu sagatavots un būtu ieguvīs šīs zināšanas un prasmes.

3.8.3. EESK arī iesaka dalībvalstīm uzlabot skolotāju un izglītības darbinieku mobilitātes iespējas ceļošanai uz dažādām dalībvalstīm, vienlaikus saglabājot viņu sociālā nodrošinājuma un pensiju tiesības, ar mērķi panākt, ka palielinās izglītojošā darba un apmācības profesiju pievilcība jaunāko paaudžu skatījumā.

Briselē, 2017. gada 22. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums “LIFE programmas vidusposma novērtējums”**(izpētes atzinums)**

(2017/C 173/02)

Ziņotājs: **Lutz RIBBE**

Apspriešanās	25.8.2016.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Biroja lēmums	15.3.2016.
Atbildīgā specializētā nodaļa	Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	6.2.2017.
Pieņemts plenārsesijā	23.2.2017.
Plenārsesija Nr.	523
Balsojuma rezultāts	169/25/18
(par/pret/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atkārtoti⁽¹⁾ un uzsvērti mudina saglabāt un attīstīt tālāk atsevišķu ES finansēšanas programmu videi, bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai un uzlabošanai, resursu efektivitātes, ilgtspējīgas attīstības, komunikācijas un informācijas sekmēšanai, kā arī nevalstisko vides organizāciju atbalstam.

1.2. Pēdējos 25 gados *LIFE* programmai ir bijusi ievērojama nozīme Eiropas vides un – aizvien vairāk – arī ilgtspējas politikā. Var pilnīgi pamatoti apgalvot, ka tā ir kļuvusi par ES vides politikas neatņemamu elementu, jo *LIFE* programma šo politiku ir ievērojami stiprinājusi.

1.3. Tas ir noticis divējādā veidā. *LIFE* projekti

- a) ir tieši palīdzējuši sasniegt konkrētus un redzamus rezultātus; piemēram, *LIFE* finansētie projekti ir palīdzējuši aizsargāt no tiešas izmiršanas dažas apdraudētas sugas, ko aizsargā ES tiesību akti;
- b) ir uzskatāmi parādījuši vietējiem iedzīvotājiem ES vides politikas pozitīvos nolūkus un labumu, ko tā sniedz cilvēkiem, videi un dabai. Līdz ar to *LIFE* programma kļuvusi par tādu kā “tiltu” starp ES politiku un “Eiropu, kas darbojas iedzīvotāju un reģionu labā”. Laikā, kad arvien biežāk tiek uzdots jautājums, kāda vispār ir Eiropas pievienotā vērtība, tas ir īpaši svarīgi.

1.4. *LIFE* programma, kuras pastāvīgā pielāgošana jauniem izaicinājumiem ir vērtējama īpaši atzinīgi, arī parādījusi, ka pilsoniskajā sabiedrībā pastāv milzīgs potenciāls un liela apņēmība iesaistīties ES vides un ilgtspējīgas attīstības politikas īstenošanā un attīstīšanā. ES tiesību aktu īstenošana ir daudz vairāk nekā tikai leģislatīvs akts, kas dalībvalstīm jāpilda. Vides un ilgtspējas politika ir atkarīga no sabiedrības atbalsta, tā ir jāpadara pārrēdzama, un par to ir jāstāsta, un arī šajā ziņā *LIFE* programma sniedz ļoti vērtīgu ieguldījumu.

⁽¹⁾ EESK atzinums OV C 191, 29.6.2012., 111. lpp.

1.5. Tomēr *LIFE* projekti bieži vien arī tieši vai netieši parāda politisko lēmumu, tostarp ES līmenī, pretrunas. Lai arī dažiem lēmumu pieņēmējiem tas varētu būt nepatīkami, tas ir uzskatāms par vēl vienu vērtīgu ieguldījumu, kas galu galā var veicināt vides aizsardzības lielāku integrāciju citās politikas jomās.

1.6. ANO 2030. gada programmas (tā dēvēto ilgtspējīgas attīstības mērķu, IAM) īstenošana Eiropas politikā ir viens no lielākajiem izaicinājumiem, ar kuriem Eiropas Savienība saskarsies turpmākajos gados. *LIFE* programmai būs jādod savs ieguldījums šajā jomā. Te ir runa ne tikai par to, kā ciešā dialogā ar sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības grupām apzināt visefektīvākos īstenošanas veidus. Arī daudziem Komisijas dienestiem un – dalībvalstu līmenī – daudzām ministrijām, iestādēm un struktūrām, kurām ilgtspējas politika līdz šim ir bijusi tikai margināls jautājums, būs jāpārskata pieeja, lai plaši apspriestā dabas un vides aizsardzības iekļaušana citās politikas jomās kļūtu par realitāti.

1.7. EESK ierosina vairākas izmaiņas.

- *LIFE* programmai būtu jākļūst par *Natura 2000* tīkla galveno finansēšanas instrumentu. Savulaik izraudzītā pieeja organizēt *Natura 2000* finansēšanu galvenokārt no ES reģionālās attīstības fondiem, kā arī kopējās lauksaimniecības politikas 2. pīlāra, ir uzskatāma par nepietiekamu. Šajā sakarā komiteja norāda uz savu atzinumu ⁽²⁾ un aicina *LIFE* programmu papildināt ar attiecīgi iezīmētu finansējumu. Šajā saistībā jāpievērš uzmanība visu atbalsta pasākumu saskaņotībai, tātad jāizvairās no konflikta ar citiem ES fondiem vai dubulta atbalsta saņemšanas no tiem.
- Būtu jāpārbauda, kā *LIFE* atbalstītos projektus vēl labāk varētu padarīt par īstiem “paraugprojektiem”, tātad, lai tos – ja iespējams, bez papildu subsīdijām – varētu pārņemt citur Eiropā.
- Klasiskus pētniecības projektus nevajadzētu atbalstīt no *LIFE* programmas līdzekļiem, arī tāpēc, lai to vēl skaidrāk nodalītu no programmas “Apvārsnis 2020”.

1.8. Būtu jāpaplašina ar klimata politiku saistītā sadaļa, pirmām kārtām saistībā ar iespējamiem pielāgošanās pasākumiem, kurus var veikt klimata pārmaiņu īpaši skarti iedzīvotāji, lauksaimnieki, pilsētas/pašvaldības un reģioni.

2. Vispārīga informācija

2.1. 1992. gadā izveidotā *LIFE* programma ir svarīgākā ES programma vides jomā. Tās mērķis ir aizsargāt bioloģisko daudzveidību un biotopus (jo īpaši, izmantojot *Natura 2000* tīklu), kā arī veicināt resursu efektivitāti, klimata aizsardzību, komunikāciju un informāciju. *LIFE* programmai laikposmā no 2014. līdz 2020. gadam ir piešķirti līdzekļi aptuveni 3,456 miljardu EUR apmērā, bet iepriekšējo septiņu gadu periodā bija pieejami aptuveni 2 miljardi EUR.

2.2. Šīs programmas galvenie mērķi ir šādi:

- palīdzēt veidot resursu ziņā efektīvu, mazoglekļa un pret klimata pārmaiņām noturīgu ekonomiku, kā arī aizsargāt vidi un saglabāt bioloģisko daudzveidību,
- uzlabot vides politiku un ES vides tiesību aktu īstenošanu un kontroli, kā arī vides un klimata politikas mērķus vairāk ņemt vērā citās politikas jomās un publisko un privāto organizāciju praktiskajā darbā,
- veicināt labāku vides un klimata jomas pārvaldību visos līmeņos, galvenokārt, iesaistot pilsonisko sabiedrību, nevalstiskās organizācijas un vietējos dalībniekus,
- atbalstīt 7. vides rīcības programmas īstenošanu, kā arī – nākotnē – ANO 2030. gada programmas īstenošanu Eiropas politikā.

⁽²⁾ Sk. EESK atzinumu “ES bioloģiskās daudzveidības politika” (OV C 487, 28.12.2016., 14. lpp.).

2.3. Salīdzinājumā ar 2007.–2013. gada periodu programmai *LIFE* ir vairākas jaunas iezīmes:

- izveidota Klimata pasākumu apakšprogramma,
- ieviesta jauna projektu kategorija “integrēti projekti” līdztekus “tradicionāliem” projektiem, spēju veidošanas projektiem un sagatavošanās projektiem,
- ieviesti finanšu instrumenti, proti, Dabas kapitāla finansēšanas mehānisms (*Natural Capital Financing Facility – NCF*), īpašu uzsvāru liekot uz ekosistēmu pakalpojumiem un dabas kapitāla aizsardzību, kā arī Energoefektivitātes privātā finansējuma instruments (*PF4EE*),
- pakāpeniski paredzēts atteikties no valsts piešķirumiem projektu īstenošanai: no 2018. gada projektus paredzēts izvēlēties, tikai pamatojoties uz to piemērotību un ņemot vērā ģeogrāfisko sadalījumu (attiecas uz tradicionāliem projektiem),
- Komisija programmu īsteno, izmantojot Mazo un vidējo uzņēmumu izpildaģentūru (*EASME*).

2.4. 2014.–2020. gada plānošanas periodā *LIFE* programmai ir paredzēti šādi līdzekļi:

- Vides apakšprogrammai un tās trīs prioritārajām jomām – “Vides un resursu efektivitāte”, “Daba un bioloģiskā daudzveidība”, “Vides pārvaldība un informācija” – ir paredzēti apmēram 75 % no budžeta (2 592 miljoni EUR),
- Klimata pasākumu apakšprogrammai un tās prioritārajām jomām – “Klimata pārmaiņu mazināšana”, “Pielāgošanās klimata pārmaiņām” un “Klimata pārvaldība un informācija” – paredzēti aptuveni 25 % no budžeta (864 miljoni EUR).

2.5. Eiropas Komisija līdz 2017. gada 30. jūnijam izstrādā *LIFE* programmas vidusposma novērtējumu un ir lūgusi Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju un Reģionu komiteju pirms vidusposma novērtējuma publicēšanas sniegt viedokli par jauno *LIFE* programmu, ņemot vērā 2014. gadā ieviestos jauninājumus.

3. Komitejas vispārīgas piezīmes

3.1. EESK uzskata, ka veikt kvalificētu vidusposma novērtējumu par programmas pašreizējo posmu vēl ir pārāgi, jo jaunā programmas posma pirmos projektus piešķir tikai 2015. gadā, un absolūtais vairākums no šiem projektiem vēl nav beigušies, tāpēc tos vēl nevar novērtēt. Tomēr komiteja, ņemot vērā programmas iepriekšējo posmu novērtējumu, vēlas sniegt pirmo ieguldījumu *LIFE* programmas 2021.–2028. gada plānošanas periodam veidošanā.

LIFE līdzšinējie sasniegumi, pievienotā vērtība un ierobežojumi

3.2. Pēdējos 25 gados *LIFE* programmai ir bijusi ievērojama nozīme Eiropas vides un – aizvien vairāk – arī ilgtspējas politikā. Programma ir sniegusi ļoti nozīmīgu ieguldījumu bioloģiskās daudzveidības aizsardzībā. Var pilnīgi pamatoti apgalvot, ka tā ir kļuvusi par ES vides politikas neatņemamu elementu, jo *LIFE* programma šo politiku ir ievērojami stiprinājusi.

3.3. Tas ir noticis divējādā veidā. *LIFE* projekti

- a) ir tieši palīdzējuši sasniegt konkrētus un redzamus rezultātus. Piemēram, *LIFE* finansētie projekti ir palīdzējuši aizsargāt no tiešas izmiršanas dažas apdraudētas sugas, ko aizsargā ES tiesību akti. Kā piemēru var minēt projektus, kuru mērķis ir aizsargāt klinšu ibisu un lielo sīgu. *LIFE* programma bieži vien ir bijusi un joprojām ir vienīgā finansēšanas iespēja, jo dalībvalstis bieži vien nav izstrādājušas attiecīgas aizsardzības programmas un/vai neizrāda par to nekādu interesi;
- b) ir uzskatāmi parādījuši vietējiem iedzīvotājiem ES vides politikas pozitīvos nolūkus un labumu, ko tā sniedz cilvēkiem, videi un dabai. Līdz ar to *LIFE* programma kļuvusi par tādu kā “tiltu” starp ES politiku un “Eiropu, kas darbojas iedzīvotāju un reģionu labā”. Laikā, kad arvien biežāk tiek uzdots jautājums, kāda vispār ir Eiropas pievienotā vērtība, tas ir īpaši svarīgi.

3.4. *LIFE* programma ar daudzajiem līdz šim finansētajiem projektiem ir parādījusi, ka pilsoniskajā sabiedrībā pastāv milzīgs potenciāls un liela apņēmība iesaistīties ES vides un ilgtspējīgas attīstības politikas īstenošanā un attīstīšanā. ES tiesību aktu īstenošana ir daudz vairāk nekā tikai leģislatīvs akts, kas dalībvalstīm jāpilda. Vides un ilgtspējas politika ir atkarīga no sabiedrības atbalsta, tā ir jāpadara pārredzama, un par to ir jāstāsta, un arī šajā ziņā *LIFE* programma sniedz ļoti vērtīgu un būtisku ieguldījumu.

3.5. Tomēr *LIFE* projekti bieži vien arī tieši vai netieši parāda politisko lēmumu, tostarp ES līmenī, pretrunas. Lai arī dažiem lēmumu pieņēmējiem tas varētu būt nepatīkami, tas ir uzskatāms par vēl vienu vērtīgu ieguldījumu, kas galu galā var veicināt vides aizsardzības lielāku integrāciju citās politikas jomās.

3.6. Tomēr *LIFE* programmas iespējas šeit arī beidzas: ar programmu nevar un nevajadzētu mēģināt kompensēt trūkumus, kas rodas tādēļ, ka netiek īstenoti jau pieņemtie vides tiesību akti vai vides jomas vajadzības netiek ņemtas vērā citās politikas jomās. To ilustrē šādi trīs piemēri.

3.6.1. *LIFE* programma, piemēram, var palīdzēt sabiedrībai izskaidrot, ka ES tīra gaisa politikas galvenais mērķis ir samazināt kaitīgu vielu radīto apdraudējumu iedzīvotāju veselībai. Taču *LIFE* programma nevar atrisināt tādus konfliktus, kā, piemēram, Vācijā starp vides un transporta politikas veidotājiem, kas centrēti uz jautājumu, kurš “aizsargājamais resurss” uzskatāms par svarīgāku (aizsargāt “pilsētas iedzīvotāju veselību pret piesārņojošām daļiņām” vai “autovadītāju tiesības uz brīvu pārvietošanos”).

3.6.2. *LIFE* programma, piemēram, ar projektu *Urban Bees* ⁽³⁾ plašām iedzīvotāju aprindām ir lieliski parādījusi gan to, cik svarīga nozīme ir apputeksnētājiem, gan to apdraudējuma cēloņus un rīcības iespējas to aizsardzībai. Tomēr apdraudējumu, ko rada, piemēram, noteikta lauksaimniecības prakse vai tādu insekticīdu atļaušana, kas potenciāli apdraud bites, var novērst tikai tad, ja par to pietiekami rūpējas citi ES dienesti un tiek konsekventi piemērots piesardzības princips.

3.6.3. Kopš 1999. gada Austrijā ar publiskiem līdzekļiem 45 miljonu EUR apmērā – daļa no tiem ir *LIFE* programmas līdzekļi – tiek finansēta veiksmīga programma, kuras mērķis ir aizsargāt pasaulē apdraudētu sugu: Donavas lašus ⁽⁴⁾. Šīs sugas galvenais izplatības apgabals ir Saves upes baseins. Nesens pētījums liecina, ka Donavas lašu izplatības apgabalā ir plānots būvēt aptuveni 600 hidroelektrostaciju. Eksperti uzskata, ka šādas iejaukšanās rezultātā Donavas lašu populācija samazināsies līdz pat par 70 %. Dažu hidroelektrostaciju būvi paredzēts atbalstīt arī ar ES līdzekļiem.

3.7. Tāpēc atzinīgi vērtējams tas, ka *LIFE* programma tagad ir pastiprināti vērsta uz tiesību aktu labāku īstenošanu, ko veic ne tikai attiecīgās iestādes, bet arī kontrolējošās struktūras.

LIFE programmas attīstība

3.8. EESK atzinīgi vērtē lielo elastīgumu, spēju pielāgoties jauniem izaicinājumiem un ņemt vērā līdzšinējo pieredzi – pēdējo gadu laikā tā ir bijusi *LIFE* programmas pastāvīga iezīme. Tas atspoguļots arī jaunajā finansēšanas periodā 2014.–2020. gadam:

— koncentrēšanās uz valstīm, kurās īstenošanā vērojami vislielākie trūkumi,

— valstu kvotu atcelšana,

— labākas līdzdalības iespējas uzņēmumiem,

— lielāks uzsvars uz inovāciju,

⁽³⁾ <http://urbanbees.eu/>

⁽⁴⁾ Aizsargāts saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas II pielikumu.

- lielāka sinerģija ar citām programmām, sākot ar jaunajiem integrētajiem projektiem, kurus ieviesa 2014. gadā. Šajā sakarā komiteja atzinīgi vērtē to, ka ir ņemts vērā tās ieteikums⁽⁵⁾ paredzēt skaidru budžeta sadalījumu starp “tradicionāliem” un “integrētiem” projektiem,
- pilnībā jaunu vides finanšu instrumentu ieviešana (PF4EE, NCFF),
- klimata dimensijas izveide.

4. EESK ieteikumi

LIFE turpināšana un nostiprināšana

4.1. Neviena programma nav tik laba, lai to nevarētu uzlabot vēl vairāk. Vispirms EESK tomēr atkārtoti apstiprina⁽⁶⁾ savu stingro atbalstu šīs budžeta ziņā atsevišķās finansēšanas programmas turpināšanai pēc pašreizējā finanšu perioda. Tas ir vajadzīgs, jo, neraugoties uz daudziem iedrošinošiem panākumiem un ievirzītiem lēmumiem (tai skaitā ANO 2030. gada programma, Parīzes lēmumi klimata jautājumos, ES bioloģiskās daudzveidības stratēģija), vides problēmas vēl ne tuvu nav atrisinātas un pāreja uz resursu izmantošanas ziņā efektīvu, mazoglekļa emisiju un bioloģiskajai daudzveidībai labvēlīgu ES politiku vēl nav sekmīgi uzsākta. Tieši pretēji: Eiropas Komisija un Eiropas Vides aģentūra dažādos ziņojumos pašas norāda, ka daļā gadījumu ietekme uz vidi pat vēl palielinās⁽⁷⁾.

4.2. *REFIT* procesā veiktā analīze par dabas aizsardzības direktīvām ir skaidri parādījusi, ka tiesiskais regulējums ir atbilstošs, bet lielā mērā trūkst finansējuma *Natura 2000* tīkla mērķtiecīgai pārvaldībai. Šim Eiropas bioloģiskās daudzveidības aizsardzības pamatelementam ir steidzami vajadzīgs pienācīgs finansējums.

4.3. Lai ES vides politika būtu efektīva un ticama, ir izšķiroši svarīgi nodrošināt *LIFE* programmas nepārtrauktību, kas jāpanāk ar 7. vides rīcības programmas, ANO ilgtspējīgas attīstības programmas un Parīzes klimata lēmumu horizontālu integrēšanu visās pārējās Eiropas politikas jomās un finansēšanas programmās. EESK atgādina, ka tā turklāt ir vairākkārt aicinājusi veidot uz vidi orientētu un taisnīgāku Eiropas pusgadu.

2014. gadā ieviesto izmaiņu ietekme

4.4. *LIFE* programmā kā izmēģinājuma projekti ir ieviesti divi jauni finansēšanas instrumenti, un EESK šo jauninājumu vērtē atzinīgi. Šo pieeju novērtēt ir pārāgi, jo abu mehānismu (Dabas kapitāla finansēšanas mehānisms, (NCFF), kā arī Energoefektivitātes privātā finansējuma instrumenta (PF4EE)) pirmie projekti tikai nesen ir apstiprināti, bet vēl nav īstenoti.

4.5. Ar šo pieeju ir uzsākts pilnīgi jauns ceļš, lai radītu novatoriskas iespējas finansēt dabas aizsardzības projektus un energoefektivitātes projektus, ko īsteno mazi privāti ieguldītāji. Tas ir nepieciešams, jo šādi projekti bieži vien nevar iegūt tradicionālo finansējumu.

4.6. To, cik šī programmas daļa būs sekmīga, vai uzsāktā sadarbība ar EIB novedīs pie mērķa, vai finansējuma pieprasīšanas process būs pietiekami vienkāršs un vai finansēšanas nosacījumi, tostarp par riska kapitāla izmantošanu, būs piemēroti, pašlaik novērtēt ir grūti, tāpēc EESK aicina tieši šo jauno *LIFE* programmas daļu rūpīgi izvērtēt vēlāk.

4.7. Pašai savā novērtējumā Komisijai būtu arī jāizpēta, kā eventuāli vēl labāk varētu panākt, lai *LIFE* atbalstītie projekti kļūst par īstiem “paraugprojektiem”, lai tāpat tos –, ja iespējams, bez papildu subsīdijām – varētu pārņemt citur Eiropā, koncentrējoties uz zinātnības pārnesi un ekonomisko iespējamību. Viens solis varētu būt tāds, ka īpaši veiksmīgu projektu īstenošanai dotu uzdevumu padziļināt projekta posmā rast atbildi uz šo jautājumu.

⁽⁵⁾ EESK atzinums OV C 191, 29.6.2012., 111. lpp.

⁽⁶⁾ EESK atzinums OV C 191, 29.6.2012., 111. lpp.

⁽⁷⁾ *The European environment – state and outlook 2015: synthesis report*, European Environment Agency, Copenhagen, 2015.

4.8. EESK uzskata *LIFE* programmu par finansēšanas mehānismu ES pasākumu un politikas īstenošanai un nevis par programmu, ar ko finansē galvenokārt valstu nozīmes projektus. Tomēr ir arī iespējams, ka, piemēram, pilsoniskās sabiedrības organizāciju ierosinātie *LIFE* projekti vairāk ir Eiropas, nevis valsts interesēs. Tāpēc līdzfinansējuma jautājums turpmāk jāveido tā, lai attiecīgie projekti neciestu neveiksmi tādēļ, ka tiem ir atteikts valsts līdzfinansējums (EESK šādi gadījumi ir zināmi). EESK mudina Komisiju pārbaudīt, cik tāl ir iespējams piemērot vēl augstākas līdzfinansējuma likmes, it īpaši attiecībā uz NVO. Pašu finansējuma daļa, sevišķi nevalstiskajām organizācijām, bieži vien ir grūti pārvarams šķērslis. Turklāt tā bieži tiek segta no valstu budžetiem, un līdz ar to līdzfinansējuma piešķirēji skaidri redzami nodarbojas ar “izlases politiku”.

Integrēti projekti/papildināmība ar citām ES politikas jomām

4.9. Īpašs veids ir tā dēvētie “integrētie projekti”, kas izstrādāti *LIFE* programmas ietvaros un kurus EESK vērtē īpaši augstu. Lielisks piemērs ir *Belgian Nature Integrated Project (BNIP)*, kas aptver visu Beļģijas teritoriju, iesaista 28 ieinteresētās personas, atbalsta 18 īpašus saglabāšanas projektus, 48 skaidri nodalītus pasākumus un kopumā vairāk nekā 300 pārvaldības plānus (piemēram, *Natura 2000* teritorijām). Projektā ir iesaistīti 52 darbinieki septiņās dažādās grupās. Tas ir palīdzējis veiksmīgi izveidot tiltus starp dažādiem pieejamajiem ES finansējuma avotiem, kā arī valsts resursiem.

Tieši šādas saturiskas un strukturālas saiknes turpmāk būtu jānostiprina vēl vairāk, piemēram, jārada iespējamā sinerģija starp *LIFE* programmu un videi draudzīgāku KLP.

LIFE programmas jaunie uzdevumi

4.10. Tomēr uzlabot var ne tikai saturisko saikni starp *LIFE* programmu un KLP; jebkurā gadījumā būtu jāievieš arī nozīmīgi administratīvi un budžeta tehnikas jauninājumi.

4.11. Līdz šim *Natura 2000* tīklu galvenokārt finansēja no ES reģionālās attīstības fondiem un KLP 2. pīlāra; šīs pieejas pamatā ir Komisijas 2004. gada priekšlikums⁽⁸⁾. EESK šo priekšlikumu toreiz atbalstīja ar noteikumu, ka minētajos fondos tiks piešķirti atbilstoši iezīmēti līdzekļi pietiekamā daudzumā. Tas nav noticis, tāpēc EESK uzskata, ka toreizējā pieeja nav bijusi piemērota⁽⁹⁾.

4.12. Līdz šim nodrošinātie līdzekļi pat daļēji nenosedz summu, kas vajadzīga, lai kompensētu dabas aizsardzības prasību ievērošanu, izstrādātu apsaimniekošanas plānus un īstenotu nepieciešamos pasākumus. *Natura 2000* ir tradicionāla ES kompetences joma, tāpēc ar budžetu šajā jomā jārada arī skaidrība.

4.13. EESK tā vietā iesaka, sākot ar nākamo finansēšanas periodu, visus ar *Natura 2000* tīkla īstenošanu un uzturēšanu saistītos līdzekļus segt no *LIFE* programmas un papildus ieplānot attiecīgus nepieciešamos budžeta līdzekļus. Turklāt komiteja lūdz Komisiju iekšēji precizēt, vai *LIFE* programma nebūtu piemērots instruments arī “Eiropas zaļās infrastruktūras tīkla” īstenošanai⁽¹⁰⁾. Būtu jāaprēķina un papildus jānodrošina atbilstoši līdzekļi. Šajā saistībā jāpievērš uzmanība visu atbalsta pasākumu saskaņotībai, tād jāizvairās no konflikta ar citiem ES fondiem vai dubulta atbalsta saņemšanas no tiem.

4.14. EESK uzsver, ka *Natura 2000* tīkla finansēšana ir būtisks ieguldījums svarīgā Eiropas zaļās infrastruktūras daļā, kas atmaksājas ne tikai kā augstāka dzīves un vides kvalitāte, bet arī kā vietējo ienākumu palielināšanās.

4.15. Lai Eiropas politikā ieviestu IAM jeb ANO programmu 2030. gadam, Eiropas politikas pieejās būs jāievieš daudzas ļoti pamatīgas pārmaiņas⁽¹¹⁾. Tāpēc būs vajadzīgas arī

a) daļēji radikālas pārmaiņas domāšanā, jo īpaši tajos Komisijas dienestos, kuri ilgtspējas politikas jomā līdz šim nav aktīvi snieguši mērķtiecīgu ieguldījumu;

⁽⁸⁾ COM(2004) 431, 15.7.2004., “*Natura 2000* finansēšana”.

⁽⁹⁾ Sk. EESK atzinumu OV C 487, 28.12.2016., 14. lpp.

⁽¹⁰⁾ http://ec.europa.eu/environment/nature/ecosystems/strategy/index_en.htm

⁽¹¹⁾ Sk. EESK atzinumu OV C 117, 30.4.2004., 22. lpp., un EESK atzinumu OV C 487, 28.12.2016., 41. lpp.

b) pilnīgi jauna pārvaldības pieeja, kas prasa daudz intensīvāku pilsoniskās sabiedrības pārstāvju iesaisti un daudz vairāk augšupēju pieeju.

4.16. EESK iesaka Komisijai jaunajā *LIFE* programmas posmā pēc 2020. gada radīt jaunus pasākumus un projektu iespējas, lai stiprinātu 4.15. punktā minētās prasības.

4.17. Attiecībā uz klasiskiem pētniecības projektiem, ko pagātnē daļēji finansēja no *LIFE* programmas, būtu jāapsver, vai nākotnē nebūtu piemērotāk tos finansēt no tradicionālajām Komisijas pētniecības programmām. Tādējādi *LIFE* programma būtu skaidri nošķirta no programmas "Apvārsnis 2020".

4.18. Nākotnē būtu vēl vairāk jāpaplašina klimata jautājumiem veltītā *LIFE* programmas daļa, proti, iekļaujot tajā iespējamās pielāgošanās pasākumus, ko varētu veikt klimata pārmaiņu īpaši skarti iedzīvotāji, lauksaimnieki, pilsētas/pašvaldības un reģioni.

Briselē, 2017. gada 23. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

PIELIKUMS

Komitejas atzinumam

Turpmāk minētais grozījums ieguva vismaz vienu ceturto daļu nodoto balsu, taču tika noraidīts debatēs.

3.6.2. punkts

Grozīt šādi:

LIFE programma, piemēram, ar projektu “Urban Bees”⁽¹²⁾ plašām iedzīvotāju aprindām ir lieliski parādījusi gan to, cik svarīga nozīme ir apputeksnētājiem, gan to apdraudējuma cēloņus un rīcības iespējas to aizsardzībai. Tomēr apdraudējumu, ko rada, piemēram, ~~noteikta~~ nepiemērota lauksaimniecības prakse vai tādu insekticīdu atļaušana, kas ~~potenciāli~~ apdraud bites, var novērst ~~tika~~ tad, ja par to pietiekami rūpējas citi ES dienesti un tiek pienācīgi konsekventi piemērots piesardzības princips.

⁽¹²⁾ <http://urbanbees.eu/>

Pamatojums

Eiropas lauksaimniecībā neapšaubāmi piemēro visstingrākos noteikumus vides, dzīvnieku labturības, vides aizsardzības, zemes un ūdens resursu apsaimniekošanas jomā, jo tajā piemēro visaugstākos standartus pasaulē un “atbilstība”, t. i., šo kritēriju ievērošana, ir obligāta visiem Eiropas lauksaimniekiem.

Turklāt arī augu aizsardzības līdzekļu atļauju piešķiršanai piemēro pārbaudes un kontroles procedūru, ko veic Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestāde, un tāpēc ir jāizmanto zinātniski kritēriji, kuru pamatā ir kaitējuma varbūtības analīze. Pēc šāda pamata ir jāvadās arī piesardzības principa pienācīgā piemērošanā.

Balsošanas rezultāti

Par 75

Pret 95

Atturas 33

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums “ESF un FEAD finansējuma efektivitāte pilsoniskās sabiedrības centienos apkarot nabadzību un sociālo atstumtību saskaņā ar stratēģiju “Eiropa 2020””

(pašiniciatīvas atzinums)

(2017/C 173/03)

Ziņotājs: **Krzysztof BALON**

Pilnsapulces lēmums	21.1.2016.
Juridiskais pamats	Reglamenta 29. panta 2. punkts Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa	Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	3.2.2017.
Pieņemts plenārsesijā	22.2.2017.
Plenārsesija Nr.	523
Balsojuma rezultāts	171/1/2
(par/pre/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Zinot to, ka nabadzība un sociālā atstumtība veicina populistiskas tendences daudzās ES dalībvalstīs, EESK atzinīgi vērtē Eiropas Savienības Padomes 2016. gada 16. jūnija secinājumus “Nabadzības un sociālās atstumtības apkarošana: integrēta pieeja”⁽¹⁾ un vienlaikus aicina nākamajā daudzgadu finanšu shēmā izveidot integrētu Eiropas fondu nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanai, ņemot vērā līdzšinējo pieredzi Eiropas atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām (FEAD) un Eiropas Sociālā fonda (ESF) īstenošanā.

1.2. Ņemot vērā problēmu un mērķgrupu daudzveidību katrā dalībvalstī, tostarp problēmas ar dažāda veida migrāciju, šāda fonda pasākumos būtu pilnībā jāizmanto pilsoniskās sabiedrības organizāciju pieredze un potenciāls un jāpiešķir tām vadošā loma arī plānošanā, īstenošanā, pārraudzībā un izvērtēšanā. Šim fondam būtu arī jāveicina pilsoniskās sabiedrības organizāciju tīklu spēju veidošana, īpašu uzmanību pievēršot organizācijām, kas sniedz palīdzību.

1.3. EESK uzskata, ka pašreizējā finanšu shēmā Eiropas Komisijas īstenojamajai pārraudzībai pār to, kā nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanai tiek izmantots ESF, bet integrācijas pasākumiem dalībvalstīs – Eiropas atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām, vajadzētu būt efektīvākai. Pārraudzība būtu jāveic ciešā sadarbībā ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un cilvēkiem, kuri saskaras ar nabadzību un sociālo atstumtību.

1.4. EESK uzskata, ka ļoti svarīga ir sadarbības starp valstu iestādēm, kas pārvalda fondus, un partnerorganizācijām⁽²⁾. Šīs organizācijas sniedz būtisku tehnisko un organizatorisko ieguldījumu, kas ESF un FEAD īstenošanā veido faktisku pievienoto vērtību. Tādēļ EESK iesaka Eiropas Komisijai izskatīt iespēju nepārprotami precizēt minimālās prasības, kuras dalībvalstu iestādēm būs jāievēro, īstenojot partnerības, kā arī piemērot sankcijas, ja šīs prasības nav pietiekami nodrošinātas.

⁽¹⁾ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10434-2016-INIT/lv/pdf>

⁽²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 11. marta Regulā (ES) Nr. 223/2014 par Eiropas atbalsta fondu vistrūcīgākajām personām (FEAD) ar partnerorganizācijām saprot publiskās struktūras un/vai bezpeļņas organizācijas, kas piegādā pārtiku un/vai pamata materiālo palīdzību un kuru darbības noteikusi pārvaldes iestāde. Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra Regulā (ES) Nr. 1304/2013 par Eiropas Sociālo fondu (ESF) runa ir par sociālajiem partneriem, nevalstiskām organizācijām, kā arī citām organizācijām.

1.5. EESK aicina Eiropas Komisiju izskatīt iespēju izvirzīt dalībvalstīm prasību izmantot tehnisko palīdzību ESF un FEAD ietvaros arī ar mērķi izvērst to pilsoniskās sabiedrības organizāciju potenciālu, kuras ir iesaistītas nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanā. Turklāt EESK aicina stiprināt tehnisko un organizatorisko potenciālu, kas piemīt to Eiropas organizāciju tīkliem, kuras darbojas nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanas jomā.

1.6. EESK mudina dalībvalstis plašāk izmantot vispārējās dotācijas un atkārtotu dotēšanu (*regranting*), turklāt ieguldījumu natūrā – iespēju robežās – uzskatīt par līdzvērtīgu finanšu ieguldījumam. Turklāt Eiropas Komisijai būtu jāapsver iespēja uzlikt pienākumu darbības programmu ietvaros ievērojamu daļu no piešķiruma iedalīt projektiem ar mazāku budžetu. Tas nodrošinātu atbalstu organizācijām un pašpalīdzības grupām, kas darbojas vietējā līmenī.

1.7. EESK regulāri atbalstīs pilsoniskās sabiedrības organizāciju darbu un to sadarbību ar publiskajām iestādēm un struktūrvienībām nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanas jomā. Vienlaikus EESK pauž gatavību izveidot nelielu *ad hoc* grupu, kurā darbotos EESK locekļi un attiecīgas ES līmeņa pilsoniskās sabiedrības platformas, kas vēl pašreizējā finanšu shēmā sekmētu efektīvāku ESF un FEAD pasākumu koordināciju, kā arī sniegtu ieguldījumu debatēs par paredzamā Eiropas integrētā nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanas fonda pamatprincipiem. Šajā sakarā EESK uzskata, ka liela nozīme ir sadarbībai ar Reģionu komiteju.

2. Ievads

2.1. ANO ilgtspējīgas attīstības programmas (2030) ⁽³⁾ mērķis nr. 1 ir visāda veida nabadzības izskaušana visā pasaulē. Cīņa pret nabadzību un sociālo atstumtību ir arī viena no stratēģijas “Eiropa 2020” prioritātēm. Vienlaikus ES iestādes un vairākas dalībvalstis joprojām īsteno taupības politiku, neraugoties uz to, ka situācijas straujas un reālas uzlabošanās trūkums ES iedzīvotājiem, kas saskaras ar nabadzību un sociālo atstumtību, šķiet, ir viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc dalībvalstīs samazinās atbalsts Eiropas integrācijai. ES instrumenti tādu fondu veidā, kas veicina nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanu, proti, Eiropas atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām (FEAD), kā arī vismaz 20 % piešķiršana no Eiropas Sociālā fonda (ESF) sociālās iekļaušanas atbalstam visās dalībvalstīs ir jāizmanto efektīvi, taču tiem nav jāaizstāj visaptveroša un integrēta politika nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanai.

2.2. Kā zināms, stratēģijā “Eiropa 2020” Eiropas Savienība ir izvirzījusi mērķi līdz 2020. gadam par vismaz 20 miljoniem samazināt to cilvēku skaitu, kuri dzīvo nabadzībā vai kuri saskaras ar sociālo atstumtību, vai kurus šīs parādības apdraud. Tomēr saskaņā ar 2014. gada datiem ⁽⁴⁾ līdz pat 24,4 % ES iedzīvotāju, t. i., aptuveni 122 miljoniem cilvēku, joprojām draud nabadzības vai sociālās atstumtības risks (salīdzinājumā ar 24,2 % 2011. gadā un 23,4 % 2010. gadā). Individuāli salīdzinātu dažādu komponentrādītāju analīze liecina, ka salīdzinājumā ar 2008. gadu katrs no tiem ir audzis: nabadzības risks, kas pastāv pēc sociālo pabalstu saņemšanas, palielinājies no 16,6 līdz 17,2 %, smaga materiālā nenodrošinātība – no 8,5 līdz 8,9 %, cilvēki vecumā no 0 līdz 59 gadiem, kuri dzīvo ģimenēs ar ļoti zemu nodarbinātības līmeni – no 9,1 līdz 11,1 %. Tajā pašā laikā, kā norāda Eiropas Savienības Padome, “aizvien pieaugošās atšķirības gan dalībvalstu starpā, gan pašās dalībvalstīs īpaši apliecina to, cik svarīgi ir īstenot darbības visā Savienībā” ⁽⁵⁾.

2.3. Cīņa pret nabadzību un sociālo atstumtību ir viena no galvenajām jomām, kurā pilsoniskās sabiedrības organizācijas, piemēram, apvienības, fondi un sociālie kooperatīvi, kā arī arodbiedrības un darba devēju organizācijas, sadarbojas ar dalībvalstu publiskajām iestādēm un struktūrvienībām. Lai izskaustu (vai ievērojami samazinātu) nabadzību un sociālo atstumtību, ar bezpeļņas organizāciju (tostarp arī sociālo pakalpojumu) starpniecību ir jāsniedz dažāda veida materiālais un nemateriālais atbalsts, jārada, izmantojot arī sociālo dialogu, labvēlīgi nosacījumi integrācijai darba tirgū un jānodrošina atbilstošs finansējums dalībvalstu un ES līmenī. Šajā sakarā EESK uzskata, ka šo stratēģijas “Eiropa 2020” mērķi ir iespējams īstenot vienīgi tādā Eiropas Savienībā, ko saprot kā Eiropas pilsoniskās sabiedrības, dalībvalstu un ES iestāžu kopien.

2.4. Ņemot vērā jo īpaši “nabadzīgā darba ņēmēja” parādības izplatīšanos un demogrāfisko attīstību, stratēģijas “Eiropa 2020” mērķus saistībā ar cīņu pret nabadzību un sociālo atstumtību var sasniegt vienīgi tad, ja tiek īstenoti pasākumi, ar kuriem izskauz cēloņus, nevis tikai nabadzības un sociālās atstumtības simptomus, un kuri plašākā kontekstā attiecas arī uz ekonomikas, ģimenes, nodokļu un monetāro politiku.

⁽³⁾ <http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

⁽⁴⁾ Eurostat ziņu izlaidums Nr. 181/2015, 16.10.2015.

⁽⁵⁾ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10434-2016-INIT/lv/pdf>

2.5. Tādēļ, lai gan jautājums par atbalstu vistrūcīgākajiem jau vairākkārt tika apspriests EESK debatēs ⁽⁶⁾, komiteja pēc apspriešanās ar ieinteresētajām personām un Eiropas Komisiju ir izstrādājusi šo atzinumu, kurā ir ietverti konkrēti apsvērumi un ieteikumi par līdz šim gūto pieredzi, īstenojot ESF un FEAD nabadzības un sociālās atstumtības novēršanas jomā.

3. ESF un FEAD – instrumenti, kas atbalsta cīņu pret nabadzību un sociālo atstumtību

3.1. Eiropas atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām (FEAD) atšķirībā no līdzšinējām pārtikas palīdzības programmām ir integrēts kohēzijas politikā. Šis fonds palīdz īstenot mērķi, kas paredz “mazināt nabadzības smagākās formas, sniedzot (...) pārtiku un/vai pamata materiālo palīdzību un sociālās iekļaušanas pasākumus, kuru mērķis ir vistrūcīgāko personu sociālā iekļaušana” ⁽⁷⁾.

3.2. Eiropas Sociālā fonda mērķi ir šādi: panākt augstu nodarbinātības līmeni un kvalitatīvas darba vietas; rosināt augstu izglītības un apmācības līmeni visiem; apkarot nabadzību, uzlabot sociālo iekļaušanu, kā arī atbalstīt dzimumu līdztiesību, nediskrimināciju un vienlīdzīgas iespējas.

3.3. Pasākumiem, kurus finansē no FEAD, un tiem, kas tiek īstenoti, izmantojot ESF, jābūt komplementāriem, jo FEAD līdzekļi jākoncentrē uz palīdzību cilvēkiem dziļā materiālās nenodrošinātības situācijā, kā arī uz atbalstu ilgstoši atstumtu cilvēku sociālajai pamatiesaistīšanai, savukārt no ESF finansētie pasākumi ir paredzēti, lai citstarp būtu iespējama šo cilvēku turpmāka profesionālā un sociālā integrācija. Tātad FEAD uzdevums ir palīdzēt spert pirmos soļus nabadzības un sociālās atstumtības pārvarēšanas virzienā un tādējādi dot iespēju atrast darbu vai piedalīties citos darba tirgus politikas pasākumos. Ņemot vērā reālās vajadzības, līdzekļi, kas paredzēti šo pasākumu finansēšanai, tomēr ir nepietiekami.

3.4. Visas dalībvalstis ir apņēmušās nodrošināt saskaņotību starp atbalstu no ESF, kā arī no citiem struktūrfondiem un investīciju fondiem, no vienas puses, un attiecīgajiem ES politikas virzieniem un prioritātēm, no otras puses, tostarp īstenojot partnerības principu atbilstoši Eiropas rīcības kodeksam attiecībā uz partnerību (ECCP) ⁽⁸⁾.

4. Līdzšinējā prakse FEAD un ESF īstenošanā nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanas jomā 2014.–2020. gada plānošanas periodā

4.1. Gan signāli no pilsoniskās sabiedrības organizācijām, gan publiski pieejamā informācija un statistikas dati norāda, ka izskatāmajā jomā ir vairākas nopietnas grūtības saistībā ar FEAD un ESF īstenošanu. Šīs grūtības, kas ar dažādu intensitāti sastopamas vairākās dalībvalstīs, ir minētas turpmāk.

4.1.1. Kavēšanās, kas notika, uzsākot FEAD atbalsta mehānismu īstenošanu, un sabiedrības un mērķgrupu nepietiekama informētība par tā mērķiem un iespējām izmantot programmas pasākumus.

4.1.2. Ņemot vērā nabadzības un sociālās atstumtības samazināšanas mērķi, neefektīvi ir piešķirt 20 % no ESF līdzekļiem, kas paredzēti, lai veicinātu projektus integrācijai darba tirgū, bet nerisināt jautājumu par sociālo pakalpojumu pieejamību un par atstumto grupu piekļuvi tiem ⁽⁹⁾. Kaut arī līdz 2016. gadam iepriekš minētajam mērķim tika piešķirti 25,6 % no ESF budžeta ⁽¹⁰⁾, trūkst redzamu pārmaiņu pieejā, ko izmanto pasākumiem ESF ietvaros.

4.1.3. Dalībvalstis nepilnīgi izmanto iespējas nodrošināt FEAD galalietotājiem piekļuvi profesionālās un sociālās integrācijas zema sliekšņa pakalpojumiem, kurus atbalsta ESF.

4.1.4. Partnerības principa nepietiekama īstenošana ESF ietvaros atbilstoši Eiropas Rīcības kodeksam attiecībā uz partnerību (ECCP) un līdzīga instrumenta trūkums FEAD gadījumā; jānorāda arī uz virspusēju sabiedrisko apspriešanu un nozīmīgu lēmumu deleģēšanu valsts iestādēm bez sabiedriskās apspriešanas. Turklāt nepietiekama partnerības principa īstenošana negatīvi ietekmē līdzekļu izmantošanas pārredzamību un tādējādi palielina korupcijas un krāpšanas risku ⁽¹¹⁾.

⁽⁶⁾ Iepriekšējie atzinumi: OV C 133, 14.4.2016., 9. lpp.; OV C 170, 5.6.2014., 23. lpp.

⁽⁷⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 11. marta Regula (ES) Nr. 223/2014 par Eiropas atbalsta fondu vistrūcīgākajām personām. Saskaņā ar šo regulu dalībvalstis nosaka vistrūcīgāko personu definīciju.

⁽⁸⁾ Eiropas rīcības kodeksu attiecībā uz partnerību nepiemēro Eiropas Vistrūcīgāko personu atbalstīšanas fondam atšķirīga juridiskā pamata dēļ.

⁽⁹⁾ <http://www.eapn.eu/barometer-report-eapns-monitoring-the-implementation-of-the-20-of-the-european-social-funds-for-the-fight-against-poverty/>

⁽¹⁰⁾ http://ec.europa.eu/contracts_grants/pdf/esif/invest-progr-investing-job-growth-report_en.pdf

⁽¹¹⁾ Sk. EESK atzinumu OV C 487, 28.12.2016., 1. lpp.

4.1.5. Pārāk stingras oficiālās un administratīvās prasības attiecībā uz ESF un FEAD, kuras ievieš dalībvalstis, bet kuras nav nepieciešamas, lai pareizi īstenotu ES tiesību aktus. Šajās prasībās, kas bieži vien balstās uz publisko sociālās pārvaldes iestāžu darbības mehānismiem, nav ņemtas vērā ne mērķgrupu īpatnības (piemēram, bezpajumtnieku, kuru oficiālā identifikācija un reģistrācija dažkārt nav iespējama), ne pilsoniskās sabiedrības organizāciju darbības veidi; dažās dalībvalstīs minētās organizācijas saņem administratīvos un finansiālos sodus, kas ir nesamērīgi, ņemot vērā pārkāpuma smagumu.

4.1.6. Koordinācijas trūkums starp struktūrfondiem un valstu stratēģijām, fonda ietvaros sāktu programmu neturpināšana no valsts budžeta vai ilgtermiņa pieejas trūkums finansējumam no Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem; tas var nopietni apdraudēt fondu mērķu efektīvu īstenošanu dalībvalstīs ⁽¹²⁾. Vēl viena problēma ir neatbilstoša vai neskaidra rādītāju noteikšana, un tas nesekmē pasākuma ilgtermiņa mērķu sasniegšanu.

4.1.7. Trūkst mehānismu, kas stiprinātu un atbalstītu pilsoniskās sabiedrības organizāciju spēju veidošanu, un tas citstarp ir par iemeslu partnerību (un FEAD gadījumā arī akreditācijas) nestabilitātei, pasākumu priekšfinansējuma neesamībai vai līdzekļu nenodrošināšanai minēto organizāciju spēju veidošanas tehniskajai palīdzībai.

4.2. Aptauja, kas tika veikta to organizāciju valstu tīklos, kuras darbojas nabadzības apkarošanas jomā ⁽¹³⁾, liecina, ka minēto organizāciju iekļaušanas līmenis darbības programmu sagatavošanā ir, ja neņem vērā dažus izņēmumus, ļoti zems. Palīdzības organizāciju viedoklis uzraudzības komitejās netiek pienācīgi ņemts vērā.

4.3. Tomēr, ņemot vērā faktu, ka FEAD atšķirībā no ESF, ir jauns instruments, uzmanība būtu jāpievērš tā līdzšinējās praktiskās īstenošanas pozitīvajiem aspektiem. Tā 2014. gadā astoņas dalībvalstis jau sāka īstenot iniciatīvas FEAD ietvaros (15 citas valstis – 2015. gadā). Tiek lēsts, ka 2014. gadā vien FEAD atbalstītos pasākumus izmantoja 10,9 miljoni cilvēku ⁽¹⁴⁾. Turklāt FEAD izmantošana un prasība nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanai piešķirt 20 % no ESF finansējuma ļāva uzlabot Eiropas Komisijas un dalībvalstu sadarbību un efektīvāk koordinēt dažādu dalībnieku pasākumus nabadzības un sociālās atstumtības jomā. Tas, ka lielākā daļa dalībvalstu apvieno FEAD ietvaros sniegto materiālo palīdzību ar papildu atbalstu, rada apstākļus, kas veicina pārtikas palīdzības programmu priekšrocību līdzšinējo saņēmēju labāku sociālo integrāciju.

4.4. Šajā kontekstā EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas izveidoto platformu FEAD Network, kas nodrošina pieredzes apmaiņu un sadarbības tīklu veidošanu, kā arī paraugprakses izplatīšanu. Tomēr EESK uzskata, ka tā kopā ar galvenajām tīkla organizācijām, kas dalībvalstīs izmanto FEAD, būtu jāiekļauj strukturētā dialogā ar Eiropas Komisiju.

5. Ieteikumi saistībā ar FEAD un ESF īstenošanu nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanas jomā

5.1. EESK aicina nākamajā finanšu shēmā izveidot integrētu Eiropas Fondu nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanai, pamatojoties uz līdzšinējo pieredzi saistībā ar FEAD un ESF īstenošanu. Šajā instrumentā būtu jāņem vērā katras dalībvalsts problēmu un mērķgrupu daudzveidība, tostarp aspekti, kas saistīti ar dažāda veida migrāciju. Šā fonda pasākumos vairāk nekā līdz šim jāizmanto pilsoniskās sabiedrības organizāciju pieredze un potenciāls. Šīm organizācijām plānošanas, īstenošanas, pārraudzības un novērtēšanas jomā jāsaņem būtiskas pilnvaras; minētajam fondam vajadzētu arī sekmēt pilsoniskās sabiedrības organizāciju tīklu potenciāla veidošanu, īpaši ņemot vērā organizācijas, kas sniedz palīdzību. Fondu integrēšana nedrīkst negatīvi ietekmēt finansējumu vai vājināt ES sociālās saistības attiecībā uz fondiem izvirzīto mērķu sasniegšanu.

⁽¹²⁾ *Harnessing cohesion policy to tackle social exclusion*, Eiropas Parlamenta Izpētes dienesta padziļināta analīze, 2016. gads, http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/583785/EPRS_IDA%282016%29583785_EN.pdf.

⁽¹³⁾ <http://www.eapn.eu/barometer-report-eapns-monitoring-the-implementation-of-the-20-of-the-european-social-funds-for-the-fight-against-poverty/>

⁽¹⁴⁾ COM(2016) 435 final.

5.2. EESK uzskata: Eiropas Komisijas īstenotajai pārraudzībai attiecībā uz to, kā nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanai tiek izmantots ESF, bet integrācijas pasākumiem dalībvalstīs – FEAD, vajadzētu būt efektīvākam. Veicot pārraudzību, jo īpaši vajadzētu izvērtēt sociālās integrācijas virzību, nevis tikai sasniedzamo kvantitatīvo rādītāju īstenošanu, kā arī vajadzētu būtiski sadarboties ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un cilvēkiem, kuri saskaras ar nabadzību un sociālo atstumtību. Šos jautājumus vajadzētu iekļaut arī videsposma pārskatīšanā.

5.3. EESK iesaka Eiropas Komisijai skaidri precizēt minimālās prasības, kuras dalībvalstu iestādēm būs jāievēro, īstenojot partnerības ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kā arī piemērot sankcijas, ja šīs prasības nav pietiekami ievērotas ⁽¹⁵⁾.

5.4. EESK aicina Eiropas Komisiju izskatīt iespēju izvirzīt dalībvalstīm prasību, ka, izmantojot tehnisko palīdzību FEAD un ESF ietvaros, jāievieš efektīvas atbalsta sistēmas, kas paredzētas nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanā iesaistīto pilsoniskās sabiedrības organizāciju tehniskā un organizatoriskā potenciāla izvērtēšanai ⁽¹⁶⁾.

5.5. EESK uzskata, ka ļoti svarīga ir uz skaidriem principiem un pārredzamiem līgumiem balstīta profesionāla sadarbība starp valstu iestādēm, kas pārvalda fondus, un partnerorganizācijām, tostarp pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kā arī reģioniem, novadiem un pagastiem. Šīs organizācijas sniedz tehnisko un organizatorisko ieguldījumu, kas FEAD un ESF īstenošanā veido faktisku pievienoto vērtību. Pārvaldības iestādēm vajadzētu vairāk apspriesties ar partnerorganizācijām ar mērķi uzlabot darbības programmas, kā arī veicināt un atbalstīt savstarpējo sadarbību, apspriešanos un pieredzes apmaiņu ⁽¹⁷⁾.

5.6. Tā kā partnerattiecību nolīgumi un darbības programmas ir Eiropas Komisijas un valstu iestāžu sarunu rezultāts, Komisija nākotnē varētu būt stingrāka šo nolīgumu un programmu apstiprināšanas brīdī un prasīt, lai tos koriģē, ja tajos nav pilnībā ievērots partnerības princips ⁽¹⁸⁾.

5.7. EESK mudina dalībvalstis plašāk izmantot vispārējas dotācijas, atkārtotu dotēšanu (*regranting*), turklāt ieguldījumu natūrā – iespēju robežās – uzskatīt par līdzvērtīgu finanšu ieguldījumam. Turklāt Eiropas Komisijai būtu jāapsver iespēja uzlikt pienākumu, ka darbības programmu ietvaros ievērojama daļa no piešķiruma jāiedala projektiem ar mazāku budžetu ⁽¹⁹⁾. Tas ļautu atbalstīt mazākus, augšupējus projektus, organizācijas un pašpalīdzības grupas, kā arī veicināt partnerību izveidi vietējā līmenī.

5.8. EESK uzskata, ka arī atbalsta pasākumu tiešie saņēmēji var sniegt un viņiem būtu jāsniedz savs ieguldījums šo pasākumu efektivitātes uzlabošanā. Šajā nolūkā organizācijām, kas sniedz palīdzību, būtu jāizstrādā atbilstoši novērtēšanas instrumenti un, ja iespējams, jāiesaista brīvprātīgie no tiešo saņēmēju vidus.

5.9. Turklāt EESK aicina stiprināt tehnisko un organizatorisko potenciālu, kas piemīt to Eiropas organizāciju tīkliem, kuras darbojas nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanas jomā.

Briselē, 2017. gada 22. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

⁽¹⁵⁾ Sk. EESK atzinumu OV C 487, 28.12.2016., 1. lpp.

⁽¹⁶⁾ Sk. EESK atzinumu OV C 487, 28.12.2016., 1. lpp.

⁽¹⁷⁾ Sk. 15. punktu Eiropas Savienības Padomes 2016. gada 16. jūnija secinājumos "Nabadzības un sociālās atstumtības apkarošana: integrēta pieeja".

⁽¹⁸⁾ *Harnessing cohesion policy to tackle social exclusion*, Eiropas Parlamenta Izpētes dienesta padziļināta analīze, 2016. gada maijs; http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/583785/EPRS_IDA%282016%29583785_EN.pdf.

⁽¹⁹⁾ Piemēram, EUR 50 000.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums “Lauksaimniecības nozīme daudzpusējās, divpusējās un reģionālās tirdzniecības sarunās saistībā ar PTO ministru konferenci Nairobi”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2017/C 173/04)

Ziņotājs: **Jonathan PEEL**

Pilnsapulces lēmums	21.1.2016.
Juridiskais pamats	Reglamenta 29. panta 2. punkts Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa	Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	6.2.2017.
Pieņemts plenārsesijā	23.2.2017.
Plenārsesija Nr.	523
Balsojuma rezultāts	212/0/0
(par/pre/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Pārfrāzējot Marka Tvena teicienu ⁽¹⁾, ziņas par PTO nāvi pēc Dohas sarunu neveiksmes ir stipri pārspīlētas. PTO joprojām ir dzīvotspējīgs un efektīvs tirdzniecības sarunu forums, it īpaši lauksaimniecības jomā.

1.1.1. Tas tika uzsvērts 10. PTO Ministru konferencē, kas 2015. gada decembrī notika Nairobi. Tajā cita starpā tika nolemts faktiski likvidēt lauksaimniecības eksporta subsīdijas. PTO ģenerāldirektors to raksturoja kā pēdējo 20 gadu “ievērojamāko PTO sasniegumu lauksaimniecības jomā”. Minētā pamatā ir tirdzniecības atvieglošanas nolīgums un citi nolīgumi, par kuriem 2013. gadā tika panākta vienošanās iepriekšējā PTO Ministru konferencē Bali.

1.1.2. Lauksaimniecības produktu tirdzniecībā ⁽²⁾ ir svarīgas rīcībpolitikas jomas, kurās par nolīgumiem vislabāk var vienoties daudzpusējā līmenī, proti, par iekšzemes subsīdiju un atbalsta vispārējo līmeni, par eksporta subsīdijām un dažiem aspektiem attiecībā uz piekļuvi tirgum. Šādi aspekti ir, piemēram, īpašais aizsardzības mehānisms (SSM) un īpaša un diferencēta pieeja (SDT) jaunattīstības valstīm, kas ir PTO dalībnieces.

1.2. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) uzskata, ka lauksaimniecības produktu tirdzniecībā, kas sarunās bieži vien ir visstrīdīgākā joma, ir vajadzīga jauna pieeja, jauns devums un jauns stimul. Nairobi Ministru konferences deklarācijā ⁽³⁾ pirmo reizi netika atkārtoti apstiprināta pilnīga apņemšanās pabeigt Dohas sarunu kārtu, taču deklarācijā bija minēts, ka “visi locekļi ir stingri apņēmušies sekmēt sarunas par atlikušajiem Dohas jautājumiem”, tostarp par lauksaimniecību.

1.2.1. Daudzpusējā pieeja lauksaimniecībai ir jāpārdomā un jānostiprina, nevis no tās jāatsakās. “Doha” kā attīstīto un jaunattīstības valstu tirdzniecības dialoga koncepcija ir jā saglabā un jāuzlabo, ievērojot pārtikas suverenitātes principu attiecībā uz visiem.

⁽¹⁾ Klasiskās ASV literatūras autors.

⁽²⁾ Vispārēji lietots PTO apzīmējums.

⁽³⁾ https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc10_e/mindecision_e.htm

1.2.2. Eiropas Savienībai ir visas iespējas uzņemties vadošu, proaktīvu lomu jaunas, līdzsvarotas pieejas sekmēšanā. EESK mudina šādi rīkoties, it īpaši, ņemot vērā to, ka daudzām strauji augošām jaunietekmes valstīm nav izdevies dot vērā ņemamu ieguldījumu, lai palīdzētu citām valstīm, kuru attīstība atpaliek vēl vairāk. Mazāk attīstītajām valstīm izšķiroši nozīmīga joprojām ir spēju veidošana, kā arī ir svarīgi dot tām lielākas iespējas nepieļaut to pārtikas nodrošinājuma un veidošanās procesā esošā lauksaimniecības sektora attīstības mazināšanos.

1.3. Ir arī jāturpina apsvērt, ko lauksaimniecības produktu tirdzniecības jomā vislabāk var sasniegt divpusējās un reģionālās sarunās, vienlaikus nodrošinot, ka tās nav pretrunā daudzpusīgām attiecībām.

1.4. EESK uzskata, ka ANO pieņemtie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM) apvienojumā ar Parīzes nolīgumu (COP21 ⁽⁴⁾) būtiski maina pasaules tirdzniecības kārtību, īpaši attiecībā uz lauksaimniecības produktu tirdzniecību. Minētie nolīgumi ir fundamentāli, un visas turpmākās tirdzniecības sarunas jākoncentrē uz nepieciešamību tos īstenot.

1.4.1. Lai sasniegtu IAM, būtiski svarīga ir tirdzniecība un ieguldījumi. Saskaņā ar ANO Tirdzniecības un attīstības konferences (UNCTAD) aplēsēm šo mērķu sasniegšanai ik gadu papildus būs vajadzīgi 2,5 triljoni ASV dolāru. IAM pēc būtības ir globāla rakstura un universāli piemērojami – visām valstīm ir jāuzņemas kopīga atbildība par to sasniegšanu. Tiem būtu jārada jauna veida globālā darbība – plašāka un vairāk vērsta uz līdzdalību un konsultācijām. Vairāk nekā 90 valstis jau ir lūgušas citu valstu palīdzību šo mērķu sasniegšanā.

1.4.2. IAM sekmēšana un īstenošana, kā arī Eiropas vērtību popularizēšana pasaulē radīs ciešu sinerģiju, it īpaši ar progresu vides un sociālajā jomā. EESK uzsvērti iesaka, ka sarunās ar ASV beidzot sasniegtajam pārdzamības un pilsoniskās sabiedrības iesaistes līmenim ir jākļūst par normu.

1.4.3. Nairobi deklarācijā uzsvērts, ka PTO ir svarīga nozīme IAM sasniegšanā un ka bez efektīva daudzpusējās tirdzniecības mehānisma to izdarīt būs daudz grūtāk.

1.5. Komiteja atzinīgi vērtē 2016. gada novembrī publicēto Komisijas paziņojumu “Turpmākie pasākumi ilgtspējīgai Eiropas nākotnei” ⁽⁵⁾, kurā paredzēts “pilnībā integrēt IAM Eiropas politikas sistēmā un pašreizējās Komisijas prioritātēs”.

1.5.1. Sevišķi svarīgi tas būs turpmākajās sarunās par lauksaimniecības produktu tirdzniecību. Lauksaimniecībai ir būtiska nozīme ja ne visu, tad lielākās daļas IAM sasniegšanā, jo īpaši 2. mērķa (izskaust badu), 12. mērķa (ilgtspējīgs pārtikas un ražošanas) un 15. mērķa (zemes degradācijas novēršana) īstenošanā. Tirdzniecība palīdz izlīdzināt piedāvājuma un pieprasījuma nelīdzsvarotību; pateicoties pārtikas labākai pieejamībai, tā var ievērojami uzlabot pārtikas nodrošinājumu un uzturu, veicināt resursu efektīvu izmantošanu, palielināt ieguldījumus, uzlabot tirgus iespējas un stimulēt ekonomikas izaugsmi, tādējādi radot darbvietas, ienākumus un labklājību lauku apgabalos.

1.6. Eiropas Savienībai ir vislabākās iespējas virzīt šīs programmas attīstību – Eiropas Savienība tiek respektēta kā pasaulē lielākā lauksaimniecības produktu eksportētāja un importētāja; lauksaimniecības nozarē tā vairs neieņem galvenokārt aizstāvošu nostāju, kā agrāk tika uzskatīts, tā ir apliecinājusi noturīgu interesi par tirdzniecību un attīstību, un, pats galvenais, Nairobi tā apliecināja spēju paust jaunas un līdzsvarotas idejas. ES ir uzticams starpnieks, kas var veidot efektīvu saikni starp attīstītajām un jaunattīstības valstīm.

1.7. Tomēr, lai tas izdotos, EESK mudina Komisiju vispirms veikt pilnīgu ietekmes novērtējumu par IAM un Parīzes nolīguma īstenošanas iespējamo ietekmi uz ES lauksaimniecību un uz ES tirdzniecības politiku.

⁽⁴⁾ Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām Pušu Parīzes konference (UNFCCC COP 21).

⁽⁵⁾ SWD(2016) 390 final.

1.7.1. Vienlaikus Eiropas Savienībai šis ietekmes novērtējums ir jāpaplašina, lai tajā iekļautu neseno ES tirdzniecības nolīgumu, kā arī globālo tirdzniecības tendenču ietekmi uz lauksaimniecību visā ES. Lai arī lauksaimniecība un tirdzniecība jau vairāk nekā 40 gadus ir ES kompetences jomas, šajās būtiski svarīgajās nozarēs reizēm vērojams saziņas vai saskaņotu ideju trūkums.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1. Saskaņā ar 1994. gada Urugvajas kārtas Lauksaimniecības nolīguma (URAA) 20. pantu tolaik jaunizveidotās Pasaules Tirdzniecības organizācijas (PTO, kas aizstāja GATT – Vispārējo vienošanos par tarifiem un tirdzniecību) locekļi vienojās līdz 1999. beigām sākt nākamās sarunas, lai “turpinātu lauksaimniecības produktu tirdzniecības reformu procesu”. Šī “integrēto reformu programma” 2001. gadā kļuva par plašākas Dohas sarunu kārtas jeb Dohas Attīstības programmas (DAP) sastāvdaļu. Sarunas, ko sākotnēji bija paredzēts pabeigt līdz 2005. gada 1. janvārim, joprojām turpinās jau 15 gadus.

2.2. Pamatojoties uz sarunās iesniegtiem pieteikumiem no vairāk nekā 100 PTO locekļiem, Dohas deklarācijā⁽⁶⁾ tika paziņots tās ilgtermiņa mērķis “izveidot taisnīgu un uz tirgu orientētu tirdzniecības sistēmu, veicot būtisku reformu”. Lai to sasniegtu, bija paredzēti “stingrāki noteikumi un īpašas saistības attiecībā uz valdību atbalstu un aizsardzību lauksaimniecībai (..), lai labotu un novērstu ierobežojumus un kropļojumus pasaules lauksaimniecības tirgos”.

2.2.1. DAP aptvēra trīs lauksaimniecības produktu tirdzniecības pīlārus, kā noteikts URAA:

- būtiski samazināt šķēršļus saistībā ar **piekļuvi tirgum**,
- samazināt, ar mērķi pakāpeniski likvidēt, visus **eksporta subsīdiju** veidus,
- būtiski samazināt **iekšzemes atbalstu** lauksaimniecībai, kurš kropļo tirdzniecību.

2.2.2. Dohas deklarācijā kā “sarunu neatņemama sastāvdaļa” bija paredzēta īpaša un diferencēta pieeja jaunattīstības valstīm, lai tās varētu nodrošināt savas vajadzības, jo īpaši attiecībā uz pārtikas nodrošinājumu un lauku attīstību. Pamatojoties uz locekļu iesniegumiem, tika nolemts iekļaut arī ar tirdzniecību nesaistītus jautājumus, piemēram, vides aizsardzību.

2.3. Nokavējot vairākus termiņus, Dohas sarunu kārtā nekad nav tikusi pabeigta, lai arī ievērojams progress tika sasniegts gan Bali, gan Nairobi.

2.3.1. Galvenā Dohas deklarācijas daļa bija tā dēvētais “vienotas darbības princips”, saskaņā ar kuru nav izlemts nekas, kamēr nav panākta vienošanās par visiem punktiem. Lai gan PTO locekļi vairākkārt, pēdējo reizi 2008. gadā, vienošanās panākšanai bija ļoti tuvu, vairāki neatrisināti jautājumi vēl palika. Tomēr šis princips 2013. gadā Bali faktiski tika laužts ar tirdzniecības atvieglošanas nolīgumu un vairākiem citiem nolīgumiem, ko vēl vairāk veicināja Nairobi panāktie konkrētie nolīgumi par lauksaimniecību.

2.4. Lai gan Nairobi Ministru konferences deklarācijas 12. punktā teikts: “Tomēr mēs norādām, ka lauksaimniecības jomā ir panākts daudz mazāks progress”, PTO ģenerāldirektors šajā konferencē pieņemto lēmumu likvidēt lauksaimniecības eksporta subsīdijas raksturoja kā pēdējo 20 gadu “ievērojamāko PTO sasniegumu lauksaimniecības jomā”⁽⁷⁾. Turklāt ar Ministru konferences deklarāciju locekļiem ir uzlikta saistības turpināt darbu, lai izveidotu īpašu aizsardzības mehānismu (SSM) tām PTO dalībniecēm, kas ir jaunattīstības valstis, kā arī lai rastu pastāvīgu risinājumu jautājumā par krājumu glabāšanu valsts noliktavās pārtikas nodrošinājuma apsvērumu dēļ, un attiecīgi lēmumi jāpieņem nākamajā konferencē 2017. gadā (11. PTO Ministru konferencē). Būtisks ir arī ministru lēmums par kokvilnu.

⁽⁶⁾ https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min01_e/mindecl_e.htm

⁽⁷⁾ https://www.wto.org/english/news_e/spra_e/spra108_e.htm

3. Īpašas piezīmes – turpmākais daudzpusējais progress lauksaimniecības jomā

3.1. Kā tika atzīts gan URAA, gan DAP, jebkuru efektīvu pasaules mēroga vienošanos par īpašo aizsardzības mehānismu un īpašu un diferencētu pieeju vai par lauksaimniecības subsīdiju kopējo līmeni vislabāk ir iespējams panākt daudzpusējā līmenī. Savukārt nesistemātiska jautājumu izskatīšana, kā tika darīts Nairobi, mazinās stimulus risināt sarežģītākos jautājumus, jo nebūs daudz ko piedāvāt tiem, no kuriem tiek gaidīta būtiska piekāpšanās.

3.1.1. PTO Lauksaimniecības komiteja izrāda arvien lielāku vēlmi 11. PTO Ministru konferencē, kas 2017. gada decembrī notiks Buenosairesā, censties gūt "ar lauksaimniecību saistītus rezultātus", tostarp URAA "integrēto reformu programmu"⁽⁸⁾, kā arī stiprināt daudzpusējo pieeju.

3.1.2. Tomēr, raugoties reālistiski, Dohas process kā tāds savu laiku ir nokalpojis un ir vajadzīgas jaunas idejas un jauni impulsi, ne tikai turpmākajām daudzpusējām sarunām, bet arī izvērtējot, ko vislabāk var sasniegt divpusējā vai reģionālā līmenī, nekropļojot globālo ainu.

3.2. "Nairobi pakete" ietvēra sešus nolīgumus par lauksaimniecību, no kuriem svarīgākais bija apņemšanās likvidēt lauksaimniecības produktu eksporta subsīdijas, tādējādi efektīvi noregulējot vienu no trim lauksaimniecības pīlāriem un dodot jaunattīstības valstīm nedaudz vairāk laika šādu subsīdiju pakāpeniskai likvidēšanai. Tas ļāva izpildīt arī vienu no galvenajiem apakšmērķiem, kas izvirzīts IAM 2. mērķa ("izskaust badu") ietvaros.

3.2.1. ES šajā ziņā bija nozīmīgs virzītājspēks, jo īpaši, iepriekš sagatavojot kopīgu nostāju ar galvenajiem lauksaimniecības produktu eksportētājiem pasaulē, tostarp ar Brazīliju. Šajā nolīgumā ietverti arī saistoši noteikumi attiecībā uz citiem eksporta atbalsta veidiem, tostarp eksporta kredītiem, pārtikas palīdzību un valsts tirdzniecības uzņēmumiem, kā arī subsīdiju likvidēšanu kokvilnai.

3.3. Galvenie temati DAP diskusijās par **piekļuvi tirgum** līdz šim bija saistīti ar tarifa līmeņiem, tarifa kvotām, tarifa kvotu administrēšanu un īpašiem aizsardzības pasākumiem, tostarp īpašu un diferencētu pieeju jaunattīstības valstīm. Saskaņā ar URAA gandrīz visus ar tarifiem nesaistītos šķēršļus lauksaimniecības jomā bija paredzēts likvidēt vai pārvērst tarifos, izņemot gadījumus, kad ir spēkā citi PTO noteikumi, jo īpaši Nolīgums par sanitārajiem un fitosanitārajiem pasākumiem un Nolīgums par tehniskajiem šķēršļiem tirdzniecībā⁽⁹⁾. Gadījumos, kad "aprēķinātie ekvivalentie tarifi" joprojām bija pārāk augsti, lai nodrošinātu reālas importa iespējas, tika ieviesta tarifa kvotu sistēma, šo kvotu ietvaros nosakot zemākus tarifus.

3.3.1. autājumus par tarifiem un tarifa kvotām patiešām var risināt divpusējās tirdzniecības sarunās, taču īpašas aizsardzības pasākumi un īpaša un diferencēta pieeja faktiski ir daudzpusēji jautājumi. Valstis var arī vienpusēji samazināt savus tarifus vai subsīdijas, un daudzas tā ir darījušas.

3.4. **Iekšzemes atbalsts** lauksaimniecībai ir daudzpusējo sarunu centrā, un tajās tagad ir manevrēšanas iespējas un izredzes uz progresu 11. Ministru konferencē.

3.4.1. Vairums valstu saviem lauksaimniekiem sniedz valsts iekšējo atbalstu. Dažās valstīs šāds atbalsts ir minimāls (piemēram, vadošajās lauksaimniecības produktu eksportētājvalstīs, it īpaši Austrālijā un Jaunzēlandē). Citas attīstītās valstis saviem lauksaimniekiem sniedz ievērojamu atbalstu dažādos veidos, tai skaitā kā atlīdzību par sabiedrībai sniegtiem pakalpojumiem. Tāpat rīkojas arī strauji augošās jaunietekmes valstis, par kurām valda uzskats, ka, tām kļūstot bagātākām, ievērojami palielinās atbalsta līmenis, bet kuras savus datus PTO paziņo ar ievērojamu laika nobīdi.

⁽⁸⁾ https://www.wto.org/english/news_e/news16_e/agng_09mar16_e.htm; ICTSD Bridges report, 20. sējums, Nr. 40 – 24.11.2016.

⁽⁹⁾ Īpaši svarīgi marķēšanas un izsekojamības nolūkos.

3.4.2. ASV 2016. gada septembrī PTO ierosināja strīda izšķiršanas procedūru pret Ķīnu tās iekšzemes atbalsta pasākumu dēļ, jo īpaši attiecībā uz kviešiem, labību un dažādiem rīsu veidiem. Pēdējie Ķīnas paziņotie dati PTO ir par 2010. gadu, un tiek uzskatīts, ka kopš tā laika tās atbalsts ir strauji audzis. Lai arī strīdu izšķiršanas mehānisms var būt apgrūtināošs un pilna procedūra pēc tam var arī nenotikt, šis solis tieši pirms 11. PTO Ministru konferences met lielu ēnu pār PTO diskusijām par iekšzemes atbalstu. Šķiet, ka tas arī ir pretrunā ar Bali vienošanos izvairīties no strīdiem valsts krājumu glabāšanas jautājumos, kuros iesaistītas jaunattīstības valstis ⁽¹⁰⁾.

3.4.3. Savukārt skaitļi, ko Pasaules Tirdzniecības organizācijai iesniedza ASV valdība ⁽¹¹⁾, liecina, ka tās iekšzemes atbalsts 2013. gadā palielinājies no 12 miljardiem USD uz 14 miljardiem USD, kas ir ļoti tuvu tās ierosinātajam maksimālajam ierobežojumam neveiksmīgajā “2008. gada jūlija paketē”. No tiem 6,9 miljardi USD bija “oranžās grupas” un 7 miljardi USD – *de minimis* maksājumi. “Zaļās grupas” atbalsts tika piešķirts 132 miljardu USD apmērā. Kopējā atbalsta summa, kas pārsniedz 140 miljardus USD, ir gandrīz divkārt lielāka nekā 2007. gadā. Šajā pārskatā redzams arī, ka Ķīna ir paziņojusi par tirdzniecību kropļojošām subsīdijām, kas definētas 1994. gada GATT Urugvajas sarunu kārtas Lauksaimniecības nolīgumā, 18 miljardu USD apmērā 2010. gadā, Japāna – 14 miljardu USD apmērā 2012. gadā, Krievija – 5 miljardu USD apmērā 2014. gadā un Indija – 2 miljardu USD apmērā 2010.–2011. gadā. Brazīlija paziņoja par tirdzniecību kropļojošu atbalstu mazāk nekā 2 miljardu USD apmērā 2014.–2015. gadā ⁽¹²⁾.

3.4.4. PTO paziņotie skaitļi ⁽¹³⁾ liecina, ka 2012.–2013. gadā ES atbalsts bija apmēram 80 EUR, kas skaitliskā izteiksmē ir pastāvīga summa kopš Dohas sarunu kārtas sākuma. Tomēr vairāk nekā 70 miljardi EUR no minētās summas bija “zaļās grupas” atbalsts. ES kopējais atbalsts, kas kropļo tirdzniecību, tostarp “oranžās grupas”, “zilās grupas” un *de minimis* atbalsts, bija tikai 10 miljardi EUR. ES “zaļās grupas” atbalsts (tirgu nekropļo vai kropļo minimāli) ietver vides aizsardzības un reģionālās attīstības programmas.

3.4.5. Ievērojamā pāreja no tirdzniecību kropļojoša atbalsta, kas 2001. gadā bija vairāk nekā 60 miljardu EUR, uz “zaļo grupu” notika pēc KLP 2003. gada Luksemburgas nolīguma, kad ES maksājumi lauku saimniecībām no tiešā atbalsta konkrētām kultūrām tika pārvērsti par atdalīto (vai nošķirto) ienākumu atbalstu. Šis ievērojamais vienpusējais solis virzībā uz būtiska DAP mērķa sasniegšanu lauksaimniecībā vairo ES kā turpmāko lauksaimniecības sarunu starpnieka uzticamību.

3.4.6. Taču paredzams, ka ASV un citas valstis iekšzemes atbalsta jautājumos varētu ievērojami piekāpties tikai apmaiņā pret ievērojamu piekāpšanos citos, tostarp ar lauksaimniecību nesaistītos daudzpusējos jautājumos, taču šajā ziņā izredzes nav daudzsološas. Dažas valstis varētu uzskatīt, ka pēc citu liela mēroga reģionālo nolīgumu parakstīšanas vairs nav vajadzības veikt tālākus pasākumus.

3.4.7. Citi jautājumi jaunattīstības valstu starpā joprojām ir ļoti strīdīgi, jo īpaši attiecībā uz krājumu glabāšanu valsts noliktavās pārtikas nodrošinājuma apsvērumu dēļ, tas ir jautājums, kas savstarpēji sarīda kaimiņvalstis. Nairobi tika panākta vienošanās turpināt meklēt pastāvīgu risinājumu šajā jautājumā, kas palika atklāts Bali konferencē, kur to izvirzīja Indija. Saskaņā ar Bali konferences lēmumu jaunattīstības valstis drīkst turpināt savas krājumu veidošanas programmas, kas citādi varētu pārkāpt PTO noteiktās iekšzemes atbalsta robežvērtības.

3.5. Tomēr, kā teikts Komisijas paziņojumā “Tirdzniecība visiem”, multilaterālā sistēma ir svarīgākais globālās tirdzniecības aspekts, un tai “arī turpmāk ir jābūt ES tirdzniecības politikas stūrakmenim” ⁽¹⁴⁾. PTO izstrādā un īsteno pasaules tirdzniecības noteikumus, un nodrošina noteikumu globālo savietojamību. To atbalsta strīdu izšķiršanas mehānisms ⁽¹⁵⁾, kas ir plaši novērtēts un tiek izmantots arvien biežāk. Gan ilgtspējīgas attīstības mērķi, gan COP21 ir skaidru mērķu kopumi. Savukārt PTO rīcībā ir skaidrs mehānisms pret plaši izplatītu protekcionismu un tirdzniecības kropļošanu, kas bija raksturīgi laikposmam pirms Otrā pasaules kara un pēc tā notikušajai Vispārējās vienošanās par tarifiem un tirdzniecību (GATT) nodibināšanai.

⁽¹⁰⁾ PTO ir jāizmanto ANO klasifikācija un kā jaunattīstības valstis ir jāklasificē visas tās valstis, kas nav klasificētas ne kā attīstītās, ne kā vismazāk attīstītās valstis (VAV). ES savā vispārējā preferenču sistēmā (VPS un VPS+) var izmantot Pasaules Bankas kategorijas, kas ir precīzākas un veidotas atkarībā no valsts ienākumiem.

⁽¹¹⁾ Bridges, 20. sējums, Nr. 20 – 2.6.2016.

⁽¹²⁾ Bridges, 20. sējums, Nr. 37 – 3.11.2016.

⁽¹³⁾ Bridges, 19. sējums, Nr. 38 – 12.11.2015.

⁽¹⁴⁾ COM(2015) 497 final, 5.1. punkts.

⁽¹⁵⁾ Pašlaik tiek izskatīta 513. lieta.

3.5.1. Šī noteikumu radīšanas funkcija īpaši svarīga ir lauksaimniecības produktu tirdzniecībā. Pirmām kārtām tas attiecas uz Nolīgumu par sanitārajiem un fitosanitārajiem (SFS) pasākumiem un ārkārtīgi sarežģīto izcelsmes noteikumu jomu, lai arī tie neietilpst DAP programmā. Joprojām pastāv reāls risks, ka ar divpusējiem nolīgumiem varētu stāties spēkā noteikumi, kas pārklājas vai pat ir pretrunīgi, un pasaules tirdzniecības noteikumi tādējādi kļūtu drīzāk sarežģītāki, nevis skaidrāki.

3.5.2. PTO 1995. gada Nolīgums par sanitārajiem un fitosanitārajiem pasākumiem attiecas uz pārtikas nekaitīguma, kā arī dzīvnieku un augu veselības noteikumu piemērošanu. 5. panta 7. punktā ir noteikts piesardzības princips, kas tagad ir nostiprināts Lisabonas līgumā. Jebkādi mēģinājumi to grozīt līmenī, kas nav daudzpusējs, varētu dziļi ietekmēt pasaules tirdzniecības kārtību un paša Nolīguma turpmāko uzticamību.

4. Divpusējo vai reģionālo tirdzniecības nolīgumu izredzes

4.1. Gan lauksaimniecībā, gan citās nozarēs ar divpusējiem BTN ir jārada reāla pievienotā vērtība. Tie pieļauj lielākas reģionu un valstu atšķirības, kā arī kultūras īpatnības. Tie ir arī jāvērtē pēc tā, vai tie stiprina daudzpusīgumu.

4.2. Divpusēju tirdzniecības nolīgumu nozīmīga sastāvdaļa ir tarifu samazināšana un tarifa kvotas. Japānā pārtikas produktu importa tarifi joprojām ir ļoti augsti; Ķīnā tie ir daudz zemāki. Eiropas Savienībai varētu būt iespējas manevrēt ar dažām tarifa kvotām, iespējams, attiecībā uz jutīgiem jautājumiem, kas tika noteikti URAA laikā un par kuriem laika gaitā uztvere ir mainījusies.

4.2.1. Ļoti svarīga joma, kurā Eiropas Savienībai divpusējās sarunās ir jāpanāk maksimāla tās interešu ievērošana, ir ģeogrāfiskās izcelsmes norādes (GIN), kuru vērtība gadā tiek lēsta 5,6 miljardu EUR apmērā⁽¹⁶⁾. ES sarunu veicēji veiksmīgi iekļāva 145 atzītas ES ĢIN nolīgumā starp ES un Kanādu (CETA)⁽¹⁷⁾ un vēl vairāk nolīgumā ar Vjetnamu, taču šis skaitlis atšķirsies atkarībā no katra brīvās tirdzniecības nolīguma īpatnībām. Citās valstīs, jo īpaši Austrumāzijas valstīs, ĢIN tiek noteiktas lēni, savukārt ASV daudzus šādi apzīmētus produktus uzskata par ģenēriskiem.

4.2.2. ES divpusējās sarunās arī pilnībā jāaizsargā savas lauksaimniecības intereses un tās, cik vien iespējams, jāveicina, īpaši gadījumos, kad ES sarunu partneris ir svarīgs lauksaimniecības produktu eksportētājs, piemēram, Mercosur, Austrālija vai Jaunzēlande. ES jāizvairās no jebkāda vilinājuma piekāpties lauksaimniecības jomā apmaiņā pret citiem ieguvumiem.

4.3. Divpusējos nolīgumos būtu jācenšas partnervalstīs novērst dubultu standartu piemērošanu lauksaimniecībā, jo īpaši saistībā ar Nolīgumu par sanitārajiem un fitosanitārajiem pasākumiem un Nolīgumu par tehniskajiem šķēršļiem tirdzniecībai. ES vēlēties arī popularizēt savus dzīvnieku veselības un labturības standartus, kā arī vides, sociālos un plašākus ilgtspējīgas attīstības standartus saskaņā ar IAM. Komiteja atzinīgi vērtē saistībā ar Transatlantisko tirdzniecības un ieguldījumu partnerību beidzot panākto pārredzamības līmeni un pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanu no paša sarunu sākuma, un iesaka, lai turpmākajās sarunās tas kļūtu par normu.

4.3.1. Eiropas Savienībai (un citiem dalībniekiem) ir jāparedz saistoša apņemšanās attiecībā uz spēju veidošanu, lai mazāk attīstītajām valstīm palīdzētu ievērot minētos standartus, piemēram, sniedzot palīdzību pieņemamas sertificējošas veterinārās sistēmas izstrādē, un sevišķi svarīgi ir pārtikas nekaitīguma standarti.

4.4. Pārtikas nodrošinājuma garantēšana un uzlabošana būs arī noteicošais politikas virzītājspēks visās divpusējās sarunās par lauksaimniecību, kā uzsvērts komitejas atzinumā "*Lauksaimniecības produktu tirdzniecība/pasaules pārtikas nodrošinājums*"⁽¹⁸⁾. Minētajā atzinumā norādīts, ka lauksaimniecības produktu tirdzniecībai "ir jāapmierina gan maksātpējīgo iedzīvotāju pieprasījums" (iespējams, pirmo reizi), gan "jāsniedz palīdzība un atbalsts tur, kur nabadzību un trūkumu nevar novērst pašu spēkiem". Tikpat svarīgi ir saglabāt pietiekamu pārtikas pašapgādes līmeni, jo īpaši, lai aizsargātu importētājvalstis pret lielām importēto produktu cenu svārstībām.

⁽¹⁶⁾ EK amatpersonu izteikumi EESK sanāksmē 2016. gada martā.

⁽¹⁷⁾ Visaptverošs ekonomikas un tirdzniecības nolīgums, kas vēl jāratificē.

⁽¹⁸⁾ OV C 13, 15.1.2016., 97. lpp.

4.4.1. Atzinumā norādīts uz lielo iespējamo pieprasījumu pēc ES pārtikas un dzērienu produktiem ārpus Eiropas. Aptuveni divas trešdaļas ES lauksaimniecības produktu tiek nodotas turpmākai apstrādei. ES lauksaimniecības pārtikas produktu eksporta apjoms 2015. gadā sasniedza 129 miljardus EUR, kas ir par 27 % vairāk salīdzinājumā ar 2011. gadu. ES eksporta kopējais apjoms 2016. gada otrajā ceturksnī bija 25,4 miljardi EUR, savukārt ES pārtikas un dzērienu importa apjoms bija 17,8 miljardi EUR. Galvenie eksporta produkti bija gaļa, stiprie alkoholiskie dzērieni, vīns, piena produkti, šokolāde un konditorejas izstrādājumi.

5. Tirdzniecība, lauksaimniecība un IAM

5.1. IAM, ko ANO pieņēma 2015. gada septembrī un kas ir ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam pamatā, kā arī Parīzes nolīguma (COP 21) ⁽¹⁹⁾ izpilde būtiski ietekmēs tirdzniecību pasaulē. Visaptverošajā vajadzība īstenot šos mērķus un nolīgumu tagad ir jāizvirza visu turpmāko tirdzniecības nolīgumu centrā, īpaši lauksaimniecības produktu tirdzniecības jomā.

5.2. IAM būs tiešāka ietekme uz lauksaimniecības produktu tirdzniecību. IAM pamatā ir Tūkstošgades attīstības mērķi (TAM), taču tie ietekmēs katru valsti. IAM pēc būtības ir globāla rakstura un universāli piemērojami – visām valstīm ir jāuzņemas kopīga atbildība par to sasniegšanu. IAM ir cieši saistīti ar Parīzes nolīgumu – vismaz 13 IAM attiecas uz klimata pārmaiņām.

5.2.1. Vairāk nekā 90 valstis jau ir lūgušas citu valstu palīdzību, lai labāk sasniegtu IAM. Šie mērķi ir ES sekmēto globālo debašu centrā. Tiem būtu jārada jauni tādas starptautiskās sadarbības veidi, kas būtu plašāka, vairāk vērsta uz līdzdalību un konsultācijām.

5.2.2. Komiteja atzinīgi vērtē 2016. gada novembrī publicēto Komisijas paziņojumu “Turpmākie pasākumi ilgtspējīgai Eiropas nākotnei” ⁽²⁰⁾, kurā paredzēts “pilnībā integrēt IAM Eiropas politikas sistēmā un pašreizējās Komisijas prioritātēs”, par ko tai ir noteiktas saistības Lisabonas līgumā ⁽²¹⁾. IAM “būs transversāla dimensija” ES globālās stratēģijas īstenošanā. Uzsvērts, ka Eiropas Savienībai bija svarīga loma šīs programmas veidošanā. IAM sekmēšana un īstenošana, kā arī Eiropas vērtību popularizēšana pasaulē radīs ciešu sinerģiju, lai arī IAM tiešā veidā neveicina labu pārvaldību un tiesiskumu.

5.2.3. IAM ir arī tālejošāki nekā TAM, jo tie skaidri nosaka, ar kādiem konkrētiem instrumentiem jeb īstenošanas līdzekļiem ir jāsasniedz visi 17 ilgtspējīgas attīstības mērķi un to konkrēti noteiktie 169 apakšmērķi. Tirdzniecība ir īpaši minēta deviņos IAM (savukārt TAM tikai vienu reizi).

5.2.4. Lai efektīvi sasniegtu IAM, būtiski svarīga ir tirdzniecība un ieguldījumi, ņemot vērā UNCTAD aplēses, ka šo mērķu sasniegšanai ik gadu papildus būs vajadzīgi **2,5 triljoni** ASV dolāru, lielākoties no privātā sektora. PTO ģenerāldirektors ir norādījis, ka TAM jau ir apliecinājuši tirdzniecību pārveidojošu potenciālu ⁽²²⁾.

5.3. Lauksaimniecības produktu tirdzniecībai ir arī jābūt noteicošai daudz, ja ne visu IAM sasniegšanā, būtiski svarīga nozīme tai ir attiecībā uz 2. mērķi (bada izskaušana, pārtikas nodrošinājums), 12. mērķi (ilgtspējīgs patēriņš/ražošana) un 15. mērķi (zemes degradācijas novēršana).

5.3.1. Tai būs būtiska nozīme arī 1. mērķa (nabadzības/uztura nepietiekamības izskaušana), 8. mērķa (ilgtspējīga ekonomikas izaugsme), 9. mērķa (infrastruktūra), 10. mērķa (nevienlīdzības mazināšana), 13. mērķa (cīņa pret klimata pārmaiņām), 3. mērķa (labklājība), 5. mērķa (dzīvumu līdztiesība) un 7. mērķa (enerģija) sasniegšanā. Tai arī būs jānotiek pilnīgā mijiedarbībā ar citiem rīcības veidiem, tostarp ar attīstību.

⁽¹⁹⁾ Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām Pušu Parīzes konference (UNFCCC COP 21).

⁽²⁰⁾ SWD(2016) 390 final.

⁽²¹⁾ LESD 21. panta 3. punkts.

⁽²²⁾ Runa ANO, 21.9.2016.

5.4. PTO Ministru konferences Nairobi deklarācijā minēts, ka starptautiskā tirdzniecība var veicināt ilgtspējīgu, stabilu un līdzsvarotu izaugsmi visiem⁽²³⁾. Tajā ir uzsvērts, ka PTO ir svarīga nozīme IAM sasniegšanā un ka bez efektīva daudzpusējās tirdzniecības mehānisma to izdarīt būs daudz grūtāk.

5.4.1. Ir jāņem vērā lauksaimniecības produktu tirdzniecības un lauksaimniecībā veikto ieguldījumu ietekme uz klimata pārmaiņām. Sarunas par plurilaterālu vides preču nolīgumu solās būt ievērojams panākums klimata pārmaiņu integrēšanā daudzpusējā tirdzniecības politikā, taču labākas saskaņotības veicināšanai joprojām būs vajadzīga turpmāka daudzpusējā darbība.

5.4.2. Starptautiskā tirdzniecība, pateicoties pārtikas labākai pieejamībai un sekmējot ieguldījumus un izaugsmi, var ievērojami uzlabot pārtikas nodrošinājumu un uzturu. Un otrādi – protekcionisma pasākumi var likvidēt ļoti svarīgo elastīgumu un neļaut reģionālajiem tirgiem attīstīties. Tomēr tirdzniecības nolīgumos jāietver arī efektīvi pasākumi, lai mazāk attīstītajām valstīm būtu lielākas iespējas nepieļaut to pārtikas nodrošinājuma un veidošanās procesā esošā lauksaimniecības sektora attīstības mazināšanos.

5.5. ES ir rādījusi piemēru ilgtspējīgas attīstības apsvērumu iekļaušanai brīvās tirdzniecības nolīgumos. Kopš 2010. gada tā ir sekmīgi pabeigusi sešus BTN, sākot ar Dienvidkoreju, un vienu ekonomisko partnerattiecību nolīgumu (EPN), savukārt citi nolīgumi, tostarp ar Kanādu, Singapūru un Vjetnamu, vēl ir ratifikācijas procesā. Šajos nolīgumos ir īpašas sadaļas par tirdzniecību un ilgtspējīgu attīstību, kuras papildina kopēji pilsoniskās sabiedrības mehānismi īstenošanas uzraudzībai. Šajā saistībā nozīmīga funkcija ir EESK.

5.5.1. Komiteja jau ir aicinājusi⁽²⁴⁾ līdzīgas sadaļas par tirdzniecību un ilgtspējīgu attīstību iekļaut pašreizējās un nākamajās ES sarunās par atsevišķiem autonomiem ieguldījumu nolīgumiem. Arī TPP nolīgumā ir īpašas sadaļas par sociālajiem un vides jautājumiem.

5.6. Komiteja arī norāda, ka pasaulē daudzi cilvēki, kurus skārusi pārtikas nabadzība, strādā lauksaimniecībā, un bada izskausana ir tainīgi iekļauta Tūkstošgades attīstības mērķos un tagad arī ilgtspējīgas attīstības 2. mērķī. 70 % cilvēku, kam nepietiek pārtikas, dzīvo laukos; šādu situāciju daļēji ir radījusi lauksaimniecības ieguldījumu pakāpeniska samazināšanās un pastāvīgi mazās lauksaimniecības produktu ražas nabadzīgajās valstīs, un daļēji arī tas, ka trūkst efektīvas lauksaimniecības un tirdzniecības politikas, kurā būtu pietiekami ņemtas vērā lauksaimnieciskās ražošanas īpatnības (tostarp klimats, resursi, neprognozējamība un tirgus svārstības). Šajā saistībā būtu jāņem vērā arī ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācijas apsvērumi, jo īpaši attiecībā uz sociālo aizsardzību.

5.6.1. Āfrikas iekšējās tirdzniecības apjoms ir niecīgs – tikai 10–15 % no Āfrikas kopējā tirdzniecības apjoma. Lai Āfrika varētu pozitīvi piedalīties lauksaimniecības produktu tirdzniecībā, kā arī uzlabot pārtikas nodrošinājumu, izšķiroši svarīgi būs sekmēt Āfrikas valstu spēju paplašināt lauksaimniecības produktu tirdzniecību saistībā ar tiem IAM, kuri attiecas uz infrastruktūru, reģionālo integrāciju un iekšējo tirgu padziļināšanu, tostarp izvēršot sekundāro pārstrādi.

6. ES nozīme turpmākajās sarunās par lauksaimniecības produktu tirdzniecību

6.1. Kā apliecināja Nairobi konference, kurā, pretēji gaidītajam, tika panākta vienošanās par svarīgu Ministru konferences deklarāciju, ES ir visas iespējas uzņemties vadību turpmākajās sarunās par lauksaimniecības produktu tirdzniecību. Tas ir skaidrojams ar atzīto ES vadošo lomu ilgtspējas un attīstības veicināšanā (ko tā apliecināja Nairobi), kā arī ar iepriekšējām KLP reformām, kuru rezultātā ES vairs netiek uzskatīta par galvenokārt aizstāvības pozīcijās esošu.

6.1.1. Jaunajā Komisijas paziņojumā pausta ES apņemšanās rādīt priekšzīmi IAM un Parīzes nolīguma īstenošanā. Visām ES tirdzniecības iniciatīvām turpmāk ir jāatbilst šajos savstarpēji cieši saistītajos nolīgumos noteiktajām prasībām.

⁽²³⁾ https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc10_e/mindecision_e.htm

⁽²⁴⁾ EESK atzinums, OV C 268, 14.8.2015., 19. lpp.

6.2. Komisija ir arī sagatavojusi pētījumu par turpmāko tirdzniecības nolīgumu ietekmi uz lauksaimniecības nozari ⁽²⁵⁾. Tajā aplūkoti 12 gaidāmie BTN un Eiropas lauksaimniecības produktu izredzes pasaules tirgū. Taču tajā nebija iespējams aptvert visu lauksaimniecības produktu klāstu, ne arī apstrādātu pārtiku kopumā. Pati Komisija atzīst, ka šis pētījums ir nepilnīgs, jo tā sniegtajā vērtējumā netika ņemti vērā ar tarifiem nesaistīti šķēršļi, kas tomēr būtiski ietekmē tirdzniecību.

6.2.1. Lai Komisija varētu sagatavot pilnīgu un efektīvu stratēģiju lauksaimniecības produktu tirdzniecībai, tas būtu jāpaplašina, iekļaujot pilnīgu ietekmes novērtējumu par IAM un Parīzes nolīguma īstenošanas iespējamo ietekmi uz ES lauksaimniecību, kā arī papildu ietekmes novērtējumu par ietekmi uz lauksaimniecību visā ES, ko rada nesenās tendences pasaules tirdzniecībā. Tam būtu jāaptver jaunākie ES BTN, kā arī netiešas norises, piemēram, gadījumi, kad partnervalstu valūtas devalvācija ir radījusi vērā ņemamu ietekmi.

6.2.2. Būtu jāietver arī nolīgumi, kas noslēgti pirms 2006. gada paziņojuma "Globālā Eiropa" ⁽²⁶⁾, īpaši ar Dienvidāfriku, Meksiku un Čīli, arī tāpēc, ka divus pēdējos ir plānots pārskatīt.

6.3. Veicot šādus ietekmes novērtējumus, Komisijai ir jāņem vērā vajadzība nodrošināt, ka lauksaimnieki no tirdzniecības nolīgumiem gūst taisnīgu labumu. Lauksaimniekiem ir būtiska nozīme ne tikai vietējo iedzīvotāju, bet arī pasaules iedzīvotāju, kuru skaits strauji pieaug, apgādāšanā ar pārtiku. Ir būtiski svarīgi saglabāt dzīvotspējīgas lauku kopienas, pēc iespējas mazinot depopulāciju Eiropā.

6.3.1. Būtiski svarīgas ir resursu ziņā efektīvas lauksaimniecības metodes. Ir jāuzlabo resursu pārvaldība un piekļuve tiem, palielinot mazo lauksaimnieku pielāgošanās spēju un noturību pret klimata pārmaiņām un uzlabojot prasmes un produktivitāti mazauglīgā augsnē.

6.4. Klimata pārmaiņas lauksaimniecībai rada reālu risku. Pasaulē zemes un ūdens resursi ir ierobežoti, lielāku klimatisko galējību dēļ rodas ilgtermiņa pārmaiņas augšanas apstākļos, un cenu svārstīgums pieaug. Spēcīga un dzīvotspējīga lauksaimniecības nozare ir būtiski svarīga, lai saglabātu vai palielinātu stabilu, nekaitīgu un drošu pārtikas apgādi. Tirdzniecība, protams, palīdz izlīdzināt piedāvājuma un pieprasījuma nelīdzsvarotību, veicinot resursu efektīvu izmantošanu un palielinot tirgus iespējas un ekonomikas izaugsmi, tādējādi radot darbvietas, ienākumus un labklājību lauku apgabalos.

6.4.1. Tie lēsts, ka vidusšķiras iedzīvotāju skaits pasaulē līdz 2030. gadam pieaugs par 2 miljardiem, un arī viņi vēlēšies tādu pārtikas izvēli un daudzveidību, kādu iepriekš nav pieredzējuši. Līdz ar to eksponenciāli pieaugs pieprasījums pēc proteīniem un citas lauksaimniecības produkcijas.

6.4.2. Šajā ziņā svarīga nozīme ir Korkas 2.0 deklarācijai. Lauksaimnieki sargā gan zemi, gan citus lauku resursus, būtisks apsvērums ir arī dzīvnieku labturība. Šajā saistībā EESK ir izstrādājusi atzinumu "Integrētā ražošana Eiropas Savienībā" ⁽²⁷⁾.

Briselē, 2017. gada 23. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

⁽²⁵⁾ http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC103602/lb-na-28206-en-n_full_report_final.pdf

⁽²⁶⁾ COM(2006) 567 final.

⁽²⁷⁾ OV C 214, 8.7.2014., 8. lpp.

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 523. PLENĀRSESĪJA 2017. GADA 22. UN 23. FEBRUĀRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums “Priekšlikums Padomes direktīvai par nodokļu dubultās uzlikšanas strīdu izšķiršanas mehānismiem Eiropas Savienībā”*(COM(2016) 686 final – 2016/0338 (CNS))**(2017/C 173/05)*Ziņotājs: **Krister ANDERSSON**

Apspriešanās	Eiropas Savienības Padome, 16.2.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 115. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	2.2.2017.
Pieņemts plenārsesijā	22.2.2017.
Plenārsesija Nr.	523
Balsojuma rezultāts	174/0/2
(par/pret/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu Padomes direktīvai par nodokļu dubultās uzlikšanas strīdu izšķiršanas mehānismu uzlabošanu.

1.2. EESK piekrīt Komisijai, ka nodokļu dubultā uzlikšana ir viens no lielākajiem nodokļu šķēršļiem vienotajā tirgū. Ir steidzami vajadzīgi mehānismi, ar ko nodrošina, ka nodokļu dubultās uzlikšanas strīdu lietas starp dalībvalstīm tiek risinātas ātrāk un izlēmīgāk.

1.3. EESK atzīst, ka ar nodokļu dubultās uzlikšanas izskaušanu vien nepietiek, lai radītu vienlīdzīgus konkurences apstākļus nodokļu jomā. Tā uzskata, ka Eiropas Savienībai ir vajadzīga kopēja, pozitīva, uz nākotni vērsta sistēma uzņēmumu nodokļu jomā.

1.4. EESK ir gandarīta, ka ar ierosināto direktīvu ir pievienoti īpaši vērsti izpildes bloki, kas paredzēti, lai novērstu galvenās konstatētās nepilnības Savienības Arbitrāžas konvencijā ⁽¹⁾.

1.5. EESK ļoti atzinīgi vērtē to, ka gadījumā, ja dalībvalstis nesāk automātisku arbitrāžu, nodokļu maksātājs var lūgt savas valsts tiesai veikt nepieciešamās darbības, lai izveidotu arbitrāžas komiteju, kas noteiktā termiņā sniedz galīgu un saistošu lēmumu lietā.

⁽¹⁾ Konvencija par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu sakarā ar asociēto uzņēmumu peļņas korekciju (90/436/EEK).

1.6. EESK atbalsta Komisijas iniciatīvu paplašināt uzraudzību, katru gadu pārbaudot valstu veikumu attiecībā uz visām nodokļu dubultās uzlikšanas strīdu lietām pārrobežu situācijās, lai tādā veidā novērtētu, vai direktīvas mērķi ir sasniegti.

1.7. Komiteja atzinīgi vērtē arī dalībvalstīm piedāvāto elastības iespēju divpusēji vienoties par alternatīviem strīdu izšķiršanas mehānismiem katrā gadījumā atsevišķi. Tas atvieglo risinājumus daudzpusējās situācijās, kad attiecīgais strīds ir jārisina ne tikai ES līmenī, bet arī attiecībā uz trešām valstīm, izmantojot divpusējus nolīgumus.

1.8. EESK piekrīt noteikumam, ka kompetentās iestādes var publicēt galīgo lēmumu, ja tam piekrīt katrs attiecīgais nodokļu maksātājs.

1.9. Komiteja vēlas uzsvērt, ka šis priekšlikums ir jāievieš steidzami. Dubultās vai vairākkārtējās nodokļu uzlikšanas gadījumu skaita apjoms un vēriens pieaug. Kavēties nedrīkst.

2. Konteksts un Komisijas priekšlikums

2.1. Viena no galvenajām problēmām, ar ko pašlaik saskaras uzņēmumi, kas veic pārrobežu darbību, ir nodokļu dubultā uzlikšana. Jau pastāv mehānismi, kas paredzēti nodokļu dubultās uzlikšanas strīdu izšķiršanai. Tās ir savstarpējas vienošanās procedūras (MAP), kas paredzētas konvencijās par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu (DTC), kuras noslēgušas dalībvalstis, kā arī Savienības Arbitrāžas konvencija, proti, Konvencija par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu sakarā ar asociēto uzņēmumu peļņas korekciju.

2.2. Lai gan pašreizējie mehānismi daudzos gadījumos darbojas labi, ir jāpanāk, lai tie darbotos labāk attiecībā uz nodokļu maksātāju piekļuvi minētajiem mehānismiem, to tvērumu, savlaicīgumu un pamatotību. Turklāt tradicionālie strīdu risināšanas paņēmieni vairs pilnībā neatbilst sarežģītībai un riskiem, kas raksturīgi pašreizējai globālai nodokļu videi.

2.3. Ierosinātajā direktīvā galvenā uzmanība pievērsta darījumdarbībai un uzņēmumiem, proti, galvenajām ieinteresētajām personām, kuras skar nodokļu dubultās uzlikšanas problēma. Direktīvas pamatā ir spēkā esošā Savienības Arbitrāžas konvencija, kurā jau paredzēts obligāts saistošs arbitrāžas mehānisms, tomēr direktīva paplašina konvencijas tvērumu, ietverot jomas, kas patlaban nav ietvertas, un pievieno īpaši vērstus izpildes blokus, kas paredzēti, lai novērstu galvenās konstatētās nepilnības attiecībā uz šā mehānisma īstenošanu un efektivitāti. Tādējādi priekšlikuma darbības jomā ietilpst visi nodokļu dubultās uzlikšanas strīdi, kas saistīti ar pārrobežu darījumiem Eiropas Savienībā un ietekmē darījumdarbībā gūto peļņu.

2.4. Priekšlikumā ir pievienots skaidri noteikts pienākums dalībvalstīm sasniegt rezultātu, kā arī skaidri noteikts termiņš. Nav iekļautas situācijas, kas raksturo nodokļu dubulto neuzlikšanu vai krāpšanas, apzinātas saistību nepildīšanas vai klajas nolaidības gadījumus.

2.5. Direktīvā tiek paredzēta ar nodokļu maksātāja sūdzību sāкта savstarpējas vienošanās procedūra (MAP), saskaņā ar kuru dalībvalstīm ir brīvi jāsadarbojas un divu gadu laikā jāpanāk vienošanās nodokļu dubultās uzlikšanas strīdā.

2.6. Sākotnējo MAP posmu papildina ar arbitrāžas procedūru, kas paredz atrisināt strīdu ar arbitrāžas palīdzību piecpadsmit mēnešu laikā, ja dalībvalstis nav panākušas vienošanos sākotnējā mierizlīguma posmā. Šī arbitrāžas procedūra ir obligāta un sākas automātiski. Tā noslēdzas ar iesaistīto dalībvalstu kompetento iestāžu izdotu galīgo obligāto saistošo lēmumu.

2.7. Viens no ierosinātās direktīvas mērķiem ir lielāka pārredzamība. Kompetentās iestādes var publicēt galīgo arbitrāžas lēmumu un sīkāku informāciju ar nosacījumu, ka nodokļu maksātājs ir devis piekrišanu. Ja nodokļu maksātājs nepiekrīt, kompetentās iestādes publicē lēmuma kopsavilkumu.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu Padomes direktīvai, kas ir daļa no uzņēmumu ienākuma nodokļu tiesību aktu kopuma, par nodokļu dubultās uzlikšanas strīdu izšķiršanas mehānismu uzlabošanu. Ir steidzami vajadzīgi mehānismi, ar ko nodrošina, ka nodokļu dubultās uzlikšanas strīdu lietas starp dalībvalstīm tiek risinātas ātrāk un izlēmīgāk.

3.2. EESK piekrīt Komisijas apgalvojumam, ka Eiropai ir vajadzīga tāda nodokļu sistēma, kas ir pielāgota iekšējam tirgum un veicina ekonomikas izaugsmi un konkurētspēju, piesaista ieguldījumus, palīdz radīt darbvietas, veicina inovāciju un stiprina Eiropas sociālo modeli. Nodokļiem būtu jānodrošina stabili ieņēmumi publiskiem ieguldījumiem un izaugsmi veicinošai politikai. Tiem būtu jānodrošina, ka visiem uzņēmumiem ir vienlīdzīgi konkurences apstākļi, juridiskā noteiktība un minimāli šķēršļi pārrobežu darbības veikšanai.

3.3. EESK piekrīt Komisijas bažām, ka dalībvalstu domstarpības par to, kam ir tiesības uzlikt nodokli konkrētai peļņai, bieži izraisa nodokļu dubulto vai vairākkārtēju uzlikšanu uzņēmuma vieniem un tiem pašiem ienākumiem. Komisijas paziņotie jaunākie rādītāji liecina, ka patlaban ES tiek risināti aptuveni 900 strīdi par nodokļu dubulto uzlikšanu par 10,5 miljardiem euro.

3.4. Komiteja atzinīgi vērtē darbu, ko Komisija veic, lai nodrošinātu, ka visi uzņēmumi, kas darbojas ES, maksā nodokļus, kad tiek gūta peļņa un radīta vērtība, bet nav jāuzliek dubulti vai vairākkārtēji nodokļi vienai un tai pašai šo uzņēmumu peļņai. Šis princips ir būtisks, lai nodokļu sistēma būtu taisnīga un efektīva. EESK piekrīt Komisijas viedoklim, ka viens no lielākajiem nodokļu šķēršļiem vienotajā tirgū ir nodokļu dubultā uzlikšana.

3.5. EESK ļoti atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu ES koordinēti novērst nodokļu dubulto uzlikšanu. Tā piekrīt Komisijai – lai veicinātu nodarbinātību, izaugsmi un ieguldījumus, ir jārada labvēlīga nodokļu vide uzņēmumiem, samazinot atbilstības nodrošināšanas izmaksas un administratīvo slogu, kā arī nodrošinot noteiktību nodokļu jomā. G20 valstu vadītāji nesen atzina nodokļu noteiktības nozīmi ieguldījumu un izaugsmes veicināšanā, un tas kļuvis par svarīgu pasaules mērogā risināmu jautājumu. Dalībvalstīm ir jāatrod līdzsvars, kā īstenot nepieciešamās reformas un vienlaikus nodrošināt stabilitu, skaidru un prognozējamu nodokļu vidi uzņēmumiem.

3.6. EESK atzīst, ka ar nodokļu dubultās uzlikšanas izskaušanu vien nepietiek, lai radītu vienlīdzīgu konkurences apstākļu nodokļu jomā. Tā uzskata, ka Eiropas Savienībai ir vajadzīga kopēja, pozitīva, uz nākotni vērsta sistēma uzņēmumu nodokļu jomā. Tas ir pamatojums Komisijas priekšlikumam atjaunot kopējo konsolidēto uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi (KKUINB).

3.7. EESK atzīst, ka lielākajai daļai dalībvalstu ir divpusējas nodokļu konvencijas ar citām dalībvalstīm, kas palīdz novērst nodokļu dubulto uzlikšanu, un ir ieviestas strīdu izšķiršanas procedūras. Tomēr šīs procedūras ir ilgstošas, dārgas, un ne vienmēr tiek panākta vienošanās. Dažas problēmas palīdz risināt Savienības Arbitrāžas konvencija. Tomēr tā attiecas tikai uz transfertcenu noteikšanas strīdiem, un nav nekādu iespēju atcelt noteikumu interpretāciju.

3.8. EESK ir gandarīta, ka ar ierosināto direktīvu ir pievienoti īpaši vērsti izpildes bloki, kas paredzēti, lai novērstu galvenās konstatētās nepilnības Savienības Arbitrāžas konvencijā, t. i., netieša vai tieša piekļuves atteikuma situācijas, kā arī pagarinātas un bloķētas procedūras.

3.9. EESK atzinīgi vērtē arī to, ka palielināsies to lietu skaits, kuras būs iespējams atrisināt, izmantojot obligātu saistošu strīdu izšķiršanas mehānismu. Šie strīdu izšķiršanas mehānismu uzlabojumi ļaus gan uzņēmumiem, gan pārvaldes iestādēm ievērojami ietaupīt laiku, naudu un resursus un palielinās nodokļu noteiktību uzņēmumiem ES.

3.10. EESK ļoti atzinīgi vērtē to, ka gadījumā, ja dalībvalstis nesāk automātisku arbitrāžu, nodokļu maksātājs var lūgt savas valsts tiesai veikt nepieciešamās darbības, lai izveidotu arbitrāžas komiteju, kas noteiktā termiņā sniedz galīgu un saistošu lēmumu lietā. Iesaistītie uzņēmumi tādējādi varēs izvairīties no nenoteiktības, un tiek izmantoti mehānismi un paraugprakse, ko visās dalībvalstīs jau piemēro pārrobežu strīdos tajās jomās, kas nav saistītas ar nodokļiem. EESK tomēr vēlas uzsvērt, ka dalībvalstīm jānodrošina, lai šādas tiesvedības ilgums būtu īss ar mērķi novērst būtisku kavēšanos strīdu risināšanā.

3.11. EESK atbalsta Komisijas iniciatīvu paplašināt uzraudzību, katru gadu pārbaudot valstu veikumu attiecībā uz visām nodokļu dubultās uzlikšanas strīdu lietām pārrobežu situācijās, lai tādā veidā novērtētu, vai direktīvas mērķi ir sasniegti. Pašreizējā analīze liecina, ka ir lietas, kurās tiek kavēta esošo mehānismu izmantošana, uz kurām neattiecas Savienības Arbitrāžas konvencija vai DTC, kuru risināšana apstājas un kurās nodokļu maksātājs netiek informēts par iemesliem vai kuras vispār netiek pabeigtas. Šobrīd EESK neuzskata, ka sasniegumi dalībvalstu līmenī būtu apmierinoši, un aicina Komisiju rūpīgi pārbaudīt direktīvas darbību pēc tās ieviešanas, kā arī publicēt analīzi un rezultātus.

3.12. EESK piekrīt, ka nodokļu dubultās uzlikšanas novēršana būtu jāpanāk, izmantojot procedūru, saskaņā ar kuru lieta vispirms tiek nodota attiecīgo dalībvalstu nodokļu iestādēm, lai izšķirtu strīdu, izmantojot savstarpējas vienošanās procedūru. Ja konkrētā laika posmā šāda vienošanās netiek panākta, lieta būtu jāiesniedz padomdevējai komisijai vai strīdu alternatīvās izšķiršanas komisijai, kurā ir gan attiecīgo nodokļu iestāžu pārstāvji, gan neatkarīgas autoritatīvas personas. Nodokļu iestādēm būtu jāpieņem galīgs saistošs lēmums, ņemot vērā padomdevējas komisijas vai strīdu alternatīvās izšķiršanas komisijas atzinumu.

3.13. EESK atzīst, ka attiecībā uz strīdu izšķiršanas mehānismiem Eiropas Savienībā jāizveido efektīvs minimālais standarts, kas visaptveroši un pietiekami detalizēti pievēršas procesuālajiem posmiem, kuri nepieciešami vienveidīgas un efektīvas piemērošanas nodrošināšanai.

3.14. Komiteja atzinīgi vērtē arī dalībvalstīm piedāvāto elastības iespēju divpusēji vienoties par alternatīviem strīdu izšķiršanas mehānismiem katrā gadījumā atsevišķi. Tas atvieglo risinājumus daudzpusējās situācijās, kad attiecīgais strīds ir jārisina ne tikai ES līmenī, bet arī attiecībā uz trešām valstīm, izmantojot divpusējus nolīgumus.

3.15. EESK atbalsta nosacījumu, ka kompetentās iestādes var publicēt galīgo lēmumu, ja tam piekrīt katrs attiecīgais nodokļu maksātājs.

3.16. Komiteja vēlas uzsvērt, ka šis priekšlikums ir jāievieš steidzami. Dubultās vai vairākkārtējās nodokļu uzlikšanas gadījumu skaita apjoms un vēriens pieaug. Kavēties nedrīkst.

Briselē, 2017. gada 22. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematiem “Ieteikums Padomes ieteikumam par eurozonas ekonomikas politiku”

(COM(2016) 726 final)

un

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai “Virzība uz pozitīvu fiskālo nostāju eurozonā””

(COM(2016) 727 final)

(2017/C 173/06)

Ziņotājs: **Javier DOZ ORRIT**

Līdzziņotājs: **Petr ZAHRADNÍK**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 27.1.2017.
Juridiskais pamats	LESD 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	2.2.2017.
Pieņemts plenārsesijā	22.2.2017.
Plenārsesija Nr.	523
Balsojuma rezultāts	218/4/4
(par/pre/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas centienus īstenot ekonomikas politiku, kuras mērķis ir atbalstīt spēcīgu, ilgtspējīgu, līdzsvarotu un iekļaujošu izaugsmi eurozonā, kā arī centienus šā mērķa īstenošanai izmantot sabalansētu monetāro, fiskālo un strukturālo instrumentu kopumu, tostarp pozitīvu fiskālo nostāju.

1.2. Tādēļ Komiteja atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas ieteikumu par pozitīvu fiskālo nostāju eurozonā, saskaņā ar ko tiek ņemti vērā arī ilgtermiņa fiskālās stabilitātes mērķi.

1.3. EESK vēlas mudināt Eiropas Komisiju pilnībā izmantot savas pilnvaras un nodrošināt ES līgumu ievērošanu, ņemot vērā tajos noteiktās saistības, cita starpā, veicināt labklājību, sociālo attīstību un sociālo taisnīgumu, no vienas puses, un ekonomisko labklājību un konkurētspēju, no otras puses, kā arī mudina Komisiju izmantot savas nesen paplašinātās pilnvaras interpretēt fiskālos noteikumus elastīgi, lai ievērojami palielinātu publiskos ieguldījumus, kuri, aprēķinot Stabilitātes un izaugsmes paktā (SIP) noteiktos deficīta mērķus, konkrētos apstākļos nebūtu jāņem vērā.

1.4. EESK atzinīgi vērtē uzsvāru uz ieguldījumu palielināšanu un esošā Investīciju plāna turpināšanu. Tas ir atbilstoši jāfinansē, lai ievērojami palielinātu Eiropas Investīciju bankas piešķirtos aizdevumus salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem. Pārvaldības struktūrām vajadzētu nodrošināt līdzekļu atbilstošu novirzīšanu uz valstīm, kurās ieguldījumi ir ievērojami samazinājušies. Šie pasākumi ir jāapvieno ar piemērotām strukturālām reformām, kas veicina izaugsmi, nodarbinātību un sociālo kohēziju.

1.5. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas aicinājumu eurozonā simetriski koriģēt tekošā konta deficītus. Tas būtu jā dara gan dalībvalstīm, kurās ir deficīts, gan dalībvalstīm, kurās ir pārpalikums. Dalībvalstīm būtu jāizlemj par to, kā veikt šīs korekcijas saskaņā ar kopējo vispārējo ievirzi.

1.6. Īpaša uzmanība jāpievērš strukturālām reformām, kas var veicināt pieprasījumu un izaugsmi pat īstermiņā, vienlaikus izvairoties no tādām reformām, kuras, visticamāk, var kavēt izaugsmi, palielinot nodarbinātības un ienākumu nestabilitāti. Pieņemtajām strukturālajām reformām vajadzētu būt tādām, kas var jūtami uzlabot uzņēmējdarbības apstākļus, samazināt šķēršļus ieguldījumiem un veicināt ES vienotā tirgus izveides pabeigšanu visos tā aspektos.

1.7. Strukturālo reformu prioritāram mērķim vajadzētu būt ražīguma pieaugumam. Reformām būtu jāgarantē ar darba ražīguma pieaugumu saistīto ieguvumu taisnīga sadale, lai nodrošinātu spēcīgāku pieprasījumu un piedāvājuma palielināšanos.

1.8. Ražīguma un IKP pieauguma atjaunošana un palielināšana būtu jāuzskata par galveno veidu kā atveseļot ekonomiku, ko negatīvi ietekmē ļoti lielas pārdaistības.

1.9. Par prioritāti būtu jānosaka reformas, kas palīdz izveidot augstas kvalitātes (t. i., stabilas, pienācīgi apmaksātas) darbvietas.

1.10. EESK uzsver, ka ir ļoti svarīgi stiprināt un veicināt sociālo dialogu un dialogu ar pilsonisko sabiedrību gan valstu, gan eurozonas līmenī, lai kopīgi izstrādātu un sekmīgi īstenotu tādu politiku, kas nepieciešama ekonomikas atveseļošanai un ekonomikas ilgtspējai ilgtermiņā.

1.11. Stabilitātes un izaugsmes pakta mērķus palīdzēs sasniegt arī efektīvi pasākumi cīņai pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, nodokļu pārkāpumiem, nodokļu oāžu izmantošanu un negodīgu nodokļu konkurenci starp dalībvalstīm.

1.12. EESK atbalsta Eiropas noguldījumu apdrošināšanas sistēmas izveidi un aicina paātrināt darbu, lai izveidotu banku savienības vienotā noregulējuma fonda kopīgo atbalsta mehānismu. Būtu jāīsteno izšķiroši pasākumi, lai atrisinātu problēmas saistībā ar ieņēmumus nenesošiem aizdevumiem, vienlaikus aizsargājot patērētāju tiesības un ievērojot attiecīgos Eiropas sociālo tiesību pilāra principus.

1.13. EESK atbalsta iniciatīvas, kuru mērķis ir pabeigt ekonomiskās un monetārās savienības izveidi, tostarp spēcīgu Eiropas sociālo tiesību pilāru, lielāku fiskālo elastību un eurozonas fiskālo spēju, un uzskata, ka šajā saistībā īpaši vajadzētu veicināt eurozonas finanšu pārvaldības struktūras izveidi – tai galu galā vajadzētu uzticēt kopīgu obligāciju emisiju, to pakļaujot spēcīgai, demokrātiskai un politiskai kontrolei.

1.14. EESK aicina vēl vairāk uzlabot Eiropas pusgadu, pastiprinot Eiropas Komisijas koordinatora lomu tajā un dalībvalstīm skaidri apņemoties īstenot politiku, par ko tās vienojas Padomes līmenī, tādējādi novēršot nenoteiktību un izveidojot labvēlīgu vidi ieguldījumiem.

2. Pamatinformācija

2.1. Pēc piecu priekšsēdētāju ziņojuma Eiropas pusgada ietvaros ir izteikta apņemšanās stiprināt integrāciju eurozonas un valstu līmenī. Tāpat kā 2016. gadā, arī 2017. gada izaugsmes pētījumam ir pievienots ieteikums Padomes ieteikumam par eurozonas ekonomikas politiku. Tā mērķis ir radīt iespēju pirms debatēm par konkrētām valstīm laikus un mērķēti apspriest eurozonu kā vienu veselumu, lai kopējie uzdevumi tiktu pilnībā atspoguļoti konkrētām valstīm paredzētajos pasākumos.

2.2. 2017. gada Eiropas pusgadam Komisija attiecībā uz eurozonas ekonomikas politiku iesniedza šādus piecus ieteikumus:

- īstenot politiku, kas sekmē izaugsmi un konvergenci, un likvidēt šķēršļus investīcijām un darbvietu radīšanai. Valstīm, kurās ir tekošā konta deficīts vai liels ārējais parāds, būtu jācenšas palielināt ražīgumu, savukārt valstīm ar tekošā konta pārpalikumu vajadzētu palielināt iekšzemes pieprasījumu un ieguldījumus,
- nodrošināt kopumā pozitīvu fiskālo nostāju, kas atbalsta reformas un stiprina ekonomikas atveseļošanu. Apvienot valstu diferencētos pasākumus, lai ilgtermiņā nodrošinātu gan fiskālo stabilitāti, gan makroekonomikas stabilizāciju. Uzlabot publisko finanšu struktūru,
- īstenot reformas, kuras veicina darbvietu radīšanu, sociālo taisnīgumu un konvergenci, un pārorientēt nodokļus no darbaspēka uz citiem avotiem, jo īpaši attiecībā uz zemu atalgotiem darba ņēmējiem,

- vienoties par Eiropas noguldījumu apdrošināšanas sistēmu (ENAS) un sākt darbu pie vienotā noregulējuma fonda kopīgā atbalsta mehānisma. Novērst banku nozares dzīvotspēju apdraudošos riskus un sekmēt to, lai sakārtotu procesu lielu privātā sektora parādsaistību samazināšanai,
- paātrināt Eiropas ekonomikas un monetārās savienības izveides pabeigšanu, tostarp īstenojot atlikušos 1. posma pasākumus, kas paredzēti piecu priekšsēdētāju ziņojumā.

2.3. Jaunums 2017. gada Eiropas pusgadā ir paziņojums "Virzība uz pozitīvu fiskālo nostāju eurozonā". Šajā dokumentā Komisija uzsver vajadzību pēc pozitīvas fiskālās nostājas un paredz iespēju to sasniegt. Lai šādu fiskālo nostāju īstenotu, eurozonai ir jāpieņem kopīgāka pieeja, kurā ņemtas vērā situācijas atšķirības dažādās valstīs. Komisija iesaka 2017. gadā īstenot fiskālu ekspansiju apjomā līdz 0,5 % no IKP visā eurozonā, un ir noteikusi diapazonu 0,3 % līdz 0,8 % apmērā, lai nodrošinātu diferenciāciju starp valstīm, jo makroekonomiskās un fiskālās stabilitātes ziņā tajās pastāv atšķirīgi riski.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK pozitīvi vērtē Eiropas Komisijas aicinājumu virzīties uz vispārēju pozitīvu fiskālo nostāju eurozonā. Tomēr EESK pauž bažas arī par to, ka, fiskālo ekspansiju ierobežojot tikai ar divām vai trim dalībvalstīm, kurām saskaņā ar ES fiskālajiem noteikumiem patlaban ir fiskālās iespējas, ierosināto vispārējo pozitīvo fiskālo nostāju, visticamāk, sasniegt nevarēs. Eurozonas un ES ekonomikas izaugsmes stiprināšanai ir izšķiroša nozīme pašreizējos politiskās krīzes un nenoteiktības apstākļos, kas saistīti ar *Brexit* un jaunās ASV valdības politiku, īpaši protekcionistisku tirdzniecības politiku. Fiskālā ekspansija un lielāki publiskā un privātā sektora ieguldījumi stimulēs iekšējo pieprasījumu, kas ir noteicošais faktors stabilai izaugsmei. To sekmētu arī strukturālas reformas ar mērķi palielināt ražīgumu, uzlabot apstākļus uzņēmējdarbības attīstībai un novērst šķēršļus ieguldījumiem.

3.2. Šīs pārmaiņas Eiropas Komisijas novērtējumā par ekonomikas stāvokli eurozonā atbilst nostājai, ko EESK puda iepriekšējā atzinumā par eurozonas ekonomikas politiku⁽¹⁾, norādot, ka aktīvi jāizmanto fiskālā politika, lai atbalstītu atveseļošanās eurozonā kopumā. Komisijas ierosinātā pozitīvā fiskālā nostāja ir mērena, bet – ja to apvienos ar Investīciju plāna un Eiropas Stratēģisko investīciju fonda (ESIF) efektīvu izmantošanu – tā varētu palīdzēt pārvarēt dziļākās problēmas, proti, lēnu izaugsmi, daļēju stagnāciju un joprojām atšķirīgo ekonomikas veiktspēju eurozonas valstīs.

3.3. EESK norāda, ka pozitīva kopējā fiskālā nostāja eurozonā būtu jāuzskata par īstermiņa vai vidēja termiņa instrumentu, kuram jābūt saderīgam ar ilgtermiņa fiskālo stabilitāti. Pašreizējos apstākļos IKP deficīta un parāda mērķi būtu jāpiemēro elastīgi, ņemot vērā vispārējos ES mērķus un nostādnes un ekonomikas un monetārās savienības un Stabilitātes un izaugsmes pakta mērķus, kā minēts LESD 119. un 120. pantā.

3.4. EESK aicina Eiropas Komisiju pildīt savu uzdevumu un uzraudzīt ES Līgumu noteikumu ievērošanu, jo īpaši LES 3. pantu, kurā ir noteikti mērķi veicināt labklājību, kohēziju un sociālo taisnīgumu, un atzīst, ka pašreizējos stagnācijas un vēsturiski zemu procentu likmju apstākļos īpašie skaitliskie ierobežojumi, kas noteikti saskaņā ar Stabilitātes un izaugsmes pakta un tā stingrajiem īstenošanas noteikumiem, nav ne lietderīgi, ne nepieciešami; šo secinājumu ir izdarījuši arī Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (ESAO). Labklājības, sociālās kohēzijas un sociālā taisnīguma veicināšana ir pilnībā saderīga ar ekonomikas izaugsmi un ražīguma pieaugumu.

3.5. EESK ierosina Stabilitātes un izaugsmes pakta īstenošanā piemērot "zelta likumu", kas paredz, ka publiskie ieguldījumi, kuri palīdzēs uzlabot izaugsmes potenciālu un ekonomikas konkurētspēju, šajā pakta noteikto deficīta mērķu aprēķinos nebūtu jāņem vērā. EESK atkārtoti norāda uz piezīmēm, kas iekļautas atzinumos par investīciju plānu Eiropai, Eiropas Stratēģisko investīciju fondu (ESIF) un tā termiņa pagarināšanu⁽²⁾: ir nepieciešami lielāki publiskie ieguldījumi, jo tie paver iespēju veicināt izaugsmi īstermiņā un ilgtermiņā, un ilgtermiņa izaugsme ir priekšnosacījums publisko budžetu konsolidācijai.

⁽¹⁾ OV C 177, 18.5.2016., 41. lpp.

⁽²⁾ OV C 268, 14.8.2015., 27. lpp. un OV C 75, 10.3.2017., 57. lpp.

3.6. EESK brīdina, ka tad, ja ekonomikas politiku nevīrīs uz to, lai veicinātu ES un EMS vispārējo mērķu īstenošanu, ieskaitot gaidāmajā Baltajā grāmatā par Eiropas nākotni noteiktos mērķus, var neapturēt pret ES un EMS vērsta noskaņojuma izplatīšanos. Tas varētu būt īpaši problemātiski, ņemot vērā pašreizējās problēmas, ko rada, cita starpā, ģeopolitiskie notikumi ES kaimiņvalstīs, bēgļu un migrantu viļņi, un klimata pārmaiņas. Tikai vienota un ekonomiski spēcīga Eiropa ar spēcīgu sabiedrības atbalstu varētu šādas problēmas veiksmīgi pārvērst par iespējām. Eiropas iestādēm sadarbībā ar pilsonisko sabiedrību, kas ir iesaistīta Eiropas projekta īstenošanā, būtu jācenšas, izmantojot atbilstīgus līdzekļus, visus Eiropas iedzīvotājus informēt par pozitīvajiem aspektiem, ko ES cenšas darīt viņu labā politikas un ekonomikas jomā.

3.7. Par instrumentu, kas var palīdzēt atjaunot izaugsmi un samazināt atšķirības, vajadzētu uzskatīt Investīciju plānu Eiropai. Līdz šim piešķirtā finansējuma apjoms norāda uz to, ka šādā veidā var tikai iepriekšējā līmenī saglabāt EIB kredītus, ar lieliem aizspriedumiem raugoties uz ieguldījumiem valstīs, kuras ar grūtībām saskaras vismazāk. Tas būtu steidzami jāmaina, Stabilitātes un izaugsmes paktā nodrošinot pietiekami daudz elastības attiecībā uz nepieciešamajiem publiskajiem ieguldījumiem un tādējādi ļaujot ieguldīt enerģētikas pārkārtošanā, izglītībā un prasmēs, infrastruktūrā un ESIF finansētos projektos, lai izšķiroši palielinātu ieguldījumus visā eurozonā, vienlaikus veicinot ieguldījumus inovatīvos privātā sektora projektos.

3.8. Nodokļu politika, tostarp progresīva nodokļu sistēma, ir viens no būtiskiem faktoriem, lai nodrošinātu sociālo taisnīgumu. Līdz ar to ļoti svarīga ir optimāla, piemērota un izaugsmi stimulējoša fiskālā sistēma. Samazinot viszemākajiem ienākumiem piemērojamos nodokļus, var gan veicināt makroekonomikas stabilitāti, gan stimulēt strādāt algotu darbu. Tomēr vienlaikus ar nodokļu iespējamo samazināšanu būtu jāparedz alternatīvi nodokļu avoti, lai novērstu budžeta deficītu.

3.9. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas aicinājumu dalībvalstīm, kurās ir tekošā konta deficīts un liels ārējais parāds, koncentrēties uz ražīguma pieaugumu. Šajā sakarā Komiteja norāda, ka jānodrošina no ražīguma pieauguma izrietošo ienākumu un labklājības resursu taisnīga pārdale, jo tas paver iespēju palielināt līdztiesību un pozitīvi ietekmēt iekšzemes un kopējo pieprasījumu eurozonā. Ir svarīgi stimulēt iekšzemes pieprasījumu, jo tas ir obligāts priekšnosacījums izaugsmes sekmēšanai un krīzes pārvarēšanai.

3.10. EESK uzskata, ka strukturālajās reformās prioritāte būtu jāpiešķir tām reformām, kas sekmē ražīguma pieaugumu, kā arī pastiprina darbvieta drošību un sociālās aizsardzības sistēmu atbilstīgos uzņēmējdarbības apstākļos. Neviena eurozonas valsts nevar konkurēt mūsdienu pasaulē, pamatojoties uz zemu atalgojumu un nestabilu nodarbinātību. Uzsvars būtu jāliek uz reformām, kas apvieno nodarbinātības elastīgumu un drošību, lai uzlabotu un radītu stimulus, kuri sekmē prasmes un inovāciju. Darba tirgus reformas veicinātu lielāku nodarbinātības stabilitāti, un tas palīdzēs uzlabot gan piedāvājuma, gan pieprasījuma pusi eurozonas ekonomikā, pat īstermiņā.

3.11. EESK vēlreiz uzsver⁽³⁾, ka pašreizējais eurozonas vājums ir saistīts ar zemu pieprasījumu, kas izriet no fiskālās politikas un asimetriskas tekošā konta bilances korekcijas (galvenokārt pamatojoties uz darbaspēka izmaksām), kuru iepriekšējos gados īstenoja vislielākās pēckara ekonomikas lejupslīdes laikā, un nav saistīts ar dalībvalstu nepietiekamajiem centieniem īstenot reformas. Komiteja vēlreiz uzsver, ka ar strukturālām reformām, kuru mērķis ir stimulēt tikai ekonomikas piedāvājuma pusi, nepietiek, lai stimulētu ieguldījumus un izaugsmi; eurozonā ir jāpieņem un jāaizsargā ekspansīva fiskālā nostāja, līdz atveseļošanās ir krietni pavirzījies uz priekšu.

3.12. EESK pauž nožēlu par to, ka krīzes laikā dalībvalstīs samazinājās – ja ne pilnībā tika atstāts novārtā – sociālais un pilsoniskās sabiedrības dialogs, īpaši tajās dalībvalstīs, kurām bija jāsniedz finansiālais atbalsts un kurās tika īstenotas plaša mēroga sociālās un darba tirgus reformas. Vienojoties sociālajiem partneriem, būtu jāiesaka Eiropas pusgada norisēs iekļaut dažus pamatrādītājus, kas atspoguļo Eiropas sociālo tiesību pilāru. EESK norāda, ka pašlaik Eiropas Savienībā un daudzās dalībvalstīs nav nodrošinātas sociālā dialoga procedūras, un tas kavē sociālos partnerus efektīvi iesaistīties Eiropas pusgada procesā.

⁽³⁾ OV C 177, 18.5.2016., 41. lpp.

3.13. EESK turklāt uzskata, ka būtu jāuzlabo ekonomikas politikas koordinācija saistībā ar Eiropas pusgadu un jāpastiprina Eiropas Komisijas loma tajā. Lai palielinātu procesa uzticamību, dalībvalstīm būtu pienācīgi jāpilda savas saistības, ko tās uzņēmušās Padomes sanāksmēs.

4. Īpašas piezīmes

4.1. EESK atbalsta Eiropas Komisijas iniciatīvas, kuru mērķis ir pabeigt banku savienības izveidi, proti, izveidojot kopīgu sistēmu noguldījumu apdrošināšanai un kopējo atbalsta mehānismu vienotajam noregulējuma fondam. Šie pasākumi ir būtiski, lai mazinātu slogu, kas gulstas uz valstu valdību budžetiem un ir saistīts ar banku sistēmas stabilitātes nodrošināšanu sabiedrības labā. Tas ir jo īpaši svarīgi, ņemot vērā to, ka jautājuma par virzību uz politisku savienību darba kārtībā pašreiz nav.

4.2. EESK arī norāda: lai papildinātu politikas jomas, kuru mērķis ir atjaunot izaugsmi, ārkārtīgi svarīgs ir jautājums par bankām ieņēmumus nenesošiem aizdevumiem. Nekavējoties būtu jāveic pasākumi, lai risinātu šo problēmu, vienlaikus ņemot vērā patērētāju tiesību aizsardzības apsvērumus.

4.3. Krāpšana nodokļu jomā un izvairīšanās no nodokļu maksāšanas izraisa publisko ieņēmumu ievērojamu samazināšanos, kas ļoti negatīvi ietekmē SIP mērķu īstenošanu un spēju palielināt publiskos ieguldījumus. Plaša mēroga operācijās saistībā ar izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un ar to saistītos noziegumos (piemēram, nelikumīgi iegūti līdzekļu legalizācijā) būtiska loma ir nodokļu oāzēm. Nodokļu oāžu izmantošanas izbeigšana būtu jānosaka par prioritāti. Tādēļ EESK aicina visas ES un eurozonas iestādes nekavējoties pieņemt un īstenot attiecīgās direktīvas.

4.4. Negodīga nodokļu konkurence starp dalībvalstīm nelabvēlīgi ietekmē nodokļu iekasēšanas spējas vairākās dalībvalstīs un līdz ar to arī šo valstu spēju sasniegt SIP mērķus. EESK uzskata, ka ES iestādēm, ņemot vērā ESAO un SVF ieteikumus, būtu jāveic samērīgi un līdzsvaroti pasākumi, lai izbeigtu negodīgu konkurenci nodokļu jomā.

4.5. Atzīstot, ka pašreiz ir un arī tuvākajā nākotnē būs vajadzīgas lielas pūles, lai stiprinātu un attīstītu euro un tādējādi nodrošinātu ilgstošu labklājību un stabilitāti eurozonā, EESK uzskata, ka cita starpā, ir vēlami šādi mērķi:

- izveidot eurozonas vienotu ārēju pārstāvību starptautiskos forumos (Starptautiskajā Valūtas fondā, ESAO u. c.) ⁽⁴⁾,
- attīstīt eurozonā fiskālo elastību un fiskālo spēju – tostarp iespēju emitēt euro obligācijas –, izmantojot iespējamus institucionālus pasākumus, piemēram, izveidot vienotu struktūru eurozonas finanšu līdzekļu pārvaldībai ⁽⁵⁾,
- stiprināt Eiropas sociālo tiesību pilāru, īstenojot pienācīgu sociālo dialogu un iesaistot sociālos partnerus visās likumdošanas iniciatīvās ⁽⁶⁾,
- izveidot eurozonā īpašu makroekonomikas dialogu, kā ierosināts EESK iepriekšējos atzinumos ⁽⁷⁾,
- stiprināt demokrātisko kontroli pār ES politiku ⁽⁸⁾.

Briselē, 2017. gada 22. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

⁽⁴⁾ OV C 177, 18.5.2016., 16. lpp.

⁽⁵⁾ OV C 451, 16.12.2014., 10. lpp.; OV C 268, 14.8.2015., 33. lpp. un OV C 332, 8.10.2015., 8. lpp.

⁽⁶⁾ OV C 451, 16.12.2014., 10. lpp., un EESK atzinums "Eiropas sociālo tiesību pilārs" (OV C 125, 21.4.2017., 10. lpp.).

⁽⁷⁾ OV C 13, 15.1.2016., 33. lpp. un OV C 177, 18.5.2016., 35. lpp.

⁽⁸⁾ OV C 332, 8.10.2015., 8. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (ES) Nr. 1303/2013 attiecībā uz īpašiem pasākumiem, lai sniegtu papildu palīdzību dabas katastrofu skartajām dalībvalstīm”

(COM(2016) 778 final – 2016/0384 (COD))

(2017/C 173/07)

Ziņotājs: **Pietro Vittorio BARBIERI**

Apspriešanās	Eiropas Savienības Padome, 11.1.2017. Eiropas Parlaments, 15.12.2016.
Juridiskais pamats	LESD 177. un 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	2.2.2017.
Pieņemts plenārsesijā	22.2.2017.
Plenārsesija Nr.	523
Balsojuma rezultāts	183/0/2
(par/pre/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK pozitīvi vērtē Komisijas priekšlikumu 2016/0384, ar ko groza Regulu (ES) Nr. 1303/2013⁽¹⁾ attiecībā uz īpašiem pasākumiem, lai sniegtu papildu palīdzību dabas katastrofu skartajām dalībvalstīm.

1.2. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu paredzēt iespēju izmantot Eiropas Reģionālās attīstības fondu (ERAF) lielu dabas katastrofu skartajās dalībvalstīs un reģionos, tādējādi papildinot līdzekļus, kas pieejami no Eiropas Savienības Solidaritātes fonda (ESSF).

1.3. EESK piekrīt, ka darbības programmā tiek izveidots atsevišķs prioritārs virziens atjaunošanas darbībām, kuras finansē no ERAF bez valstu līdzfinansējuma saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 2012/2002, ar ko izveido Eiropas Savienības Solidaritātes fondu.

1.4. EESK atbalsta darbības izdevumu attiecināmības perioda paplašināšanu tā, lai tas sāktos no dabas katastrofas dienas, pat ja tā ir notikusi pirms šīs regulas stāšanās spēkā.

1.5. EESK atbalsta priekšlikumu ļaut dalībvalstij, kas savas darbības jau ir iekļāvusi maksājuma pieteikumā, kurš ir iesniegts Komisijai, veikt nepieciešamos pielāgojumus nākamajā maksājuma pieteikumā.

1.6. Saskaņā ar vairākos iepriekšējos atzinumos pausto EESK nostāju var tikai atzinīgi vērtēt augstāk minētos Komisijas priekšlikumus, kas vērsti uz atbalstu procedūras vienkāršošanu un paātrināšanu, lai tādējādi varētu ātrāk, efektīvāk un redzamāk reaģēt uz dabas katastrofām.

1.7. Tajā pašā laikā EESK uzskata, ka ir nepieciešams sākt atkārtotu fonda pārskatīšanas procesu, lai labāk precizētu fonda darbības jomas, neizslēdzot katastrofas saistībā ar klimata pārmaiņām un terora aktiem, kā arī lai pārskatītu pieejamības robežvērtības, ko EESK uzskata par pārāk augstām.

⁽¹⁾ COM(2016) 778 final – 2016/0384 (COD).

1.8. EESK uzskata, ka fonds ir svarīgs Eiropas solidaritātes apliecinājums un tas ir jāpopularizē Savienības iedzīvotāju vidū.

2. Atzinuma pamatojums un īpašas piezīmes

2.1. Diemžēl Eiropa ir saskārusies ar vairākām dabas katastrofām. Gadu gaitā daudzas ES valstis ir cietušas no dažādām lielām katastrofām.

2.1.1. Centrāleiropu, jo īpaši Vāciju, Austriju, Čehijas Republiku un Slovākiju, 2002. gadā skāra spēcīgi plūdi. Lai reaģētu uz lielām dabas katastrofām un paustu Eiropas solidaritāti katastrofās cietušajiem reģioniem, tajā pašā gadā ES nolēma rīkoties, izmantojot ES Solidaritātes fondu (ESSF). Kopš tā laika šis fonds jau tika izmantots, lai reaģētu uz daudzām dažāda veida katastrofām, tostarp plūdiem, mežu ugunsgrēkiem, zemestrīcēm, vētrām un sausumu ⁽²⁾.

2.2. EESK uzskata, ka ir atbilstīgi papildus ESSF izmantot Eiropas Reģionālās attīstības fondu (ERAF) ⁽³⁾, lai reaģētu lielu katastrofu gadījumā. Gan ētiskie principi, gan daži reaģēšanas programmatiskie kritēriji abiem fondiem faktiski ir kopīgi. Abi fondi sniedz papildu pierādījumu par ES solidaritāti, turklāt arī no tiem parasti finansētajām darbībām ir vienāds mērķis – veicināt ekonomikas izaugsmi, kā arī taisnīgu un ilgtspējīgu attīstību Eiropas reģionos ⁽⁴⁾.

2.3. EESK jau agrāk bija norādījusi, ka savlaicīgi sniegts atbalsts ir būtisks elements, lai nodrošinātu tā efektivitāti un pienācīgu atpazīstamību. Konkrētāk runājot, EESK jau ir paudusi savu viedokli par ESSF procedūru laikietilpīgo birokrātiju ⁽⁵⁾, kā arī pārmērīgu gaidīšanas laiku, ar ko jāreķinās, lai saņemtu atbalstu ⁽⁶⁾.

2.4. EESK atkārtoti atgādina iepriekš izteiktās piezīmes par fonda darbību:

- jāpanāk galīga skaidrība par fonda darbības jomām, lai neradītu nepamatotas cerības un izvairītos, ka tās tiek izmantotas kā politiskās komunikācijas instruments,
- jāpārdefinē ekonomiskās ietekmes robežvērtība, kas ļauj novērtēt, vai kāds katastrofāls notikums ir pietiekami nopietns, lai izņēmuma kārtā izmantotu fondu,
- vēl vairāk jāsamazina darbības mehānismi un piešķiršanas termiņš, lai sniegtais atbalsts būtu patiešām tūlītējs.

2.4.1. Turklāt EESK pauž bažas par to, ka ir palielinājies dabas un cilvēka izraisīto katastrofu skaits, un uzsver, ka ir jāstiprina preventīvas politikas pasākumi.

2.5. EESK atbalsta to, ka Regulas (ES) Nr. 1303/2013 120. pants tiek papildināts ar 8. punktu, ar ko ievieš atsevišķu prioritāro virzienu ar ERAF līdzfinansējuma likmi līdz 100 %, ar nosacījumu, ka darbības

- atlasa vadošās iestādes, reaģējot uz lielām dabas katastrofām,
- ir vērstas uz atjaunošanu, reaģējot uz dabas katastrofu,
- tiek atbalstītas saskaņā ar ERAF ieguldījumu prioritāti.

⁽²⁾ Komisijas atbalstam no ESSF bija izšķiroša nozīme, lai, piemēram, pārvarētu dabas katastrofas, kas skāra Bulgāriju, Itāliju un Rumāniju 2014. gadā.

⁽³⁾ Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF) ir viens no Eiropas Savienības struktūrfondiem. Tā mērķis ir mazināt atšķirību starp Eiropas reģionu dažādiem attīstības līmeņiem, ņemot vērā nelabvēlīgos dabas un demogrāfiskos apstākļus, kas raksturīgi attiecīgajiem reģioniem. ERAF darbības mērķis ir stimulēt ekonomikas izaugsmi, izmantojot strukturālos pielāgojumus attīstības ziņā atpalikušajos reģionos.

⁽⁴⁾ Lai atvieglotu ekonomiskās aktivitātes atveseļošanos skartajos reģionos, tika pieņemts lēmums veikt ārkārtas un atjaunošanas pasākumus konkrētās tematiskās jomās, piemēram, pagaidu mītnu būve iedzīvotājiem un izpostīto galveno infrastruktūru atjaunošana.

⁽⁵⁾ OV C 181, 21.6.2012., 52. lpp.

⁽⁶⁾ OV C 170, 5.6.2014., 45. lpp.

2.6. EESK atbalsta Regulas (ES) Nr. 1303/2013 65. panta 9. punktā paredzēto atkāpi, ar kuru noteikts, ka izdevumu attiecināmība darbībām, kas atbilst šim prioritārajam virzienam, ir paredzēta, sākot no dabas katastrofas dienas.

3. EESK viedoklis

3.1. EESK uzskata, ka regulas priekšlikums būtu jāskata kopā ar Regulu (EK) Nr. 2012/2002 un tās turpmākajiem grozījumiem, jo priekšlikums minēto regulu papildina un groza. Ierosinātie grozījumi ir vērsti virzienā, kuru EESK bija vēlējusies panākt ar saviem iepriekšējiem atzinumiem, proti, paātrināt un vienkāršot fonda darbības mehānismus. Saglabājas daži problēmjautājumi, kas ir jāpārskata.

3.2. Tāpēc EESK atkārtoti norāda, ka regula ir īpaši nozīmīgs pasākums, jo tā liecina par Eiropas solidaritāti. Tajā ir ņemts vērā subsidiaritātes princips, un tā iekļaujas dalībvalstu politikā un papildina vairākas citas Eiropas Savienības politikas jomas, tostarp citas struktūrfondu un Eiropas Investīciju bankas (EIB) programmas. EESK uzskata, ka regulā būtu arī jāiekļauj atkāpes no Stabilitātes pakta, kas paredzētas dalībvalstīm, kuras ir skārušas dabas un cilvēka izraisītās katastrofas.

3.3. Regulā ir noteikts, ka runa ir par lielām dabas katastrofām, un tā nav paredzēta dalībvalstu atbalstam tādu katastrofu gadījumos, kuru radītie zaudējumi ir mazāki par robežvērtību, kas, pēc EESK domām, ir pārāk augsta un tādēļ ir jāpārskata.

3.4. Atbalsttiesīgajās darbībās nav ietverti mājokļi, izņemot ārkārtas pagaidu mītnes. Šajā sakarā regulā ir atsaucē uz valsts vai apdrošināšanas sabiedrību pasākumiem. Jau pati senu mazpilsētu pastāvēšana balstās uz saimniecisko darbību, kuras pamatā ir ar otro dzīvesvietu saistīts tūrisms. EESK uzskata, ka būtu jāizskata jautājums par nošķirumu starp mājokļiem un saimniecisko darbību.

3.5. Turklāt regulā ir paredzēts, ka nedrīkst būt pārklāšanās ar citiem ES pasākumiem, kuru mērķis ir pārvarēt teritoriālās problēmas, kas radušās pēc dabas vai cilvēka izraisītām katastrofām. Viens no pirmajiem priekšnosacījumiem, lai piekļūtu fondam, ir dabas katastrofu riska novēršanas plāns. EESK uzskata, ka Eiropas iestādes un dalībvalstis nepietiekami uzsver preventīvos pasākumus.

3.6. Regulā ir noteikts, ka finansētajām darbībām ir jāatbilst Līguma noteikumiem un attiecīgi pieņemtajiem tiesību aktiem. Regula jo īpaši atsaucas uz pareizu finanšu pārvaldību, publiskā iepirkuma pārredzamību, kā arī vides aizsardzību un pielāgošanos klimata pārmaiņām, veicot ieguldījumus videi nekaitīgā infrastruktūrā. Regulas pieņemšanas brīdī atsevišķa direktīva par pieejamību nebija spēkā ⁽⁷⁾. Tā kā pieejamu produktu un pakalpojumu pieprasījums ir vēl vairāk palielinājies sakarā ar Eiropas Savienības iedzīvotāju novecošanu ⁽⁸⁾, EESK uzskata, ka pieejamībai ir jābūt vienam no svarīgākajiem kritērijiem ārkārtas un atjaunošanas pasākumos.

Briselē, 2017. gada 22. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

⁽⁷⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz produktu un pakalpojumu pieejamības prasībām, COM(2015) 615 final – 2015/0278 (COD).

⁽⁸⁾ Paredzams, ka 2020. gadā Eiropas Savienībā būs aptuveni 120 miljoni personu ar vairāku veidu un/vai vieglu invaliditāti. Jāuzsver arī tas, ka lauku un kalnu mazpilsētās, kuras skāra nesenās dabas katastrofas, mitinās galvenokārt gados vecāki cilvēki.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2014/59/ES groza attiecībā uz nenodrošinātu parāda instrumentu prioritāti maksātnespējas hierarhijā”

(COM(2016) 853 final – 2016/0363 (COD))

(2017/C 173/08)

Galvenais ziņotājs: **Daniel MAREELS**

Apspriešanās	Eiropas Savienības Padome, 3.1.2017. Eiropas Parlaments, 16.1.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. un 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts plenārsesijā	22.2.2017.
Plenārsesija Nr.	523
Balsojuma rezultāts	169/0/3
(par/pret/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu grozīt Banku atveseļošanas un noregulējuma direktīvu (BAND) ⁽¹⁾. Tās konkrētais mērķis ir noteikt to, **kāda maksātnespējas gadījumā ir jābūt nenodrošinātu parāda instrumentu saskaņotai nacionālai hierarhijai**. Šī hierarhija ir viens no elementiem plašākā priekšlikumu kopumā. Šie priekšlikumi nesēn publicēti saistībā ar banku reformas turpināšanu ⁽²⁾. Šā noteikumu kopuma mērķis galvenokārt ir transponēt tiesību aktus, kas ir izstrādāti starptautiskā kontekstā, piemēram, G20, Bāzeles komitejas un Finanšu stabilitātes padomes ietvaros.

1.2. Komiteja joprojām uzskata, ka ir ļoti svarīgi, lai banku sistēma būtu spēcīga un pietiekami kapitalizēta, jo tas ir obligāts finanšu stabilitātes uzturēšanas priekšnosacījums. Līdztekus ir būtiski, lai kādas banku iestādes krīzes gadījumā pirmām kārtām tiktu izmantots akcionāru un citu kreditoru privātais kapitāls (respektīvi “iekšējā kapitalizācija”) un novērsta nepieciešamība izmantot publiskās pārvaldes vai nodokļu maksātāju līdzekļus. Arī strādājošo algām un pensijas ienākumiem jāpaliek neskartiem.

1.3. Komiteja var piekrist izskatāmā priekšlikuma izdalīšanai no minētā priekšlikumu kopuma (sk. 1.1. punktu), lai to būtu iespējams izskatīt ātrāk un prioritārā kārtībā. Jaunākās norises liecina, ka šajā jomā katra dalībvalsts pieņem tiesību aktus atsevišķi, balstoties uz savu interpretāciju, tāpēc var rasties problēmas, piemēram, piemērojot noteikumus par iekšējo kapitalizāciju. Šī pieeja ir jāmaina un šīs individuālās pieejas vietā ir jāstājas ES līmenī saskaņotai pieejai, lai saistībā ar BAND visur tiktu piemēroti vienādi noteikumi.

1.4. Saskaņota pieeja dod arī iespēju izvairīties no papildu izkropļojumiem starp dalībvalstīm un no nevēlamas konkurences tirgū. Komitejas skatījumā ir jārada taisnīgāki konkurences apstākļi gan starp finanšu iestādēm, gan starp dalībvalstīm, kā arī jāsamazina riski finanšu jomā.

⁽¹⁾ Šī direktīva ir pazīstama ar saīsinājumu angļu valodā BRRD (“Bank Recovery and Resolution Directive”). Latviešu valodā tās nosaukums ir “Banku atveseļošanas un noregulējuma direktīva” (BAND).

⁽²⁾ Šis priekšlikumu kopums ietver ne tikai minēto direktīvu, bet arī grozījumus Regulā (ES) Nr. 575/2013 (“Kapitāla prasību regula” jeb “KPR”), Direktīvā 2013/36/ES (“Kapitāla prasību direktīva” jeb “KPD”) un Regulā (ES) Nr. 806/2014 (“Vienotā noregulējuma mehānisma regula” jeb “VNMR”). Atsauces skatīt 8. līdz 10. zemsvītras piezīmē. Saistībā ar šiem priekšlikumiem skatīt arī EESK atzinumu ECO/424, kas pašlaik (2017. gada februārī) tiek gatavots.

1.5. Komiteja ir gandarīta, ka, pateicoties šim priekšlikumam, uzlabosies noregulējuma mehānisma stabilitāte un līdztekus pilnveidosies arī piemērojamība praksē, un tā paštrināsies.

1.6. Komitejas skatījumā noteikumi par zaudējumu absorbēšanu ir jāpiemēro visām bankām. No šāda viedokļa pozitīvi vērtējams arī tas, ka ar šo priekšlikumu pavirzīsies uz priekšu arī specifisku šīs jomas pasākumu īstenošana attiecībā uz globālā mērogā sistēmiski nozīmīgām iestādēm. Šo pasākumu vidū ir arī pienākums šīm "G-SNI" ⁽³⁾ nodrošināties ar tādu lielāku zaudējumu absorbcijas spēju (vai "TLAC" ⁽⁴⁾), ko varētu izmantot krīzes gadījumā. Šis priekšlikums palīdzēs arī īstenot noteikumus par iekšējo rekapitalizāciju citām bankām, jo ar tā palīdzību vajadzības gadījumā tiks mazināts jebkādu juridisku pretrunu risks.

1.7. Komiteja atzinīgi vērtē faktu, ka minētais TLAC regulējums ir iekļauts to Eiropas prasību vidū, kas tiek sauktas par minimālajām prasībām attiecībā uz pašu kapitālu un atbilstīgajām saistībām ("MREL") ⁽⁵⁾, kuras piemēro visām bankām, turklāt tādā veidā, ka uz visām globālās sistēmiskās nozīmes iestādēm attiecas vieni un tie paši saskaņotie tiesību akti. Šī integrācija vienotā regulējumā pozitīvi ietekmēs arī noregulējuma efektivitāti un spēju darboties.

1.8. Bankām ir ļoti būtiska loma ekonomikas un jo īpaši māsaimniecību un mazo un vidējo uzņēmumu finansēšanā. Tāpēc ir maksimāli jāierobežo jauno noteikumu negatīvā ietekme uz to finansēšanas izmaksām. Vienlaikus ir jāpanāk, lai tie ne vien stimulētu attiecīgo nenodrošināto parāda instrumentu emisiju, bet arī veicinātu to pēc iespējas plašāk izplatīšanu, kā arī nodrošinātu visām pusēm, tostarp ieguldītājiem, maksimālo iespējamo juridiskās skaidrības un noteiktības pakāpi. Tomēr ir svarīgi, lai patērētāju aizsardzības noteikumi paliktu spēkā un tiktu piemēroti, nenodarot kaitējumu.

1.9. Ierosinātā pieeja, respektīvi, jaunos noteikumus piemērot tikai turpmākai attiecīgo parāda instrumentu emisijai, būtu visrealistiskākais variants un to ir iespējams apstiprināt.

2. Konteksts ⁽⁶⁾

2.1. Izskatāmais priekšlikums ⁽⁷⁾ ir daļa no piecu priekšlikumu kopuma, ko banku regulējuma jomā nesen ⁽⁸⁾ publicējusi Komisija un kura pamatā ir šajā jomā jau pastāvošie tiesību akti ⁽⁹⁾. Priekšlikums ir izdalīts no šā kopuma un noteikts par prioritāru ar mērķi paātrināt tā pieņemšanu un piemērošanu.

2.2. Pasākumu kopums ir saistīts ar to dokumentu transponēšanu, kas izstrādāti Bāzeles banku uzraudzības komitejā un Finanšu stabilitātes padomē, ņemot vērā arī rezultātus, ko izdevies gūt Komisijai izsludinot aicinājumu piedalīties pašreizējo banku tiesību aktu vērtēšanā no darbības un efektivitātes viedokļa.

2.3. Šie priekšlikumi kopumā ir vērsti uz to, lai panāktu šādus rezultātus:

2.3.1. palielināt ES finanšu iestāžu noturību un stiprināt finanšu stabilitāti;

2.3.2. uzlabot banku spēju piešķirt kredītus ekonomikas atbalstam Eiropas Savienībā;

2.3.3. stimulēt banku lomu dziļāku un likvidāku ES kapitāla tirgu izveidē, lai veicinātu kapitāla tirgu savienības izveidi.

2.3.4. Turklāt varam pieminēt, ka pašlaik tiek strādāts pie tā, lai precizētu un pilnveidotu proporcionalitātes principa piemērošanu mazu vai ne tik kompleksu banku labā.

⁽³⁾ Pēc angļu valodas parauga tiek izmantots arī saīsinājums G-SIB ("Global Systemically Important Institution").

⁽⁴⁾ Pēc saīsinājuma angļu valodā "Total Loss Absorption Capacity" ("kopējās zaudējumu absorbcijas spējas").

⁽⁵⁾ Pēc saīsinājuma, kas veidots atbilstoši šim jēdzienam angļu valodā "Minimum Requirement for own funds and Eligible Liabilities". Latviešu valodā tās ir "minimālās prasības attiecībā uz pašu kapitālu un atbilstīgajām saistībām".

⁽⁶⁾ Šīs atzinuma daļas teksta pamatā pārsvarā ir informācija, ko Komisija ir izplatījusi par pasākumu kopumu un izskatāmo priekšlikumu, piemēram, tās paziņojums presei un jautājumu un atbilžu dokuments.

⁽⁷⁾ Sk. COM(2016) 853 final.

⁽⁸⁾ 2016. gada 23. novembrī. Sk. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-3731_lv.htm.

⁽⁹⁾ Ar šo pasākumu kopumu tiek ieviestas izmaiņas:

— 2013. gada Kapitāla prasību regulā (CRR) un Kapitāla prasību direktīvā (CRD), kurās noteiktas kredītiestādēm (bankām) un ieguldījumu sabiedrībām piemērojamās prudenciālās prasības, kā arī pārvaldības un uzraudzības noteikumi,

— Banku atveseļošanas un noregulējuma direktīvā (BAND) un regulā, ar kuru izveido vienoto noregulējuma mehānismu, (VNM regula). Šie dokumenti pieņemti 2014. gadā un tajos precizēti noteikumi maksātspējīgu iestāžu atveseļošanas un noregulējuma jomā, un izveidots vienotais noregulējuma mehānisms.

2.4. Iepriekš aprakstītajā kontekstā izskatāmā priekšlikuma mērķis ir noteikt, kādai maksātnespējas gadījumā ir jābūt nenodrošinātu parāda instrumentu saskaņotai nacionālai hierarhijai. Šis būtiskais jautājums ir saistīts ar banku noregulējumu BAND regulējuma ietvaros.

2.5. Šāda noregulējuma gadījumā ir svarīgi, lai zaudējumi pirmām kārtām tiktu segti, izmantojot privāto kapitālu, nevis nodokļu maksātāju vai publiskās pārvaldes līdzekļus. To paredzēts īstenot, izmantojot "iekšēju rekapitalizāciju", respektīvi, norakstot parādus vai tos konvertējot riska kapitālā.

2.6. Šajā nolūkā visām bankām ir jābūt pašu kapitālam un atbilstīgām saistībām, kas sasniedz vismaz minimālo līmeni vai, citiem vārdiem sakot, tām ir jāievēro minimālās pašu kapitāla un atbilstīgo saistību prasības ("MREL").

2.7. Jaunu elementu šobrīd piesien tie starptautiskie nolīgumi, kuri, risinot to banku jautājumu, kas ir "pārāk liels, lai bankrotētu", ir noslēgti par papildu prasībām, kas piemērojamas globāla mēroga sistēmiskas nozīmes iestādēm (G-SNI). Vēl viens no minētā pasākumu kopuma priekšlikumiem ir vērsts tieši uz to, lai šo iestāžu gadījumā šī prasība, kas zināma kā kopējā zaudējumu absorbcijas spēja ("TLAC") tiktu iekļauta MREL mehānismā.

2.8. Šis pienākums jau tagad ir pamudinājis dažas dalībvalstis⁽¹⁰⁾ nacionālā līmenī īstenot maksātnespējas tiesību aktu pielāgošanu saistībā ar to, kāda vieta noteiktiem banku kreditoriem ir piešķirta hierarhijā, kura uz viņiem attiecas.

2.9. Tā kā dalībvalstis šos pielāgojumus ir īstenojušas dažādos veidos un nevienādi, jākonstatē, ka, ņemot vērā noteiktos mērķus, šāds process nav nedz optimāls, nedz īsti vēlams. Ar izskatāmo priekšlikumu paredzēts, ieviešot saskaņotu regulējumu (sk. 2.4. punktu), šo situāciju labot.

3. Piezīmes un komentāri

3.1. Visumā pasākumu kopums un izskatāmais priekšlikums vērtējams pozitīvi. To mērķis ir arī papildināt un pilnveidot tās būtiskās reformas, kas finanšu nozares stiprināšanas nolūkā īstenotas pēc krīzes. Turklāt tie palīdz vēl vairāk samazināt risku.

3.2. Kopumā ir svarīgi, lai banku sistēma būtu spēcīga un pietiekami kapitalizēta. No šī nosacījuma ievērošanas savukārt ir lielā mērā atkarīga finansiālā stabilitāte. Lai to saglabātu, ja krīze skārusi kādā no banku iestādēm, pirmām kārtām ir jāizmanto akcionāru un citu bankas kreditoru privātais kapitāls (respektīvi jāveic "iekšēja rekapitalizācija"). Šāda pieeja tiek izmantota, lai nebūtu nepieciešami publiskās pārvaldes vai nodokļu maksātāju līdzekļi. Pilnīgi noteikti ir arī jānodrošina, lai tiktu saglabātas algas, pensijas ienākumi vai jebkuri citi ar atalgojumu saistīti nemainīgi ienākumi⁽¹¹⁾.

3.3. Šāda pieeja būtu jāpiemēro visām bankām bez izņēmuma. Komiteja uzskata, ka mēģinājumi atbilstoši G20 līmenī noslēgtajiem līgumiem ieviest stingrāku regulējumu sistēmiskas nozīmes iestādēm (G-SNI) šajā jomā ir vērtējami pozitīvi.

3.4. Komiteja pauž gandarījumu, ka izskatāmajā priekšlikumā noteikumi par kopējo zaudējumu absorbcijas spēju ("TLAC") ir iekļauti minimālajās prasībās pašu kapitālam un atbilstīgajām saistībām ("MREL"), kas paredzētas Banku atveseļošanas un noregulējuma direktīvā. Tas ne tikai uzlabos pašreizējos noteikumus, bet kļūs par pamatu arī lielākām bankām paredzētam saskaņotam regulējumam. Šādas pārmaiņas savukārt pozitīvi ietekmēs regulējuma konkrētu piemērojamību.

3.5. ņemot vērā to, cik nozīmīga ir banku loma ekonomikas un jo īpaši mājāsaimniecību un mazo un vidējo uzņēmumu finansēšanā, šāda veida instrumentu emisijai ir jānotiek labos apstākļos un pēc iespējas plašāk. Ir iecerēts, ka jaunais regulējums kļūs par juridiskās skaidrības un noteiktības avotu visām ieinteresētajām personām, tostarp ieguldītājiem. Uzmanība jāvelta arī tā izmaksām. Jaunajiem noteikumiem būs jānotur pēc iespējas zemākā līmenī iespējamās negatīvās sekas saistībā ar banku finansēšanas izmaksām.

⁽¹⁰⁾ Turklāt citas dalībvalstis šos pielāgojumus pašlaik veic.

⁽¹¹⁾ Saskaņā ar Banku atveseļošanas un noregulējuma direktīvas (BAND) 44. panta 2. punkta g) apakšpunkta i) punktu.

3.6. Pēc būtības ļoti pozitīvi ir vērtējams fakts, ka vairākas dalībvalstis ir ļoti ātri uzsākušas valsts tiesību aktu pielāgošanu maksātspējas jomā. Šie pielāgojumi ir nepieciešami, lai realizētu Eiropas un starptautiskās pārmaiņas šajā jomā (sk. iepriekš).

3.7. Diemžēl šis darbs tiek īstenots haotiski un starp dalībvalstīm rodas lielas atšķirības, savukārt reālajos apstākļos ir jūtama negatīva ietekme, piemēram, emitētāju un ieguldītāju nedrošība un neskaidrība par to, kā viņus skars regulējuma par iekšējo rekapitalizāciju piemērošana. Šīs novirzes var arī sarežģīt Banku atveseļošanas un noregulējuma direktīvas piemērošanu bankām, kuras darbojas vairākās valstīs.

3.8. Komitejas skatījumā nebūtu nevēlams, ja rezultātā, turklāt rodoties izkropļojumiem starp finanšu iestādēm un dalībvalstīm un tirgū nevēlamai konkurencei, veidotos nevienlīdzīga attieksme pret nenodrošinātiem parāda instrumentiem.

3.9. Tāpēc šajā jomā ir steidzami jāveic pasākumi ar mērķi ne tikai apstādināt dalībvalstu pieņemtos individuālos risinājumus, bet arī, un jo īpaši, virzīties saskaņotas pieejas virzienā. Tādējādi, izveidojot taisnīgākus konkurences apstākļus starp dažādām bankām un dalībvalstīm, izdosies arī ar optimālu ieguldījumu piedalīties tādu būtisku mērķu sasniegšanā kā finanšu stabilitāte un risku mazināšana finanšu jomā.

3.10. Jaunais regulējums neietver noteikumus, saskaņā ar kuriem būtu paredzēts, ka kāds no ieguldītājiem vai noguldītājiem vai nu var vai nevar iegādāties vai iegūt šos nenodrošinātos parāda instrumentus. Šo jautājumu acīmredzami nebūtu vēlams risināt Banku atveseļošanas un noregulējuma direktīvas ietvaros, un jebkurā gadījumā pamatmērķis ir panākt, lai patērētāju aizsardzība ⁽¹²⁾ šajā jomā tiktu piemērota bez ierobežojumiem un lai tā efektīvi darbotos reālajos apstākļos.

3.11. Ierosinātais regulējums attiecas tikai uz attiecīgo turpmāko emisiju, nevis uz pašreizējo jau īstenoto emisijas kopumu. No juridiskās noteiktības un seku viedokļa – sekas var būt arī nevēlamas – un var ietekmēt tirgu, emitētājus un ieguldītājus – šī pieeja šķiet pieņemama, lai gan tā zināmā mērā var uz laiku ietekmēt uzraudzības iestādes.

3.12. Būtu vēlams arī noteikt reālistisku regulējuma spēkā stāšanās termiņu ⁽¹³⁾.

Briselē, 2017. gada 22. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

⁽¹²⁾ Būtu jāizdara atsauce uz finanšu instrumentu tirgus regulējumu: FITD un FITD 2. (FITD 2 stāsies spēkā 2018. gada sākumā).

⁽¹³⁾ Pašlaik dokumentos norādītais spēkā stāšanās datums ir 2017. gada 1. jūlijs, tomēr nav pārliecības, ka to ir iespējams ievērot.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematiem “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Jaunā prasmju programma Eiropai. Kopīgs darbs cilvēkkapitāla, nodarbināmības un konkurētspējas stiprināšanai””

(COM(2016) 381 final),

“Priekšlikums Padomes Ieteikumam, ar ko izveido Prasmju garantiju”

(COM(2016) 382 final – 2016/0179 (NLE)),

“Priekšlikums Padomes Ieteikumam par Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru mūžizglītībai un ar ko atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 23. aprīļa Ieteikumu par Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras izveidošanu mūžizglītībai”

(COM(2016) 383 final – 2016/0180 (NLE)),

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par kopēju sistēmu labāku pakalpojumu sniegšanai attiecībā uz prasmēm un kvalifikācijām (Europass) un ar ko atceļ Lēmumu 2241/2004/EK”

(COM(2016) 625 final – 2016/0304 (COD))

un

“Darba tirgū iekļauto personu kvalifikācijas paaugstināšana

(izpētes atzinums (Malta prezidentūra))”

(2017/C 173/09)

Ziņotāja: **Indrė VAREIKYTė**

Līdzziņotāja: **Tatjana BABRAUSKIENė**

Apspriešanās

Eiropas Parlaments, 6.10.2016.

Eiropas Komisija, 17.2.2017.

Eiropas Savienības Padome, 21.10.2016.

Prezidentvalsts Malta, 16.9.2016.

Juridiskais pamats

Līguma par Eiropas Savienības darbību
304. pants

Atbildīgā specializētā nodaļa

Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma
specializētā nodaļa

Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē

3.2.2017.

Pieņemts plenārsesijā

22.2.2017.

Plenārsesija Nr.

523

Balsojuma rezultāts

196/0/6

(par/pret/atturas)

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas ierosināto “Jauno Prasmju programmu Eiropai” un ir pārliecināta, ka tā ir pozitīvs solis uz cilvēkiem, darba tirgum un sabiedrībai vajadzīgā prasmju līdzsvara nodrošināšanu. Tā arī uzskata, ka prasmju labāka atbilstība darba tirgus vajadzībām varētu uzlabot prasmīgu un kompetentu cilvēku piekļuvi darba tirgum.

1.2. Ir saprotami, ka jaunā programma un tās iniciatīvas ir vērstas uz pašreizējo problēmu risināšanu, šajā nolūkā galvenokārt izdarot izmaiņas esošajos instrumentos un pasākumos, lai uzlabotu to piemērošanu un darbību. Taču izglītībā un prasmju pilnveidošanā būtu jāievieš novatoriskāki risinājumi, jo Eiropai ir vajadzīga patiesi jauna paradigma gan izglītības mērķu un tās iestāžu darbības jomā, gan izpratnē par izglītības vietu un lomu sabiedrībā.

1.3. EESK uzsver, ka nav iespējams ne reāli palielināt līdzdalību darba tirgū, ne nodrošināt mainīgā, nestabilā un sarežģītā darba tirgus vajadzības, nedz arī Eiropas Savienībā apkarot nabadzību, nevienlīdzību un diskrimināciju, ja netiek ņemti vērā attiecīgie sociālie un ar dzimumu saistītie aspekti.

1.4. Komiteja aicina Komisiju piedāvāt plašāku skatījumu uz to, kā darbojas un mijiedarbojas vispārējā izglītība un apmācība, nodarbinātība un sociālās sistēmas, kā arī to atsevišķie pasākumi, it īpaši jautājumos, kas saistīti ar augstākiem izglītības līmeņiem, kā arī ar mūžizglītības, pārobežu mobilitātes, uzņēmējdarbības gara, radošuma, inovācijas, sociālo prasmju un starpkultūru iemaņu lomu.

1.5. EESK vēlētos arī redzēt skaidrāku saikni starp, no vienas puses, jauno programmu un, no otras puses, Eiropas pusgadu un stratēģiju "Eiropa 2020" – sevišķi to mērķrādītājiem izglītības un nodarbinātības jomā –, kā arī gūt ieskatu par to, kāda būs jaunās Prasmju programmas saistība ar programmu 2030. gadam, digitālā vienotā tirgus stratēģiju, aprites ekonomikas stratēģiju, Stratēģisko iesaisti dzimumu līdztiesības jomā 2016.–2019. gadam, Sociālo tiesību pīlāru un ilgtspējīgas attīstības mērķiem.

1.6. Komiteja pauž nožēlu, ka jaunajā programmā trūkst īpašu pasākumu, kas būtu saistīti ar neformālās un ikdienējās mācīšanās lielo nozīmi jauniešu sagatavošanā dzīvei. Turklāt uzņēmējdarbības mentalitāte plašākā nozīmē (t.i., pašiniciatīva) jaunajā programmā nav izcelta kā visiem cilvēkiem noderīga, dzīvei nepieciešama prasme. Šajā saistībā Komisijai vajadzētu veltīt īpašu uzmanību arī nepieciešamībai pēc īpašām prasmēm brīvajās profesijās ⁽¹⁾.

1.7. EESK nevar pieņemt to, ka jaunās programmas īstenošanai nav paredzēts papildu finansējums, un ir pārliecināta, ka pat pēc iespējas optimālāka pastāvošo finansēšanas programmu izmantošana nebūs pietiekama, lai īstenotu programmā noteiktos mērķus. Turklāt programmas finansēšanai piedāvātie avoti – ESF un Erasmus+ – jau tiek plānoti un sadalīti valstu līmenī, tāpēc vēl jo apšaubāmāka ir to izmantošana šīs programmas īstenošanai.

1.8. Komiteja atzinīgi vērtē spēcīgo programmas uzsvāru uz dialogu ar sociālajiem partneriem un uzņēmējiem un mudina arī turpmāk stiprināt gan šo dialogu, gan dialogu ar attiecīgām pilsoniskās sabiedrības organizācijām un ar organizācijām, kuras strādā tieši ar saņēmējiem un var sasniegt mazaizsargātus cilvēkus.

1.9. EESK ir pārliecināta, ka ierosinātā Prasmju garantija nodrošinās būtiskas izmaiņas tikai tad, ja tiks ņemti vērā secinājumi, kas gūti, īstenojot garantiju jauniešiem.

1.10. Digitālā laikmetā prasmju veidošana norisinās strauju un reizumis destabilizējošu pārmaiņu apstākļos, kad uzņēmējdarbības modeļi var mainīties pašos pamatos. Līdz ar to EESK ir pārliecināta, ka nepietiek tikai palīdzēt cilvēkiem iegūt minimālo prasmju kopumu un ka Prasmju garantijai ir jāklūst par garantētu ceļu, kas dotu iespēju un mudinātu viņus virzīties tālāk, lai sasniegtu iespējami augstākos prasmju līmeņus. EESK uzstāj, ka ir jāmeklē papildu risinājumi, kā palielināt ātrai prasmju nodrošināšanai vajadzīgo finansējumu, piemēram, ar publiskā un privātā sektora ieguldījumiem. Būtu jāizskata iespējas izmantot arī instrumentus, ko jau lieto dažās ES dalībvalstīs, piemēram, koplīgumus par apmaksātu mācību atvaļinājumu.

1.11. Vienlaikus ir jāapzinās, ka, uzlabojot tikai indivīdu prasmes, netiks sasniegts vēlamais nodarbināmības efekts, ja atbalstam netiks pilnveidotas arī cieši radniecīgās sociālās, ekonomikas un dzimumu līdztiesības politikas jomas.

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/growth/smes/promoting-entrepreneurship/we-work-for/liberal-professions_en

1.12. EESK uzskata, ka turpmākajā Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras (EQF) attīstībā ir jāpievēršas dalībvalstu un visu ieinteresēto pušu sadarbības stiprināšanai, prasmju un tālākizglītības kvalifikācijas atzīšanas nozīmei un neformālās un ikdienējās mācīšanās rezultātā iegūto prasmju akreditēšanai, īpašu uzmanību veltot transversālajām prasmēm. Turklāt – īpaši attiecībā uz augsta līmeņa prasmju iegūvi – ir svarīgi nostiprināt neformālo un ikdienējo mācīšanos tā, lai šie mācīšanās veidi bez kavēkļiem iekļautos esošajās formālās izglītības un apmācības sistēmās tādā veidā, kas būtu pieņemams visām ieinteresētajām pusēm.

1.13. Izšķiroši svarīgi ir gādāt, lai EQF pilnveides rezultātā nepalielinātos slogs un birokrātija, turklāt ir jāuzlabo ES kvalifikācijas instrumentu – EQF, ECVET un EQAVET – savstarpējā saskaņotība. Ar ESCO (Eiropas prasmju/kompetenču, kvalifikāciju un profesiju klasifikāciju) būtu jāatbalsta EQF veidošana un izmantošana, taču ir jāpabeidz pielīdzināšanas procesi, lai ESCO varētu izmantot produktīvi.

1.14. EESK noteikti atbalsta jauno *Europass* sistēmu, īpaši faktu, ka *Europass* no dokumentu mehānisma kļūst par pakalpojumu platformu. EESK ir pārliecināta, ka pārredzamībai, izmantojamībai, pieejamībai un efektivitātei ir jābūt galvenajām tās attīstības virzītājām. Ir ārkārtīgi svarīgi, lai atjaunotā *Europass* sistēma būtu pieejama cilvēkiem ar invaliditāti.

1.15. EESK tomēr rodas jautājums, vai ir ētiski izmantot programmas *Erasmus+* līdzekļus kā sākotnējo finansēšanas avotu. Komisijai vienlaikus būtu atkārtoti un reālistiskāk jānovērtē ietekme uz budžetu, īpaši saistībā ar finansiālo ietekmi uz dalībvalstīm, kā arī tas, kā budžetu ietekmēs jaunās *Europass* sistēmas izplatīšana sabiedrībā.

2. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

2.1. Komisija jauno Prasmju programmu Eiropai ir pieņēmusi ar mērķi panākt, lai cilvēki jau no mazotnes izkoptu daudzveidīgas prasmes un lai varētu visoptimālāk izmantot Eiropas cilvēkkapitālu, kas Eiropā var veicināt nodarbinātību, konkurētspēju un izaugsmi.

2.2. Komisija lēš, ka 70 miljoniem Eiropas iedzīvotāju nav pietiekamas lasītprasmes un rakstītprasmes un ir vāja rēķinprātība, turklāt vairāk nekā 20 % cilvēku praktiski nespēj strādāt ar datoru ⁽²⁾, tāpēc viņiem draud bezdarbs, nabadzība un sociālā atstumtība. No otras puses, vairāk nekā 30 % cilvēku strādā darbvietās, kas neatbilst viņu talantam un vēlmēm, savukārt 40 % Eiropas darba devēju norāda, ka ir grūti atrast darbiniekus ar izaugsmei un inovācijai vajadzīgajām prasmēm. Vienlaikus ir pārāk maz cilvēku, kuriem piemīt uzņēmēja mentalitāte un prasmes, kas nepieciešamas, lai izveidotu savu uzņēmumu un pielāgotos mainīgajām darba tirgus prasībām.

2.3. Komisija ir pārliecināta: lai uzlabotu cilvēku izredzes dzīvē un atbalstītu taisnīgu, iekļaujošu un ilgtspējīgu izaugsmi, kā arī saliedētu sabiedrību, izšķiroši svarīgi ir paaugstināt prasmju līmeni, stimulēt transversālās prasmes un meklēt veidus, kā veiksmīgāk savlaicīgi sagatavoties darba tirgus vajadzībām, šajā nolūkā izmantojot arī dialogu ar uzņēmējiem. Prasmju problēmu risināšanas nolūkā Komisija ierosina desmit iniciatīvas, kas būtu jāīsteno divos nākamajos gados:

- “Prasmju garantija”, kas mazprasmīgiem pieaugušajiem palīdzētu iegūt minimālo rakstprātības, rēķinprātības un digitālo prasmju līmeni un tuvoties otrā posma vidējās izglītības kvalifikācijai,
- Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras pārskatīšana, lai kvalifikācijas kļūtu saprotamākas un lai optimālāk tiktu izmantotas Eiropas darba tirgū pieejamās prasmes,
- “Digitālo prasmju un darbvietu koalīcija”, kas apvieno dalībvalstis un ieinteresētās personas no izglītības, nodarbinātības un nozaru aprindām, lai izveidotu lielu digitālo talantu banku un nodrošinātu, ka Eiropas iedzīvotājiem un darbspēkam ir pienācīgas digitālās prasmes,

⁽²⁾ Vēl augstāks rādītājs ir vecuma grupā no 55 līdz 65 gadiem, kurā 50 % cilvēku trūkst pamata IKT prasmju. ESAO, Starptautiskā pieaugušo kompetenču novērtēšanas programma (PIAAC), 2015. gada jūnijs.

- “Plāns nozaru sadarbībai prasmju jomā”, ar ko uzlabot informāciju par vajadzīgajām prasmēm un novērst prasmju iztrūkumu konkrētās tautsaimniecības nozarēs,
- “Trešo valstu valstspiederīgo prasmju profila noteikšanas ceļvedis”, kas palīdzēs agrīni apzināt un profilēt patvēruma meklētāju, bēgļu un citu migrantu prasmes un kvalifikāciju,
- *Europass* sistēmas pārskatīšana nolūkā piedāvāt iedzīvotājiem labāku un ērtāk lietojamu instrumentu, ar ko aprakstīt savas prasmes un iegūt noderīgu reāllaika informāciju par prasmju pieprasījumu un tendencēm, kas palīdzētu karjeras veidošanā un mācību priekšmetu izvēlē,
- panākt, ka profesionālā izglītība un apmācība (PIA) ir pirmā izvēle, šim nolūkam uzlabojot PIA audzēkņu iespējas gūt praktisku apmācību darbavietā un popularizējot PIA rezultātā iegūtās labās izredzes darba tirgū,
- pārskatīt ieteikumu par pamatprasmēm, lai vairāk cilvēku iegūtu darbam un dzīvei 21. gadsimtā nepieciešamās pamata iemaņas. Īpaša uzmanība jāvelta tam, lai izkoptu uzņēmēja mentalitāti un uz inovāciju orientētu domāšanu un prasmes,
- iniciatīva par augstskolu absolventu apzināšanu nolūkā uzlabot informāciju par absolventu izaugsmi darba tirgū,
- priekšlikums turpināt analizēt un apmainīties ar labāko praksi par efektīviem intelektuālā darbaspēka emigrācijas novēršanas veidiem.

3. Dokumenta tvērums

3.1. Šajā atzinumā EESK uzmanības centrā ir Jaunā prasmju programma un, tai līdzās, trīs jau piedāvātās iniciatīvas: Prasmju garantija, Eiropas kvalifikāciju sistēmas pārskatīšana un *Europass* sistēmas izvērtēšana.

3.2. Komiteja sniedz arī atbildi uz Eiropas Savienības Padomes prezidentvalsts Maltas aicinājumu sagatavot izpētes atzinumu “Cilvēku prasmju uzlabošana darba tirgū”. Ņemot vērā tvēruma un darbības jomu pārklāšanos, Komitejas atbilde uz minēto pieprasījumu ir iekļauta šajā atzinumā, un to papildina izvērsti Komitejas skatījums uz prasmju un nodarbinātības sociālo dimensiju un ar dzimumu saistītiem aspektiem.

4. Vispārīgas piezīmes par programmu

4.1. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas ierosināto “Jauno prasmju programmu Eiropai” un ir pārliecināta, ka tā ir pozitīvs solis sabiedrības un uzņēmumu vajadzību līdzsvarošanas virzienā. Ir saprotami, ka jaunā programma un tās iniciatīvas ir vērstas uz pašreizējo problēmu risināšanu, šajā nolūkā galvenokārt izdarot izmaiņas esošajos instrumentos un pasākumos, lai uzlabotu to piemērošanu un darbību, tomēr EESK uzsver, ka izglītībā un prasmju veidošanā vajadzīgi novatoriskāki risinājumi. Daudzas ES dalībvalstis un EEZ valstis jau ir ieviesušas dažādas novatoriskas pieejas, tomēr tās netiek pārraudzītas un nav minētas programmā, nedz arī piedāvātas dalībvalstīm.

4.2. EESK ir cieši pārliecināta – turklāt ES izglītības un jauniešu nodarbinātības jomas pasākumu ⁽³⁾ salīdzinoši nelielā kopējā ietekme kopš 2009. gada šo pārliecību apstiprina –, ka ir pienācis laiks patiesi jaunai izglītības un apmācības mērķu un darbības paradigmai, kurā jāparedz vieta visiem izglītības novirzieniem – formālajam, neformālajam un ikdienšajam, un ir jāmaina izpratne par izglītības vietu un lomu sabiedrībā, kā arī jāatzīst, ka izglītība pati par sevi ir viens no produktivitātes faktoriem. Eiropas nākotnei izšķiroši svarīgi ir pastiprinātu uzmanību vērst uz ieguldījumiem cilvēces attīstībā; tāpēc jaunajā programmā būtu jāsniedz ne tikai daļēji pašreizējā darba tirgus nepilnību risinājumi, bet pasākumi, kas ļautu katram ES iedzīvotājam pilnveidoties, paaugstināt kvalifikāciju un elastīgāk izvēlēties saimniecisko darbību.

⁽³⁾ Piem., Eiropas Komisijas 2016. gada pārskats par izglītību un apmācību, 2016. gada septembris; Eiropas Politikas centrs, “Towards a Europeanisation of Youth Employment Policies? A Comparative Analysis of Regional Youth Guarantee Policy Designs”, September 2016. (Virzība uz jaunatnes nodarbinātības politikas eiropeizāciju? Salīdzinoša reģionālo jaunatnes garantiju politikas uzstādījumu analīze.)

4.3. Saistībā ar Eiropas Savienības sociālo un politisko apņemšanos palielināt iesaisti darba tirgū un nodrošināt mainīgā darba tirgus vajadzības, kā arī apkarot nabadzību, nevienlīdzību un diskrimināciju Eiropas Savienībā, pilnīgi noteikti ir jāuzlabo prasmes un jānodrošina to atbilstība, taču tikpat svarīga ir pārkvalificēšanās un pastāvīga profesionālā pilnveide. Šos jautājumus nav iespējams pienācīgi risināt, ja netiek ņemta vērā ar tiem saistītā sociālā perspektīva un dzimumu aspekts. Komiteja pauž nožēlu, ka jaunajā programmā prasmes un nodarbinātība tomēr ir skatīta vispārīgi, un nav noteikti konkrēti pasākumi to personu potenciāla izmantošanai, kas strādā nepilnu slodzi vai atrodas nestabilās darba attiecībās, kā arī ekonomiski neaktīvu sieviešu, vecāka gadagājuma iedzīvotāju un cilvēku ar invaliditāti potenciāla izmantošanai; viņi visi varētu dot vērtīgu ieguldījumu ES attīstībā un izaugsmei.

4.4. EESK uzskata, ka programmas plānošanas laikā galvenie ar prasmju pilnveidi saistītie dzimumu atšķirību aspekti ⁽⁴⁾ ir bijuši atstāti novārtā. Šie aspekti ir vairāki: uz sievietēm izdarītais spiediens uzņemties aprūpes pienākumus un savienot darbu un ģimenes dzīvi, diskriminācija, stereotipi, lielāks sieviešu īpatsvars nestandarta nodarbinātībā, ierobežota profesionālā izvēle nepilnas slodzes darbā (kas rada pārizglītības risku, īpaši tad, ja persona nodarbināta zemāka līmeņa darbā) un izglītības jomas, kurās sievietes vai vīrieši ir lielā pārsvarā un tādējādi darba tirgū var saskarties ar pārizglītību.

4.5. Programmā īpašs uzsvars likts uz minimālā prasmju kopuma nodrošināšanu un zema un vidēja līmeņa prasmju attīstīšanu, tomēr Komiteja uzskata, ka Komisija nav pietiekami plaši skatījusi vispārējās izglītības, nodarbinātības un sociālās sistēmas darbību un mijiedarbību un to atsevišķos pasākumus. Šāda sašaurināta skatījuma dēļ ārpus redzesloka ir palikuši vienlīdz nozīmīgie jautājumi, kas saistīti ar izglītības un apmācības augstākajiem līmeņiem, mūžizglītību, pārrobežu mobilitāti, uzņēmējdarbības mentalitāti, radošumu, inovāciju, sociālajām prasmēm, starpkultūru iemaņām utt. Šajā saistībā Komisijai vajadzētu veltīt īpašu uzmanību arī nepieciešamībai pēc īpašām prasmēm brīvās profesijās ⁽⁵⁾.

4.6. Tāpēc EESK mudina Komisiju izvēlēties saskaņotu, konsekventu un saturīgu pieeju savām politikas iniciatīvām, īpaši tad, ja tās saistītas ar prasmju veidošanu. Ir vērojams, ka dažādu ģenerāldirektorātu ierosinātas vienlaicīgas, cieši saistītas iniciatīvas netiek pietiekami efektīvi koordinētas. Uzlabojot koordināciju, varētu ievērojami palielināt šādu pasākumu efektivitāti un ietekmi.

4.7. Ņemot vērā prasmju veidošanas izšķirošo iespaidu uz ekonomikas izaugsmi, kā arī mērķi panākt reālu ietekmi, Komiteja vēlētos, lai jaunā programma būtu arī tiešāk saistīta ar Eiropas pusgadu (īpaši ar konkrētām valstīm adresētajiem ieteikumiem) un ar stratēģiju "Eiropa 2020". Īpaši tas attiecas uz tajos izvirzītajiem izglītības un nodarbinātības mērķiem, kā arī uz programmas nozīmi saistībā ar programmu 2030. gadam, digitālā vienotā tirgus stratēģiju, aprites ekonomikas stratēģiju, Stratēģisko iesaisti dzimumu līdztiesības jomā 2016.–2019. gadam, Sociālo tiesību pilāru (sevišķi ierosinātajām atsaucēs sistēmām) un ilgtspējīgas attīstības mērķiem. Šādu saikņu iezīmēšana palielinātu programmas nozīmi ES ilgtermiņa mērķu un vispārējās politikas kontekstā un tādējādi nodrošinātu tai stratēģiskas iniciatīvas statusu.

4.8. Komiteja piekrīt, ka reāla prasmju atbilstība ir ārkārtīgi svarīga, jo nav ilgtspējīga tāda situācija, kurā 30 % Eiropas jauniešu savas oficiālās kvalifikācijas ziņā ir pārāk izglītoti savam darbam un kurā vienlaikus 40 % darba devēju ziņo, ka viņiem trūkst darbinieku ar nepieciešamajām prasmēm. Taču, lai sabiedrība spētu darboties pilnvērtīgi un efektīvi, ārkārtīgi būtiski ir prasmju pielāgošanu saskaņot ar kvalitatīvu darbvietu radīšanu, turklāt uzsverot, ka svarīga prasmju pielāgošanas metode ir pārrobežu mobilitāte.

4.9. Jaunajā programmā ir izcelta gan iekļautības, gan nodarbināmībai vajadzīgo prasmju ieguves nozīme. Turklāt tā galvenokārt orientēta uz uzņēmumu vajadzībām, taču EESK uzskata, ka vairāk uzmanības būtu jāpievērš arī plašāk tvertām prasmēm, kas svarīgas sabiedrībai. Tādas prasmes kā, piemēram, transversālas, tālāk nododamas vai vispārīgas prasmes (piem., kritiskā un radošā domāšana, sociālās, pilsoniskās un kultūras iemaņas) dod arī cita veida labumu gan cilvēkam, gan sabiedrībai ⁽⁶⁾. Komiteja pauž nožēlu arī par to, ka uzņēmējdarbības mentalitāte plašākā nozīmē (t. i., pašiniciatīva) jaunajā

⁽⁴⁾ Starptautiskā Darba organizācija "Skills mismatch in Europe" (Prasmju neatbilstība Eiropā), *Statistics Brief*, 2014. gada septembris.

⁽⁵⁾ http://ec.europa.eu/growth/smes/promoting-entrepreneurship/we-work-for/liberal-professions_en

⁽⁶⁾ EESK atzinums par tematu "Radošuma, komercprasmju apguves un mobilitātes veicināšana izglītības un apmācības jomā" (OV C 332, 8.10.2015., 20. lpp.).

programmā nav izcelta kā visiem cilvēkiem noderīga, dzīvei nepieciešama prasme.

4.10. EESK turklāt vēlreiz atgādina par garām palaisto, daudzus miljardus euro vērtu iespēju, ko būtu radījis atbalsts sieviešu uzņēmējdarbībai ⁽⁷⁾. Sievietes, būdamas uzņēmējas, rada darbvietas, inovāciju un jaunas prasmes jebkurā nozarē. Turklāt viņas proaktīvi darbojas sociālajā uzņēmējdarbībā, stiprinot un veicinot kopienas un sociālo inovāciju ⁽⁸⁾.

4.11. EESK atzīst, ka vitāli svarīgi ir rūpēties, lai visiem jauniešiem būtu pamatprasmes, tomēr pauž nožēlu, ka jaunajā programmā trūkst konkrētu pasākumu, kas būtu orientēti uz neformālās un ikdienējās mācīšanās lielo nozīmi jauniešu sagatavošanā dzīvei. Ārpus formālās izglītības un apmācības iegūtās iemaņas un prasmes dod jauniešiem iespēju tikt nodarbinātiem, iekļauties plašākā sabiedrībā un ar savu ieguldījumu to pilnveidot. Lielākā daļa darba devējiem svarīgo komunikācijas, kultūras, vadības un personisko iemaņu tiek iegūtas neformālās un ikdienējās mācīšanās ceļā, un šīs iemaņas ir nepieciešams akreditēt un atzīt ⁽⁹⁾.

4.12. Ņemot vērā prioritāti, kas piešķirta finansiāliem ieguldījumiem tajās izglītības disciplīnās, kuras tiek uzskatītas par svarīgākām no valstu ekonomikas stimulēšanas viedokļa, Komiteja ir pārliecināta, ka jaunā programma nedrīkst mudināt valdības nepildīt saistības, ko tās apņēmušās Boloņas procesa Bukarestes paziņojumā ar mērķi augstākajai izglītībai nodrošināt atbilstošu finansējumu. Šāds nošķirums var apdraudēt citas izglītības jomas un ierobežot piekļuvi izglītībai un vispārīgām prasmēm.

4.13. Lai vēl vairāk veicinātu jauniešu integrāciju šodienas darba tirgū, dalībvalstīm būtu arī atkārtoti jāaņem ievērot stratēģisko sistēmu Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā ("ET 2020") un 2006. gada Oslo programmu, kas joprojām ir ļoti aktuāla. Nepanākot progresu zinātnes, tehnoloģijas, inženierzinātņu un matemātikas, kā arī praktisko prasmju apguvē, būs grūti nodrošināt uzlabojumus profesionālās izglītības, apmācības un mācekļības jomā.

4.14. EESK uzsver, ka valstu izglītības sistēmas pirmās atbild par izglītības un apmācības efektivitāti un pareizu darbību; tāpēc dalībvalstu valdībām ir jāuzņemas atbildība par pamatprasmju minimālā līmeņa nodrošināšanu. Ir būtiski, lai Komisija atkārtoti izvērtētu, vai jaunā programma dos iespēju apstiprināt un veicināt nepieciešamās izmaiņas valstu līmenī un reāli palīdzēs dalībvalstīm labāk izmantot pašreizējos fondus. Taču ir svarīgi atbalstīt valsts mehānismu, kādā valdības konsultējas ar ieinteresētajām personām, lai stiprinātu sociālo dialogu, sekmētu sadarbību un nodrošinātu efektīvu paraugprakses izplatīšanu, kā arī garantētu vajadzīgo datu un atsauksmju raitu apkopošanu.

4.15. Tomēr Komiteja bažijas, vai ierosināto iniciatīvu vērtība netiks zaudēta, jo patiesībā Eiropas valstis joprojām saskaras ar krīzi. Budžeta samazināšana, sevišķi attiecībā uz izglītību un apmācību paredzētajiem resursiem, var apgrūtināt jauniešu nevienlīdzības novēršanu un kvalitatīvas mūžizglītības un apmācības nodrošināšanu visiem.

4.16. EESK nevar samierināties ar to, ka jaunās programmas īstenošanai nav paredzēta īpaša finansēšanas shēma. Komiteja ierosina iekļaut programmu stimulējošā makroekonomiskā satvarā, kurā ieguldījumi cilvēku prasmēs un spējās netiktu uzskatīti par izmaksām, bet gan par ieguldījumiem, kas laika gaitā nesīs pozitīvus rezultātus.

⁽⁷⁾ EESK atzinums par tematu "Sieviešu uzņēmējdarbība" (OV C 299, 4.10.2012., 24. lpp.).

⁽⁸⁾ Eiropas Sieviešu lobbija projektā "WEStart" analizēti 10 piemēri, kuros aplūkota sieviešu veiktas sociālās uzņēmējdarbības ietekme dažādās Eiropas valstīs.

⁽⁹⁾ EESK atzinums par tematu "ES politika un brīvprātīgais darbs" (OV C 181, 21.6.2012., 150. lpp.).

4.17. EESK ir pārliecināta, ka pat pēc iespējas optimālāka pastāvošo finansēšanas programmu izmantošana nebūs pietiekama, lai īstenotu programmā noteiktos mērķus. Tāpēc papildus daudzgadu finanšu shēmas (2014–2020) vidusposma novērtēšanas laikā veiktajiem potenciālajiem pielāgojumiem būs nepieciešams papildu finansējums. EESK arī mudina dalībvalstis palielināt izglītībai domātos izdevumus un gādāt, ka šos līdzekļus izmanto efektīvi. EESK uzskata, ka ieguldījumi, ko dalībvalstis veic, lai segtu izdevumus par izglītību un apmācību, nebūtu jāiekļauj valsts budžeta deficīta aprēķināšanas shēmā.

4.18. Komiteja turklāt uzsver, ka jaunās programmas finansēšanai piedāvātie avoti – ESF un Erasmus+ – jau tiek plānoti un sadalīti valstu līmenī, tāpēc vēl jo apšaubāmāka ir to izmantošana šīs programmas īstenošanai.

4.19. Komiteja atzinīgi vērtē jaunās programmas spēcīgo uzsvāru uz dialogu un konsultācijām ar sociālajiem partneriem un uzņēmumiem un mudina stiprināt šo dialogu ar mērķi uzlabot prasmju pielāgošanu un nodrošināt kvalificētiem darba ņēmējiem labāku piekļuvi darba tirgum gan kā daļu no “jaunā sākuma sociālajam dialogam”⁽¹⁰⁾, gan arī pašās dalībvalstīs. Svarīgi ir arī atzīt un atbalstīt pilsoniskās sabiedrības organizāciju (PSO) lomu, jo tām ir plaša pieredze pakalpojumu sniegšanā sociālās uzņēmējdarbības jomā un tās ir gatavas dalīties ar sociālās uzņēmējdarbības prasmēm, kas ir viena no galvenajām programmas sastāvdaļām. Turklāt dialogā ir svarīgi iesaistīt arī profesionālās pārstāvības struktūras, īpaši saistībā ar uzņēmējdarbības mentalitātes un uzņēmējdarbības prasmju izmantošanu.

4.20. EESK arī norāda, ka vajadzīgs lielāks uzsvārs uz mērķtiecīgiem pasākumiem, kas vērsti uz mazaizsargātām grupām, tostarp cilvēkiem ar invaliditāti. Šajā nolūkā valstu līmenī ir jāvāc dati, lai noteiktu pašreizējo pasākumu ietekmi uz mērķgrupām un pārbaudītu, vai no piekļuves, ilguma un rezultātu viedokļa pasākumi ir piemēroti izglītojamo īpašajām vajadzībām. Tas nozīmē sadarbību ar lēmumu pieņēmējiem, organizācijām un apvienībām, kas strādā tieši ar potenciālo mērķgrupu. Dažas no šīm apvienībām ir visai mazas, tāpēc tās nevar iegūt ES subsīdijas. Tātad ir jāatrod veids, kā palīdzēt tām piekļūt šādam finansiālam atbalstam.

5. Par priekšlikumu izveidot Prasmju garantiju

5.1. EESK ir pārliecināta, ka ierosinātā Prasmju garantija nodrošinās būtiskas izmaiņas tikai tad, ja tiks ņemti vērā secinājumi, kas gūti, īstenojot garantiju jauniešiem (tiks novērsta pārklāšanās, uzlabota konsekvence). Prasmju garantijai būtu jātiecas paātrināt īstenošanu, jāparedz integrēta pieeja attiecīgajiem sociālajiem pakalpojumiem, jābūt atvērtākai partnerībām ar darba devējiem, sociālajiem partneriem un PSO un elastīgākai, lai varētu pielāgoties lietotājiem ar īpašām integrācijas vajadzībām. Ir svarīgi, lai Prasmju garantija tiktu uzskatīta par intervences pasākumu ar papildvērtību, nevis tikai par darbvietu radīšanas instrumentu.

5.2. Komiteja iepriekš ir norādījusi⁽¹¹⁾, ka digitālā laikmetā prasmju veidošana norisinās strauju un reizumis destabilizējošu pārmaiņu apstākļos, kad uzņēmējdarbības modeļi var mainīties pašos pamatos. Dažas digitalizācijas sekas nodarbinātības jomā jau ir redzamas, savukārt dažādas aplēses liecina, ka nākamo divdesmit gadu laikā aptuveni 50 % pašreizējo vidējas kvalifikācijas darbvietu var tikt aizstātas ar digitālajām tehnoloģijām un ka darba ņēmējiem nākotnē ik pēc pieciem gadiem būs nepieciešami kvalifikācijas celšanas pasākumi⁽¹²⁾. Tāpēc daudz lielāku nozīmi iegūst pastāvīga kvalifikācijas celšanas un mūžizglītības pieeja, kā arī ciešs dialogs ar uzņēmumiem, sociālajiem partneriem un ieinteresētajām pusēm. EESK uzstāj, ka ir jāmeklē papildu risinājumi, kā palielināt ātrai prasmju nodrošināšanai vajadzīgo finansējumu, piemēram, ar publiskā un privātā sektora ieguldījumiem. Būtu jāizskata iespējas izmantot arī instrumentus, ko jau lieto dažās ES dalībvalstīs, piemēram, koplīgumus par apmaksātu mācību atvaļinājumu.

⁽¹⁰⁾ “Jauns sākums sociālām dialogam” – Eiropas Savienības Padomes prezidentvalsts, Eiropas Komisijas un Eiropas sociālo partneru paziņojums, 2016. gada 27. jūnijs.

⁽¹¹⁾ EESK atzinums par tematu “Digitalizācijas ietekme uz pakalpojumu nozari un nodarbinātību” (OV C 13, 15.1.2016., 161. lpp.).

⁽¹²⁾ Piemēram, Bowles, J., *The computerisation of European jobs who will win and who will lose from the impact of new technology onto old areas of employment?*, 2014. gads, *The computerisation of European jobs*, Frey, C. M., Osborne, M., *The future of employment: How susceptible are jobs to computerisation?*, 2013. gads, *Pajarinen, M., Rouvinen, P., Ekeland, A., Computerization Threatens One-Third of Finnish and Norwegian Employment*, ETLA, 2015. gads.

5.3. Līdz ar to EESK ir pārliecināta, ka nepietiek tikai palīdzēt cilvēkiem iegūt minimālo prasmju kopumu un ka Prasmju garantijai ir jāklūst par garantētu ceļu, kas viņus vestu tālāk uz augstākajiem iespējamajiem prasmju līmeņiem. Garantijai jākalpo ne vien pamatprasmju uzlabošanai, bet arī jāvirza uz augstāku kvalifikācijas līmeni un plašāku iemaņu klāstu. Citādi šie cilvēki – īpaši sievietes⁽¹³⁾ un gados vecāki ļaudis – iestīgs vai nu bezdarbā, vai mazapmaksātās darbvietās, kuru skaits digitālā pasaulē arvien samazinās.

5.4. Vienlaikus ir jāapzinās, ka, uzlabojot tikai individu prasmju, netiks sasniegts vēlams nodarbināmības efekts, ja atbalstam netiks pilnveidota arī cieši radniecīgā sociālās politikas un dzimumu līdztiesības politikas joma. Tas īpaši attiecas uz politiku, kas saistīta ar darba un privātās dzīves līdzsvara nodrošināšanas pakalpojumiem, uzņēmējdarbības veicināšanu, atbalsta pakalpojumiem problēmu skartiem vientuļajiem vecākiem, kvalitatīvu, pieejamu pilna laika bērnu aprūpes pakalpojumu nodrošināšanu par pieņemamām cenām kā vienu no galvenajiem stimuliem gan sievietēm, gan vīriešiem iesaistīties darba tirgū, pienācīgu aprūpes pakalpojumu pieejamību vecākiem cilvēkiem utt.⁽¹⁴⁾

5.5. EESK uzsver, cik svarīga loma prasmju pilnveidošanā un politikas attīstībā ir sociālajiem partneriem un to veiktajai darbībai⁽¹⁵⁾. Komiteja ir arī pārliecināta, ka būtu jānostiprina attiecīgo pilsoniskās sabiedrības organizāciju loma, ņemot vērā PSO plašo pieredzi to cilvēku prasmju veidošanas pasākumos, kuri pašlaik nevar piekļūt darba tirgum. Šīs grupas parasti ir saistītas ar zemāku kvalifikācijas līmeni, un tām ir vājāka saikne ar citiem prasmju nodrošinātājiem, piemēram, publiskajiem nodarbinātības dienestiem, formālās izglītības un apmācības sniedzējiem utt. Turklāt, ņemot vērā tos dažādos pakalpojumu izmantotājus, kuru interese ir saistīta ar bezpeļņas profesionālās integrācijas pakalpojumu sniedzējiem un kuru vajadzības dažkārt ir sarežģītas, pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir vislabākās iespējas sniegt īpaši pielāgotus mācīšanās piedāvājumus, kas ir viens no trijiem Prasmju garantijas pilāriem. Ja Prasmju garantija galvenokārt ir domāta cilvēkiem ar zemu kvalifikāciju, ir jāatzīst, ka PSO ir vienas no galvenajām tās īstenotājām.

5.6. EESK uzskata, ka lomas un atbildība, kas saistās ar kvalifikācijas paaugstināšanu, otrās iespējas izglītību un prasmju pilnveides programmām, ir jādala valstij, uzņēmumiem, izglītības ieguvējiem un tās sniedzējiem un ka darbību pamatā jābūt sekmīgai sadarbībai. Tomēr joprojām nav skaidrs, kādi stimuli vajadzīgi, lai darba devēji un darba ņēmēji prasmju pilnveides procesā uzņemtos šādu atbildību un vienotos par šādu lomu sadali.

6. Par priekšlikumu pārskatīt Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru

6.1. EESK uzskata, ka, pilnveidojot Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru, jākoncentrējas uz dalībvalstu, sociālo partneru un citu ieinteresēto personu sadarbību, tādējādi veidojot savstarpēju uzticēšanos kvalifikāciju ietvarstruktūrām un izglītības kvalitātes sistēmām. Saskaņā ar mūžizglītības principiem ir svarīgi paturēt prātā, ka prasmju un kvalifikāciju atzīšana ir svarīga ne tikai no darba tirgus, bet arī no turpmākās izglītības viedokļa. Ir jārod veids, kā oficiālajā kvalifikācijā akreditēt neformālās un ikdienējās mācīšanās rezultātā iegūtās prasmes, īpašu uzmanību pievēršot transversālajām prasmēm. Mācību rezultātu un kvalifikāciju sistēmu pamatprincipi rada stabilu pamatu tieši tādai zināšanu ieguvei, kurā izmantoti atšķirīgi un elastīgāki mācīšanās veidi.

6.2. Lai gan Eiropas prasmju/kompetenču, kvalifikāciju un profesiju klasifikācijai (ESCO) ir liels potenciāls, tā joprojām nav pietiekami attīstīta un dalībvalstīs rada neskaidrību. Ar ESCO būtu jāatbalsta EQF veidošana un izmantošana, taču ir jāpabeidz pielīdzināšanas procesi, lai ESCO varētu izmantot produktīvi.

6.3. Komiteja piekrīt vajadzībai uzlabot dažādu kvalifikāciju izpratni un salīdzināmību. Tādā ziņā ļoti pozitīvi vērtējams ir ierosinātajā pārskatīšanā paredzētais uzsvars uz EQF pārredzamības un konsekvences nostiprināšanu. Tomēr ir jāgādā, lai mēģinājums pilnveidot EQF neklūtu pārmērīgi apgrūtināošs un birokrātisks.

⁽¹³⁾ Eiropas Komisijas ceļvedis "Jauns mēģinājums pārvarēt darba un privātās dzīves līdzsvara uzdevumus strādājošām ģimenēm", 2015. gada augusts.

⁽¹⁴⁾ EESK atzinums par tematu "Sieviešu nodarbinātība un izaugsme" (OV C 341, 21.11.2013., 6. lpp.).

⁽¹⁵⁾ Kopējie pasākumi, ko īsteno Eiropas sociālie partneri, koncentrējoties uz PIA un jo īpaši uz mācekļību, ieguldījumiem izglītībā un apmācībā, kā arī centieni cīnīties pret mācību priekšlaicīgu pārtraukšanu un panākt labākus mācību rezultātus.

6.4. EESK uzsver – īpaši attiecībā uz augsta līmeņa prasmju ieguvu –, ka joprojām ir daudz darāmā, lai nostiprinātu neformālo un ikdienējo mācīšanos tā, ka šie mācīšanās veidi bez kavēkļiem iekļaujas esošajās formālās izglītības un apmācības sistēmās tādā veidā, kas būtu pieņemams visām ieinteresētajām pusēm. Patlaban šī integrācija ir ļoti vāja, jo trūkst vispāratzītu ekvivalences definīciju, nav savstarpējas uzticēšanās valstu kvalifikācijas sistēmām un ir vērojamas lielas atšķirības valstu kvalifikācijas sistēmu un EQF pielīdzināšanas līmeņos.

6.5. EESK iesaka arī labāk saskaņot ES kvalificēšanas instrumentus – Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru, Eiropas kredītpunktu sistēmu profesionālās izglītības un apmācības jomā (ECVET) un Eiropas kvalitātes nodrošināšanas pamatprincipu ietvarstruktūru profesionālajai izglītībai un apmācībām (EQAVET).

7. Par priekšlikumu pārskatīt Europass sistēmu

7.1. EESK noteikti atbalsta jauno Europass sistēmu, īpaši faktu, ka Europass no dokumentu mehānisma kļūst par pakalpojumu platformu.

7.2. Komiteja ir pārliecināta, ka, veidojot Eiropas mēroga platformu, kas paredzēta, lai cilvēki varētu piekļūt plašam pakalpojumu klāstam, galvenajiem attīstības virzītājiem ir jābūt pārredzamībai, izmantojamībai, pieejamībai un efektivitātei. Ļoti svarīgi, lai Europass sistēma būtu pieejama cilvēkiem ar invaliditāti. Svarīgi ir ņemt vērā arī informācijas pieejamību saistībā ar fizisko vidi, jo dažas invaliditātes izpaušmes ietekmē spēju izmantot IT sistēmas, un šādos gadījumos vajadzētu būt pieejamiem īpašiem piekļuves punktiem un citām alternatīvām metodēm.

7.3. EESK tomēr šaubās, vai aptuveni 2 500 000 EUR lielos programmas Erasmus+ līdzekļus ir ētiski izmantot kā pirmo avotu tīmekļa pakalpojumu izstrādei saistībā ar prasmēm un kompetencēm. Vienlaikus Komiteja mudina Komisiju vēlreiz un reālistiskāk novērtēt ietekmi uz budžetu, jo ievāktās informācijas palielinātā daudzuma dēļ un tāpēc, ka nāksies uzlabot datu iesniegšanas instrumentus un kanālus, dalībvalstis izjutīs finansiālas sekas.

7.4. Komiteja uzskata, ka svarīgi ir arī novērtēt, kā budžetu ietekmēs jaunā Europass izplatīšana sabiedrībā, jo jaunās sistēmas panākumi lielā mērā būs atkarīgi ne tikai no pakalpojumu kvalitātes un kvantitātes vispārēja pieauguma, bet arī no lietotāju skaita nepārprotamas palielināšanās.

Briselē, 2017. gada 22. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

PIELIKUMS

Radniecīgu EESK atzinumu piemēri

- SOC/555 — “Augstas kvalitātes izglītība visiem”, 2017.
- SOC/552 — “Erasmus+ vidusposma novērtējums”, tiek izstrādāts 2017.
- SOC/524 — “Augstskolu līdzdalība Eiropas veidošanā”, 2015.
- SOC/523 — “Valstu duālās apmācības sistēmu snieguma uzlabošana”, 2015.
- SOC/521 — “Neformālās un ikdienējās mācīšanās rezultātā iegūtu prasmju un kvalifikācijas atzīšana – pilsoniskās sabiedrības praktiskais ieguldījums”, 2015.
- SOC/518 — “Radošuma, komercprasmju apguves un mobilitātes veicināšana izglītības un apmācības jomā”, 2015.
- CCM/136 — “Digitalizācijas ietekme uz pakalpojumu nozarēm un nodarbinātību”, 2015.
- SOC/502 — “Sievietes un zinātne”, 2014.
- SOC/499 — “Stažēšanās kvalitātes sistēma”, 2014.
- SOC/493 — “Izglītības atvēršana”, 2014.
- CCM/118 — “Jauniešu nodarbinātība – apmācības pielāgošana nozaru vajadzībām taupības apstākļos”, 2014.
- SOC/486 — “Sieviešu nodarbinātība un izaugsme”, 2013.
- SOC/476 — “Izglītības pārvērtēšana”, 2013.
- INT/679 — “Rīcības plāns uzņēmējdarbības jomā 2020. gadam”, 2013.
- SOC/469 — “Uzņēmējdarbības loma izglītībā ES”, 2013.
- SOC/446 — “Sieviešu uzņēmējdarbība”, 2012.
- SOC/439 — “Jaunieši ar invaliditāti”, 2012.
- SOC/438 — “*Erasmus* visiem”, 2012.
- SOC/431 — “ES politika un brīvprātīgais darbs”, 2012.
- SOC/429 — “Augstākās izglītības modernizēšana”, 2012.
- SOC/421 — “Jauniešu nodarbinātība, tehniskās prasmes un mobilitāte”, 2012.
- SOC/409 — “Pievilcīgāka pēcvidusskolas profesionālā izglītība un apmācība”, 2012.
- SOC/404 — “Jaunu prasmju un darba vietu programma”, 2011.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas mazemisiņu mobilitātes stratēģija””

[COM(2016) 501 final]

(2017/C 173/10)

Ziņotājs: **Stefan BACK**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 20.7.2016.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	10.2.2017.
Pieņemts plenārsesijā	23.2.2017.
Plenārsesija Nr.	523
Balsojuma rezultāts	128/0/2
(par/pre/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atbalsta Eiropas mazemisiņu mobilitātes stratēģiju ⁽¹⁾ (turpmāk – stratēģija), kā arī tās mērķus un metodes, kas atbilst 2011. gada baltajai grāmatai par ES transporta politiku ⁽²⁾ (turpmāk – baltā grāmata) un COP 21 konferencē ES un tās dalībvalstu iesniegtajam dokumentam par iecerēto nacionāli noteikto devumu (INND), kuru arī atbalstīja EESK ⁽³⁾ un COP 22 konference Marrakešā.

1.2. EESK atkārtoti savos atzinumos par balto grāmata un tās īstenošanu un par COP 21 nolīguma ietekmi uz ES transporta politiku paustās atziņas, kas nozīmē, ka joprojām ir spēkā baltās grāmatas mērķi samazināt SEG (siltumnīcefekta gāzu) emisijas, lai gan jāatjaunina un jāuzlabo minēto mērķu sasniegšanas metodes.

1.3. EESK atzinīgi vērtē stratēģijā iekļautos pasākumus, kas ir plašāki nekā baltajā grāmatā paredzētie, jo īpaši atzinīgi vērtē inovācijas veicināšanu, tostarp Eiropas sadarbīgo intelektisko transporta sistēmu stratēģiju ⁽⁴⁾, sadarbīgu, integrētu un automatizētu transportlīdzekļu izstrādāšanu un elektrotransportlīdzekļu integrāciju energosistēmā, izmantojot viedtīklus, kā arī jaunu uzņēmējdarbības modeļu un jaunu pārvadājumu modeļu izstrādi, ņemot vērā sadarbīgās ekonomikas attīstību un digitālās ekonomikas vispārējo attīstību.

1.4. EESK atbalsta stratēģijas holistisko pieeju, kas nodrošina to, ka transporta politika ir saskaņota ar citām politikas jomām, piemēram, elektroenerģijas tirgus attīstīšanu, izpēti un inovācijas veicināšanu, jaunu transporta risinājumu izstrādi un jaunu prasmju attīstību, kā arī uzlabotu mobilitātes plānošanu, tostarp sabiedriskā transporta attīstību. EESK vēlētos, lai šī pieeja tiktu pilnveidota, pastiprinot saikni starp stratēģiju un paziņojumu par iekšējā tirgus pilnīgošanu, tostarp sinerģiju starp tirgus atvēršanu un efektivitāti. Tas attiecas arī uz digitālās ekonomikas, tostarp digitālās mobilitātes, iespējām un sadarbīgās ekonomikas un aprītes ekonomikas attīstību.

1.5. EESK uzsver iespējamās sekas, kādas var būt 1.4. punktā minētajām norisēm uz pārvadājumu modeļiem, un vērš uzmanību uz to sociālo ietekmi, tostarp ietekmi uz lietotājiem un darba ņēmēju darba apstākļiem, un to mikrouzņēmumu stāvokli, kas darbojas kā apakšuzņēmēji. Visi šie jautājumi ir jārisina laikus, lai jau agrīnā posmā atrisinātu iespējamās problēmas. Tāpat jāņem vērā arī ietekme uz izolētām kopienām.

⁽¹⁾ COM(2016) 501 final.

⁽²⁾ COM(2011) 144 final.

⁽³⁾ OV C 24, 28.1.2012., 146. lpp., OV C 291, 4.9.2015., 14. lpp. un OV C 303, 19.8.2016., 10. lpp.

⁽⁴⁾ COM(2016) 766 final.

1.6. EESK uzsver, cik ļoti svarīgi ir atjaunot uzticamību ražotāju sniegtajiem datiem par transportlīdzekļu emisijām, un atbalsta pasākumus, kas paredzēti minētā mērķa sasniegšanai. Komiteja uzsver arī to, cik liela nozīme ir ieinteresēto personu sniegtajam atbalstam un dialogam ar minētajām personām un sabiedrību, kā arī pasākumiem, kas veikti nolūkā noteikt atbildību par agrāk sniegtiem kļūdainiem datiem un nepieļaut šādas rīcības atkātošanos.

1.7. EESK atzinīgi vērtē efektivitātes paaugstināšanas pasākumus, piemēram, TEN-T īstenošanas sekmēšanu, regulas par dzelzceļa tīklu konkurētspējīgiem kravas pārvadājumiem pārskatīšanu, un nozīmi, kāda piešķirta gan multimodalitātes veicināšanai, gan tam, lai veicinātu virzību uz zemāku emisiju transporta veidiem, tostarp dzelzceļa un kombinētajiem pārvadājumiem. Komiteja norāda uz Komisijas aicinājumu nodrošināt tirgus pieejamību autobusiem un tālsatiksmes autobusiem, taču vienlaikus iesaka Komisijai apsvērt arī citus politikas pasākumus, kā paplašināt sabiedriskā transporta tīklus un veicināt pāreju no privātajiem automobiļiem uz citiem transporta veidiem. Tāpēc Komiteja iesaka padziļināti izanalizēt iespējamās risinājumus. Komiteja tomēr ir norūpējusies par to, ka nekas nav teikts saistībā ar kravas autopārvadājumu tirgus pieejamības noteikumu uzlabošanu un paaugstinātu energoefektivitāti, ko nodrošina Eiropas modulārā sistēma transportlīdzekļu sastāviem. Šajā sakarā EESK vērš uzmanību uz savu atzinumu "Starptautisko kravu autopārvadājumu iekšējais tirgus: sociālais dempings un kabotāža" (TEN/575) un atkal norāda uz to, cik liela nozīme ir skaidram un īstenojamam regulējumam un ka ir jāapkaro jebkāda veida sociālais dempings, kā arī krāpšanās un ļaunprātīga izmantošana saistībā ar norīkotajiem darba ņēmējiem un piekļuvi sociālajiem pabalstiem.

1.8. EESK arī atzinīgi vērtē ieceri pārskatīt *Eurovignette* direktīvu, tomēr atkārtoti uzsver elastīguma nozīmi, lai izvairītos no nepamatotām izmaksām attālos un mazapdzīvotos apgabalos, tostarp salās un kalnu reģionos. Komiteja uzsver arī, ka nolūkā nodrošināt godīgu konkurenci starp pārvadājumu veidiem ir svarīgi nodrošināt vienlīdzīgus konkurences apstākļus starp pārvadājumu veidiem attiecībā uz infrastruktūras lietošanas maksu un ārējām izmaksām.

1.9. Komiteja ņem vērā Eiropas ceļu lietotāju nodokļa elektroniskās iekasēšanas sistēmas (*EETS*) atsākto ieviešanu, bet atgādina, ka lēmums par *EETS* tika pieņemts 2004. gadā un joprojām nav īstenots, un tas liecina par nepieciešamību pārskatīt visu sistēmu, lai novērstu šķēršļus īstenošanā.

1.10. EESK atzinīgi vērtē uzmanības veltīšanu alternatīvajām degvielām un to, ka galvenā uzmanība saskaņā ar EESK iepriekš pausto viedokli tiek pievērsta inovācijas sekmēšanai un nepieciešamībai izstrādāt tādu atbilstīgu sistēmu elektroenerģijas, dabasgāzes, ūdeņraža un biodegvielu pārrobežu izmantošanai, kas neapdraud pārtikas ražošanu. Komiteja atzinīgi vērtē uzmanības pievēršanu sadarbībai un standartizācijai elektromobilitātes jomā.

1.11. Tā atzinīgi vērtē arī uzmanības veltīšanu būtiskajam jautājumam par finansējuma risinājumiem un norāda, ka jārod līdzfinansējuma risinājumi arī mazākiem projektiem.

1.12. EESK atzinīgi vērtē to, ka stratēģijā piešķirta nozīme atbalstam, ko sniedz pilsoniskā sabiedrība. Komiteja uzsver iespējas, ko paver līdzdalības dialogs kā līdzeklis atbalsta gūšanai un problēmu risināšanai, kā arī alianses veidošanas iespējas pilsoniskās sabiedrības vidū un vietējās pārvaldības iestādēs⁽⁵⁾.

1.13. Saistībā ar pārredzamību EESK ierosina Komisijai publicēt gada emisiju rezultātu apkopojumu transporta nozarē.

1.14. Komiteja atbalsta plānotos Starptautiskās Civilās aviācijas organizācijas (ICAO) un Starptautiskās Jūrniecības organizācijas (SJO) pasākumus un uzskata, ka varētu veikt arī tādus turpmākus pasākumus kā strukturēts ārējais dialogs ar kaimiņvalstīm par mazemisiu transportu pirms konkrētu projektu uzsākšanas.

1.15. EESK norāda, ka saskaņā ar priekšlikumu par kopīgiem centieniem katra dalībvalsts pati var lemt, kā garantēt plānotos rezultātus attiecībā uz SEG emisiju samazināšanu, un iesaka pieprasījumus pēc transporta saglabāt baltajā grāmatā noteiktajās robežās.

1.16. EESK ir norūpējusies par to, ka minētās baltās grāmatas atjaunināšana vairs nav Komisijas darba kārtībā, lai gan digitalizācija, enerģētikas politikas attīstība un pašreizējās Komisijas holistiskā pieeja politikas izstrādei un īstenošanai dod pamatu baltās grāmatas atjaunināšanai.

⁽⁵⁾ OV C 299, 4.10.2012., 170. lpp., OV C 389, 21.10.2016., 20. lpp.

2. Pamatinformācija

ES saistības emisiju samazināšanas jomā un 2011. gada baltā grāmata par transporta politiku

2.1. Eiropas Komisija 2016. gada 20. jūlijā pieņēma lēmumu par pasākumu kopumu nolūkā samazināt emisijas nozarēs, uz kurām neattiecas ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēma (ETS) (turpmāk – dokumentu kopums).

2.2. Šis dokumentu kopums ir daļa no Eiropadomes 2014. gada 23.–24. oktobrī pieņemtā mērķa – līdz 2030. gadam panākt siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisiju samazinājumu par vismaz 40 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni – un COP 21 konferences Parīzē 2015. gada decembrī Eiropas Savienības un tās dalībvalstu apstiprinātās apņemšanās (ieecerētais nacionāli noteiktais devums (INND)) īstenošanas.

2.3. Saskaņā ar 2014. gada oktobra secinājumiem ETS aptvertajos sektoros emisijas vajadzētu samazināt par 43 %, savukārt ETS neaptvertajos sektoros, tostarp transporta nozarē, izņemot aviāciju, par 30 %, ievērojot uz taisnīguma un solidaritātes principiem pamatotu sadalījumu starp dalībvalstīm. Minētajos secinājumos nav īpašu norāžu attiecībā uz transportu.

2.4. 2011. gada baltajā grāmatā par ES transporta politiku [COM(2011) 144] secināts, ka attīstītajās valstīs līdz 2050. gadam jāsamazina SEG emisijas par 80–95 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni, lai nepieļautu, ka globālā sasilšana pārsniedz 2 °C. Attiecībā uz transportu samazinājums līdz 2050. gadam par 60 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni nozīmē, ka līdz 2030. gadam būtu pietiekami panākt samazinājumu par 20 % salīdzinājumā ar 2008. gada līmeni (8 % virs 1990. gada līmeņa).

2.5. Komisija ir apstiprinājusi, ka minētie mērķi ir saderīgi ar 2014. gada klimata un enerģētikas politikas satvaru laikposmam no 2020. gada līdz 2030. gadam, 2015. gada Enerģētikas savienības satvaru un ES pieņemtajām INND saistībām ⁽⁶⁾.

2.6. Komisija ir arī norādījusi, ka pēc 2020. gada būs jāveic turpmāki pasākumi minēto mērķu sasniegšanai ⁽⁷⁾.

2.7. Jaunākajā progresa novērtējumā par baltās grāmatas īstenošanu norādīts, ka ir pārāgri izdarīt secinājumus, un galvenā uzmanība tiek pievērsta īstenošanai ⁽⁸⁾.

Dokumentu kopums

2.8. Dokumentu kopumu veido šādi dokumenti:

- visaptverošs paziņojums “Paātrināta pāreja uz mazoglekļa ekonomiku Eiropā” [COM(2016) 500] (turpmāk – paziņojums),
- tiesību akta priekšlikums par saistošiem ikgadējiem siltumnīcefekta gāzu emisijas samazinājumiem, kas dalībvalstīm jāpanāk no 2021. gada līdz 2030. gadam [COM(2016) 482] (turpmāk – priekšlikums par kopīgiem centieniem),
- tiesību akta priekšlikums par zemes izmantošanā, zemes izmantošanas maiņā un mežsaimniecībā radušos siltumnīcefekta gāzu emisiju un piesaistījumu iekļaušanu klimata un enerģētikas politikas satvarā laikposmam līdz 2030. gadam (COM(2016) 479),
- Eiropas mazemisiju mobilitātes stratēģija (COM(2016) 501) (turpmāk – stratēģija).

2.9. Paziņojumā izklāstīti pamatprincipi, kas reglamentē īstenošanu, piemēram, sloga sadale, kas saistīta ar dalībvalstu ekonomiku (taisnīguma un solidaritātes princips), elastīguma iespējas, ko piedāvā emisiju kvotas ETS neaptvertajos sektoros, būtiski samazināta SEG emisiju līmeņa saglabāšana, kuru nodrošina katras nozares aplūkošana atsevišķi (ekoloģiskās integritātes princips). Paziņojumā uzsvērts, ka svarīga nozīme ir vispārējai situācijai, kas veicina šo pāreju.

2.10. **Priekšlikumā par kopīgiem centieniem** noteikts pienākumu sadalījums starp dalībvalstīm attiecībā uz INND saskaņā ar COP 21 Parīzes nolīgumu. Katra dalībvalsts pati lemj, kādā veidā šie rezultāti tiks sasniegti.

⁽⁶⁾ COM(2014) 15 final, 14. lpp., 4.1. punkts; COM(2015) 80 final; COM(2011) 112 final, 6. lpp.

⁽⁷⁾ COM(2014) 15 final, 14. lpp., 4.1. punkts.

⁽⁸⁾ SWD(2016) 226.

2.11. **Stratēģija** īsteno baltajā grāmatā noteiktos emisiju samazināšanas mērķus. Tajā galvenā uzmanība veltīta autotransportam un ietverti šādi svarīgākie aspekti:

a) **Efektivitāte, rīcība, autoceļu lietošanas nodevas**

- Transporta sistēmu optimizācija
- Ietekme uz rīcību, izmantojot autoceļu lietošanas nodevas
- Multimodalitātes veicināšana

b) **Alternatīvās degvielas**

- Transportam paredzētās mazemisiju alternatīvās enerģijas veicināšana
- Otrās paaudzes biodegvielu izstrāde
- Direktīva par alternatīvo degvielu infrastruktūras ieviešanu (2014/94/ES)

c) **Mazemisiju transportlīdzekļi**

- Vienoti standarti pārrobežu ceļošanas nodrošināšanai
- Bezemisiju transportlīdzekļu popularizēšana, tostarp izmantojot publisko iepirkumu
- Autobusu un smago kravas transportlīdzekļu CO₂ emisiju un degvielas patēriņa sertifikācija
- Emisiju līmeņa mērīšanas rādītāju reālos braukšanas apstākļos uzticamības atjaunošana

d) **Konteksta izveide – sinerģija un jauni uzņēmējdarbības modeļi, inovācija, digitālā ekonomika, prasmju pilnveidošana, investīcijas un atbalsts**

- Mazemisiju mobilitātei labvēlīgu apstākļu radīšana, izmantojot sinerģiju ar citām politikas jomām, pētniecību, inovāciju un prasmju veidošanu

e) **Aviācijas un jūras transports – rīcība starptautiskā līmenī**

- ICAO ir ierosinājusi globālu tirgus instrumentu aviācijas jomā, un SJO pašlaik izstrādā energoefektivitātes plānošanas kritērijus kuģniecībai, sākot ar emisiju monitoringu.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Atbilstoši savai nostājai attiecībā uz balto grāmatu un ES iecerēto nacionāli noteikto devumu (INND) ⁽⁹⁾ EESK atbalsta stratēģijā noteiktos mērķus.

3.2. EESK atkārtoti pauž atbalstu baltās grāmatas mērķiem un atkārtoti pauž savā 2015. gada atzinumā par baltās grāmatas īstenošanu izteiktās rūpes par to, ka vēl ir daudz darāmā, lai pabeigtu iekšējā tirgus izveidi transporta jomā, un ka būtu atzinīgi vērtējami šajā saistībā veiktie pasākumi ⁽¹⁰⁾. Iekšējā tirgus pilnīga īstenošana ļautu uzlabot resursu efektivitāti un samazināt emisijas. Tas ir jāpanāk, izmantojot skaidrus un īstenojamus noteikumus kopā ar pasākumiem, kuru mērķis ir apkarot jebkāda veida sociālo dempingu, kā arī krāpšanos un ļaunprātīgu izmantošanu saistībā ar darba ņēmēju norīkošanu darbā un sociālā nodrošinājuma pieejamību.

3.3. EESK atbalsta arī jaunus un inovatīvus stratēģijas elementus, kā sadarbīga intelektiskā transporta sistēma (C-ITS), tostarp sadarbīgi, satikloti un automatizēti transportlīdzekļi, un ar viedtīklu starpniecību veikta elektrotransportlīdzekļu integrācija energosistēmā, jaunu uzņēmējdarbības modeļu un jaunu pārvaldājumu modeļu izstrāde, kurā ņemta vērā sadarbīgās ekonomikas attīstība, kas notiek, izmantojot IT platformas, un digitālās ekonomikas vispārējā attīstība. Digitālās sistēmas ietekmēs arī pasažieru un kravu pārvaldījumus un, piemēram, optimizēs satiksmes plūsmas un iespēju izdarīt resursu ziņā efektīvu izvēli, kas samazinās emisijas ⁽¹¹⁾.

⁽⁹⁾ OV C 24, 28.1.2012., 146. lpp., OV C 291, 4.9.2015., 14. lpp., OV C 303, 19.8.2016., 10. lpp.

⁽¹⁰⁾ OV C 291, 4.9.2015., 14. lpp., 1.5. un 1.6. punkts.

⁽¹¹⁾ COM(2016) 766 final.

3.4. EESK uzsver, cik ļoti svarīgi ir atjaunot uzticēšanos ražotāju sniegtajiem datiem par transportlīdzekļu emisijām, un atbalsta pasākumus, kas paredzēti minētā mērķa sasniegšanai. Komiteja uzsver arī nozīmi, kāda ir ieinteresēto personu sniegtajam atbalstam un dialogam ar minētajām personām un sabiedrību, kā arī pasākumiem, kas veikti nolūkā noteikt atbildību par agrāk sniegtiem kļūdainiem datiem un nepieļaut šādas rīcības atkātošanos.

3.5. Komiteja vēlreiz norāda, ka daudzi no ierosinātajiem pasākumiem, tostarp autoceļu lietošanas nodevas, jāpadara elastīgāki un jāpielāgo vietējiem apstākļiem ⁽¹²⁾.

3.6. EESK atkārtoti pauž atbalstu COP 21 Parīzes nolīguma un ES INND mērķiem un nemainīgi uzskata, ka šīs saistības nerada jaunas prasības attiecībā uz baltajā grāmatā noteiktajiem mērķiem ⁽¹³⁾. Komiteja ņem vērā atbalstu, ko iesaistītās puses Marrākešas Rīcības proklamācijā pādušas Parīzes nolīguma īstenošanai, un Marrākešas Partnerības globālai rīcībai izveidošanu; minētajā partnerībā ietilpst ieinteresētās personas gan no līgumslēdzējām valstīm, gan no valstīm, kuras nav pievienojušās nolīgumam.

3.7. EESK atkārtoti norāda uz savu viedokli, ka jāpārskata baltās grāmatas īstenošana un pamatstratēģija spēcīgai Enerģētikas savienībai (COM(2015) 80) un vajadzības gadījumā jāveic jauni papildu pasākumi izvirzīto mērķu sasniegšanai ⁽¹⁴⁾.

3.8. EESK uzsver nepieciešamību izveidot vidi, kas veicina stratēģijas īstenošanu, vai veicinošu sistēmu, un šajā saistībā atsaucas uz Komisijas paziņojumu "Ceļā no Parīzes" ⁽¹⁵⁾ par to, ka "jāatsakās no sadrumstalotas sistēmas, kurā valstu rīcībpolitikas nav saskaņotas, pastāv tirgus šķēršļi un enerģētiski izolētas teritorijas." Enerģētikas savienība ir sistēma, kas nodrošina labvēlīgus apstākļus enerģētikas pārkārtošanai, un gaidāmajā Enerģētikas savienības pētniecības, inovācijas un konkurētspējas stratēģijā tiks lietderīgi izmantotas sinerģijas starp enerģētiku, transportu, aprites ekonomiku, rūpniecisko un digitālo inovāciju, lai palielinātu Eiropas mazoglekļa un energoefektivitātes tehnoloģiju konkurētspēju tagad un nākotnē. Kā jau iepriekš minēts 3.3. punktā, tas ietver arī pasākumus prasījumu pilnveidošanai un pētniecības un izstrādes veicināšanu.

Vajadzīga dažādu pilsoniskās sabiedrības pārstāvju – iedzīvotāju, patērētāju, sociālo partneru, MVU, inovatīvu jaunuzņēmumu un pasaulē konkurētspējīgu nozaru – iesaiste. Viedās pilsētas un pilsētu kopienas un to loma sabiedriskā transporta attīstīšanā un transporta plānošanā ir minētas kā konteksts, kurā lielā mērā notiks nākotnes pārkārtošanās ⁽¹⁶⁾.

3.9. Stratēģijā ir noteikta starpnozaru pieeja, piemēram, risinot vajadzību pēc labvēlīgas vides un norādot uz digitālās mobilitātes risinājumiem un saikni ar enerģētikas politiku. Šī pieeja ir saskaņā ar Komisijas dienestu darba dokumentu par baltās grāmatas īstenošanu un ar Komisijas paziņojumu par vienotā tirgus pilnīgošanu; abos minētajos dokumentos pausti centieni uzlabot nozaru politiku atpazīstamību un izpratni par tām, skatot tās saistībā ar ES visaptverošajām stratēģijām ⁽¹⁷⁾.

3.10. EESK atbalsta stratēģijas holistisko pieeju transporta politikai, tomēr tā vēlētos, lai šī pieeja būtu labāk izstrādāta, piemēram, attiecībā uz konsekvenci starp stratēģiju un paziņojumu par vienotā tirgus pilnīgošanu, tostarp sinerģiju starp tirgus atvēršanu un efektivitāti, kā arī digitālā iekšējā tirgus sniegtajām iespējām, sadarbīgu ekonomiku un aprites ekonomiku, tostarp ietekmi uz pārvaldājumu modeļiem, kā arī sociālajiem aspektiem ⁽¹⁸⁾.

3.11. Stratēģijai pievienotajā Komisijas darba dokumentā minētas vairākas jaunas norises sabiedrībā, piemēram, sadarbīgā ekonomika transporta jomā, automatizēti un saistīti transportlīdzekļi, digitalizācija un mobilitāte kā pakalpojums. Minētās norises, tostarp tiešaistes platformu aizvien plašāka izmantošana, būtu vajadzējis norādīt stratēģijā.

⁽¹²⁾ OV C 24, 28.1.2012., 146. lpp.;

⁽¹³⁾ OV C 303, 19.8.2016., 10. lpp., 1.3., 3.1., 4.6., 5.1. un 5.2. punkts.

⁽¹⁴⁾ OV C 303, 19.8.2016., 10. lpp., 1.4., 5.2. un 5.3. punkts.

⁽¹⁵⁾ COM(2016) 110 final, 3.1. iedaļa, 5. lpp.

⁽¹⁶⁾ COM(2016) 110 final, 3.1. iedaļa, 7. lpp.

⁽¹⁷⁾ SWD(2016) 226, 4.1. iedaļa, 27. lpp.

⁽¹⁸⁾ COM(2016) 288 final un COM(2016) 356 final.

3.12. EESK ir norūpējies par to, ka stratēģijā nav minēti dažu plānoto iniciatīvu, piemēram, *C-ITS* plāna, digitālās ekonomikas, jaunu pārvaldājumu modeļu vai dažādās transporta nozarēs paredzētās tirgus atvēršanas, sociālie aspekti, tostarp patērētāju tiesības, darba tirgus attiecības un mikrouzņēmumu statuss. Komiteja uzskata, ka ir svarīgi risināt šos jautājumus jau sākuma posmā, lai izvairītos no nevajadzīgas spriedzes.

3.13. EESK atzinīgi vērtē stratēģijā ietverto finansējuma palielināšanu, jo tam ir būtiska nozīme stratēģijas īstenošanā. Komiteja vērš uzmanību uz finansēšanas vajadzībām apgabalos, kam ir ierobežoti finanšu resursi, un tiem projektiem, kuri nav pietiekami lieli, lai atbilstu ES līdzfinansējumam noteiktajiem kritērijiem. Tāpat kā enerģētikas nozarē, arī transporta nozarē vajadzētu būt pieejamām iespējām finansēt mazus projektus.

3.14. EESK norāda, ka liela nozīme ir baltās grāmatas pārskatīšanai, ko Komisija jau bija plānojusi veikt 2016. gadā⁽¹⁹⁾. Komiteja nepiekrīt, ka ir pārāgri vērtēt īstenošanu⁽²⁰⁾, tā kā norises, piemēram, digitalizācija, enerģētikas politikas izstrāde un pašreizējās Komisijas holistiskā pieeja politikas izstrādei un īstenošanai, dod pamatu baltās grāmatas atjaunināšanai.

3.15. EESK atbalsta stratēģijā ietvertos priekšlikumus ārējai darbībai, jo īpaši turpmākos ICAO un SJO pasākumus saistībā ar aviāciju un kuģniecību. Komiteja ir norūpējies par to, ka stratēģijā nav minēti arī citi ārējās darbības veidi, piemēram, strukturēti dialogi un salīdzinošā novērtēšana ar kaimiņvalstīm Austrumeiropā un Ziemeļāfrikā.

4. Īpašas piezīmes

4.1. EESK atbalsta stratēģijai pievienoto rīcības plānu, ja tiek ņemtas vērā turpmākās piezīmes.

- EESK ir norūpējies par to, ka, lai gan rīcības plānā minēta *TEN-T* īstenošanas sekmēšana, pārskats par Eiropas dzelzceļa tīklu konkurētspējīgiem kravu pārvaldājumiem un noteikumi par autobusu pārvaldājumu pakalpojumu piekļuvi tirgum, tajā nav minēti paredzētie priekšlikumi attiecībā uz piekļuvi kravu autopārvaldājumu tirgum. Tajā nav iekļauts transporta tirgus regulējuma elements, kas ietver būtiskas iespējas tirgus darbības uzlabošanai, lai to pilnveidotu par enerģētikas un resursu ziņā efektīvu transporta sistēmu. EESK vērš uzmanību uz savu atzinumu "Starptautisko kravu autopārvaldājumu iekšējais tirgus: sociālais dempings un kabotāža" (*TEN/575*) un atkal norāda uz to, cik liela nozīme ir skaidram un īstenojamam regulējumam un ka ir jāapkaro jebkāda veida sociālais dempings, kā arī krāpšanās un ļaunprātīga izmantošana saistībā ar norīkotajiem darba ņēmējiem un piekļuvi sociālajiem pabalstiem.
- EESK atzinīgi vērtē plānu pārskatīt *Eurovignette* direktīvu (1999/62/EK), direktīvu par ceļu lietotāju nodokļa elektronisko iekasēšanas sistēmu (2004/52/EK) un Komisijas 2009. gada lēmumu par Eiropas ceļu lietotāju nodevu elektroniskās iekasēšanas sistēmas tehnisko elementu definēšanu.
- Komiteja atkārtoti pauž uzskatu, ka elastīgums un izvairīšanās no nepamatotām izmaksām attālos un mazapdzīvotos reģionos, tostarp salās un kalnu reģionos, ir svarīgi elementi, kas būtu jāņem vērā visos turpmākajos priekšlikumos⁽²¹⁾.
- *EETS* direktīva tika pieņemta 2004. gadā, un, lai gan ir bijuši daudzi centieni, tā joprojām nav īstenota. EESK uzskata, ka šī koncepcija tagad būtu jāpārskata, lai padarītu to pievilcīgāku pakalpojumu sniedzējiem un lietotājiem.

4.2. Komiteja piekrīt, ka Eiropas sadarbīgo intelektisko transporta sistēmu stratēģijai ir lielas iespējas radīt pievienoto vērtību, paaugstinot efektivitāti, un vērš uzmanību uz būtiskajām izmaiņām, ko *C-ITS* radīs attiecībā uz pārvaldājumu modeļiem, tirgus struktūru, līgumtiesībām un sociālajiem aspektiem, piemēram, palielinoties to mikrouzņēmumu skaitam, kurus pārvalda, izmantojot tiešsaistes platformas. Minētie aspekti būtu pienācīgi jāapsver⁽²²⁾.

⁽¹⁹⁾ OV C 303, 19.8.2016., 10. lpp., 1.4. un 5.2. punkts.

⁽²⁰⁾ SWD(2016) 226, 5. iedaļa, 34. lpp. un 2. iedaļa, 4. lpp.

⁽²¹⁾ OV C 303, 19.8.2016., 10. lpp., 1.6. punkts.

⁽²²⁾ COM(2015) 192 final.

4.3. EESK atbalsta stratēģijas mērķi veicināt multimodalitāti un uzsver, ka priekšroka būtu dodama resursu ziņā efektīvākajiem transporta risinājumiem katrā konkrētajā gadījumā. Komiteja izsaka arī cerību, ka, izvērtējot direktīvu par kombinētajiem pārvadājumiem, tiks veikti lietderīgi atjauninājumi, kas būs pietiekami elastīgi, lai nodrošinātu maksimālu efektivitāti, tomēr neparedzot paralēlu piekļuvi tirgum autotransporta nozarē. Tā uzsver, ka svarīgi ir stimulēt virzību uz zemāku emisiju transporta veidiem, tostarp dzelzceļa un kombinētajiem pārvadājumiem, un tādēļ infrastruktūras lietošanas maksas un ārējo izmaksu jautājums ir jārisina tādā veidā, kas nodrošina godīgu konkurenci starp transporta veidiem.

4.4. EESK vērs uzmanību uz resursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšanos, pateicoties 25,25 metrus garajiem savienotajiem transportlīdzekļiem (Eiropas modulārā sistēma (EMS)). Divi EMS savienotie transportlīdzekļi var izturēt triju parasto savienoto transportlīdzekļu slodzi, kas nozīmē lielāku energoefektivitāti un mazāk emisiju uz vienu vienību. Tādēļ, ievērojot katras dalībvalsts rīcības brīvību, būtu jāatļauj EMS savienotie transportlīdzekļi, tostarp pārrobežu satiksmē, ja vien apstākļi tam ir piemēroti.

4.5. EESK atbalsta stratēģijas pieeju alternatīvajām degvielām, kā arī vajadzību veikt tirgus atbalsta pasākumus un ieviest infrastruktūru atbilstīgi dažādu transporta veidu atšķirīgajām vajadzībām, kas patlaban galvenokārt ir a) elektroenerģija, lielākoties automašīnām; b) dažādu veidu dabāsgāze, ko galvenokārt izmanto kravas automobiļos, autobusus un kuģos; c) biodegvielas. EESK uzsver, ka alternatīvo degvielu nozare nepārtraukti attīstās un ka pieprasījums un piedāvājums var mainīties.

4.6. EESK atbalsta plānus izstrādāt biodegvielas, ko neražo no lauksaimniecības produktiem vai kuru ražošanā netiek izmantota zeme, kas vajadzīga pārtikas ražošanai, bet kuru ražo no citiem avotiem, piemēram, no produktu atliekām, blakusproduktiem un atkritumiem, tostarp no mežizstrādes atlikumiem, kā EESK norādījusi iepriekš paustajos viedokļos ⁽²³⁾.

4.7. EESK uzsver, ka ir svarīgi stratēģijas īstenošanā iesaistīt pilsonisko sabiedrību un vietējās un reģionālās pašvaldības. Ievērojamu daļu no tā varētu veikt, vairāk izmantojot līdzdalības dialogu ar pilsonisko sabiedrību, kā ierosināts EESK 2012. gada 11. jūlija izpētes atzinumā "Transporta politikas Baltā grāmata: ceļā uz pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanu un līdzdalību" ⁽²⁴⁾, pēc kura pieņemšanas ir notikušas divas konferences – 2015. gadā Malmē un 2016. gadā Milānā – par Eiropas pamattīkla koridoru nākotni, pievēršoties jautājumiem par īstenošanu, pārvaldību un finansēšanu.

4.8. Pārredzamības uzlabošanas nolūkā EESK ierosina Komisijai publicēt gada emisiju rezultātu apkopojumu transporta nozarē.

4.9. EESK arī norāda, ka liela nozīme ir alianses veidošanai, lai atbalstītu īstenošanu un risinātu problēmas, kā ierosināts EESK atzinumā par šo jautājumu ⁽²⁵⁾.

4.10. EESK ir norūpējusies par to, ka priekšlikumā par kopīgiem centieniem nav izskatīti iespējami vajadzīgie mērķi emisiju samazinājumam konkrētās nozarēs. Stratēģijā ir noteikts, ka baltā grāmata ir paredzēta transporta nozarei un ka tā balstās uz padziļinātu novērtējumu par to, kas ir realizējams, neradot negatīvu ietekmi uz transporta funkcijām. Stratēģijai pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā minētie papildu pasākumi ir samērā pieticīgi un nodrošinātu emisiju samazinājumu transporta nozarē līdz 2030. gadam 18–22 % apmērā pašlaik plānoto 18–19 % vietā ⁽²⁶⁾.

Briselē, 2017. gada 23. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

⁽²³⁾ OV C 303, 19.8.2016., 10. lpp., 1.8. punkts.

⁽²⁴⁾ OV C 299, 4.10.2012., 170. lpp., 1.11. punkts un OV C 389, 21.10.2016., 20. lpp.

⁽²⁵⁾ OV C 389, 21.10.2016., 20. lpp.

⁽²⁶⁾ SWD(2016) 501, 5. iedaļa, 82.–83. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “EFIA garantijas un EFIA garantiju fonda izveide”

[COM(2016) 586 final]

(2017/C 173/11)

Ziņotājs: **Jan SIMONS**

Apspriešanās	24/11/2016
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ārējo attiecību specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	31.1.2017.
Pieņemts plenārsesijā	22.2.2017.
Plenārsesija Nr.	523
Balsojuma rezultāts	205/1/0
(par/pret/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē Eiropas ārējo investīciju plāna (ĀIP) izstrādi un priekšlikumu regulai, kas attiecas uz Eiropas Fondu ilgtspējīgai attīstībai (EFIA) un ar ko izveido EFIA garantiju un EFIA garantiju fondu, un uzskata, ka tas ir solis pareizajā virzienā, lai novērstu nelikumīgas migrācijas pamatcēloņus. Viens no mērķiem, kuram ar EFIA palīdzību būtu jāpievēršas, ir arī nabadzības izskaušana.

1.2. Komiteja aicina īpašu uzmanību pievērst situācijas atrisināšanai valstīs, kuras ir galvenais migrācijas avots un kurās ekonomiskie, sociālie un ar drošību saistītie apstākļi ir noveduši pie ekonomikas izpostīšanas un strauji augošas nabadzības, vienlaikus bloķējot visus centienus panākt ilgtspējīgu attīstību.

1.3. Komiteja norāda uz saviem iepriekšējiem atzinumiem, kuros tā uzsverusi, cik svarīgi ir attīstībā iesaistīt privāto sektoru ar nosacījumu, ka šāda attīstība atbilst ilgtspējīgas attīstības mērķiem un ka privātais sektors ievēro ekonomiskās, ekoloģiskās un sociālās pamattiesības, Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) galvenās konvencijas un pienācīga darba nodrošināšanas programmu. Tas būtu jāņem vērā arī attiecībā uz ieguldījumu projektiem, ko finansē no EFIA.

1.4. Komiteja uzskata, ka priekšlikums par EFIA atbilst tās ieteikumam izmantot attīstības palīdzību kā daudzkrāsojošu faktoru, lai privāto kapitālu apvienotu ar ieguldījumiem jaunattīstības valstīs un tos piesaistītu tādiem skaidri definētiem mērķiem kā vairāk un labāku darbvietu radīšana, ražošanas kvalitātes celšana un vadības zinātniskās nodošana privātajam sektoram.

1.5. Komiteja aicina Komisiju izpētīt un analizēt pieredzi, kas gūta, īstenojot Investīciju plānu Eiropai un Eiropas Stratēģisko investīciju fondu, lai novērstu trūkumus un šķēršļus, ņemot vērā to, ka partnervalstīs, uz kurām attiecas EFIA, situācija ir daudz sarežģītāka nekā ES dalībvalstīs.

1.6. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka sadarbības koordinēšana un pārvaldība tiks nodrošināta, pateicoties EFIA stratēģiskajai padomei, kurā vajadzētu būt pārstāvētām visām attiecīgajām iestādēm un struktūrām. Ņemot vērā neaizstājamo pilsoniskās sabiedrības lomu attīstības sadarbībā, Komiteja lūdz piešķirt tai novērotāja statusu stratēģiskajā padomē un iesaka ieguldījumu platformu operatīvās darbības padomēs, tostarp konkrēto projektu sagatavošanā, iesaistīt pilsoniskās sabiedrības pārstāvības organizācijas partnervalstīs.

1.7. Komiteja iesaka gādāt par to, lai “vienas pieturas aģentūra”, ko plānots izveidot ieguldītāju vajadzībām, neaprobežotos tikai ar ieguldījumu jautājumu izskatīšanu, bet sniegtu arī norādījumus un nodrošinātu visu vajadzīgo informāciju un kontaktus tiem, kas vēlas iesaistīties attīstības pasākumos.

1.8. Komiteja ierosina regulā iekļaut apņemšanos pēc īstenošanas rezultātu izvērtēšanas pagarināt EFIA darbību un garantijas derīgumu pēc 2020. gada termiņa un aicina Komisiju, Padomi un Eiropas Parlamentu ņemt to vērā, izstrādājot jauno daudzgadu finanšu shēmu.

2. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

2.1. Eiropadome 2016. gada 28. jūnijā aicināja Komisiju nākt klajā ar priekšlikumu vērienīgam ārējo investīciju plānam (ĀIP), kas saskaņā ar Eiropas programmu migrācijas jomā ⁽¹⁾ būtu daļa no ES jaunā satvara partnerībai ar trešām valstīm. Jaunā plāna pamatā ir trīs savstarpēji saistīti pīlāri: jauns ieguldījumu fonds (1. pīlārs); tehniskā palīdzība (2. pīlārs), kuras mērķis ir palīdzēt vietējām iestādēm un uzņēmumiem izstrādāt lielāku skaitu ilgtspējīgu projektu un piesaistīt ieguldītājus; (3. pīlārs) īpaši izstrādātu tematisko, nacionālo un reģionālo ES attīstības sadarbības programmu klāsts apvienojumā ar strukturētu politisko dialogu, kura mērķis ir uzlabot ieguldījumu klimatu un vispārējo politikas vidi attiecīgajās valstīs.

2.2. Daļu no 1. pīlāra īsteno, izveidojot Eiropas Fondu ilgtspējīgai attīstībai (EFIA). EFIA galvenais uzdevums būs nodrošināt integrētu finanšu paketi, lai finansētu ieguldījumus Āfrikas reģionos un kaimiņvalstīs. EFIA sastāvēs no reģionālām ieguldījumu platformām, kurās būs apvienots finansējums no esošajiem ieguldījumu apvienošanas mehānismiem, no vienas puses, un EFIA garantija, no otras puses. Tas darbosies kā “vienas pieturas aģentūra”, kas saņems finansējuma priekšlikumus no finanšu iestādēm un valsts vai privātiem ieguldītājiem un nodrošinās plaša klāsta finanšu atbalstu atbilstīgiem ieguldījumiem.

2.3. EFIA galvenais uzdevums ir nodrošināt integrētu finanšu paketi, lai finansētu ieguldījumus valstīs, kuras ir parakstījušas Partnerattiecību nolīgumu starp Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna (ĀKK) valstu grupas locekļiem, no vienas puses, un Eiropas Kopienu un tās dalībvalstīm ⁽²⁾, no otras puses, kā arī ieguldījumus kaimiņattiecību politikā iesaistītās valstīs, tādējādi radot izaugsmes un nodarbinātības iespējas, uzlabojot papildināmību, izstrādājot novatoriskus produktus un iepludinot privātā sektora līdzekļus. Sagaidāms, ka līdz 2020. gadam EFIA ļaus piesaistīt ieguldījumus līdz pat 44 miljardu euro apmērā no Savienības vispārējā budžeta un 3,35 miljardu euro apmērā no citiem avotiem.

2.4. Līdz 2020. gadam Savienība EFIA garantijai kopumā darīs pieejamus līdzekļus 750 miljonu euro apmērā gan no Savienības vispārējā budžeta, gan no 11. Eiropas Attīstības fonda (EAF). Komisija plāno ierosināt izmantot neparedzēto izdevumu rezervi, lai nodrošinātu līdzekļus 250 miljonu euro apmērā. Citas iemaksas no Savienības budžeta varētu veidot, izmantojot plānoto līdzekļu pārgrupēšanu vai pārorientēšanu. Papildu finansējums varētu ietvert arī citu iemaksu veicēju, piemēram, dalībvalstu, iemaksas.

2.5. Eiropas Fondu ilgtspējīgai attīstībai vadīs Komisija, un to īsteno caur reģionālajām ieguldījumu platformām, kurās apvienos EFIA garantijas piešķiršanu un finansēšanu no mehānismiem, kuros apvienoti Āfrikai un kaimiņattiecību politikas valstīm paredzētie līdzekļi. Komisija apspriedīsies ar stratēģisko padomi un divām operatīvās darbības padomēm – pa vienai attiecībā uz katru reģionālo ieguldījumu platformu. Komisija vadīs EFIA sekretariātu, kurš nodrošinās visu ĀIP mērķu īstenošanai nepieciešamo uzdevumu un funkciju veikšanu.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK pārstāv Eiropas organizētu pilsonisko sabiedrību vairākās divpusējās komitejās, piemēram, ES un ĀKK koordinācijas komitejā, *Euromed*, Austrumu partnerībā, dialogā ar Latīņameriku un citās struktūrās un sniedz savu viedokli par pilsoniskās sabiedrības lomu attīstības atbalstīšanā ⁽³⁾. Pilsoniskajai sabiedrībai var būt ļoti nozīmīga loma ieguldījumu projektu lietderīguma un ilgtspējas novērtēšanā, to finansēšanas pārredzamības, kā arī to īstenošanas uzraudzībā.

⁽¹⁾ EESK atzinums REX/478 “Jauna migrācijas partnerība ar trešām valstīm” (skatīt šā Oficiālā Vēstneša 66. lappusi).

⁽²⁾ Parakstīts Kotonū 2000. gada 23. jūnijā (“Kotonū nolīgums”).

⁽³⁾ OV C 264, 20.7.2016., 1. lpp., OV C 303, 19.8.2016., 138. lpp., OV C 44, 11.2.2011., 129. lpp., OV C 229, 31.7.2012., 133. lpp., OV C 487, 28.12.2016., 24. lpp.

3.2. Komiteja uzskata, ka daudzie bēgļi un nelikumīgie migranti, kuri ierodas Eiropas Savienībā, ir viens no lielākajiem izaicinājumiem, ar ko pēdējo gadu laikā ES ir saskārusies. Abām šīm parādībām ir atšķirīgi cēloņi, un tādēļ ir vajadzīgi diferencēti risinājumi. Jānosaka, ka starptautiskās sabiedrības augstākā prioritāte ir pielikt visas pūles, lai izbeigtu militāros konfliktus un izveidotu miera procesu nolūkā radīt apstākļus, kas nepieciešami reālai attīstībai un ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) īstenošanai. Līdztekus pilsoniskās sabiedrības svarīgajai lomai konfliktu novēršanā, mediācijā un risināšanā, Eiropas Savienībai, kas ir lielākā attīstības palīdzības sniedzēja, šajos centienos būtu jāuzņemas vadošā loma.

3.3. Nelikumīgās migrācijas cēloņi bieži ir izcelsmes valstīs vērojams vajās ekonomiskās izredzes un lēnā ekonomikas izaugsme, ko papildina slikti sociālie apstākļi un būtiskas problēmas drošības jomā, un tas izraisa nabadzības pieaugumu un piespiež tūkstošiem cilvēku doties trimdā. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas un Padomes centienus atrast vislabāko pieeju, kā atrisināt nelikumīgās migrācijas problēmu, novēršot tās pamatcēloņus.

3.4. Oficiālā attīstības palīdzība joprojām ir neaizstājama cīņā pret nabadzību, it īpaši vismazāk attīstītajās valstīs, nestabilās valstīs un neaizsargātu iedzīvotāju grupu gadījumā, taču tā nevar nosegt visas vajadzības attīstības jomā.

3.5. Komiteja savos atzinumos par privātā sektora nozīmi⁽⁴⁾ un par attīstības finansēšanu⁽⁵⁾ ir secinājusi, ka jāpiesaista visi pieejamie resursi un privātajam sektoram jāpiešķir daudz lielāka loma gan Eiropas, gan vietējā līmenī ar nosacījumu, ka minētā attīstība norisināsies atbilstīgi ilgtspējīgas attīstības mērķiem un ka privātais sektors ievēros cilvēktiesības, tai skaitā ekonomiskās un sociālās tiesības, it īpaši SDO pamatkonvencijas. Jaunajām darbvietām vajadzētu būt izveidotām atbilstīgi SDO pienācīga darba nodrošināšanas programmai, un tā būtu jāattiecinā arī uz ieguldījumu projektiem, ko īsteno, izmantojot Eiropas Fondu ilgtspējīgai attīstībai.

3.6. Tādi jaunie instrumenti kā EFIA garantija un garantiju fonds būtu jāizmanto kā daudzkrāsojošs faktors, lai piesaistītu privāto kapitālu ieguldījumiem jaunattīstības valstīs un tos sasaistītu ar skaidri definētiem mērķiem, piemēram, vairāk un labāku darbvieta radīšana, ražošanas kvalitātes celšana un vadības zinātnības nodošana privātajam sektoram. Turklāt publiskā un privātā sektora ieguldījumu apvienošanai jābūt pārredzamai un jāievēro vajadzīgais līdzsvars, lai nepieļautu situāciju, ka privātie ieguldītāji saņem visus labumus un publiskais sektors sedz zaudējumus. Projektu rezultāti ir skaidri jāizmēra un jāveic salīdzinoša novērtēšana, līdztekus citiem pozitīviem rezultātiem izvērtējot nelikumīgās migrācijas cēloņu likvidēšanas iespējas.

3.7. Tā kā EFIA veidots pēc Investīciju plāna Eiropai un Eiropas Stratēģisko investīciju fonda parauga, Komiteja lūdz Eiropas Komisiju no tā darbības izdarīt secinājumus, jo tā darbību nevar nodēvēt par pilnībā sekmīgu. Šī pieredze ir rūpīgi jāpēta un jāanalizē, lai novērstu visas nepilnības un šķēršļus EFIA pārvaldībā, ņemot vērā, ka apstākļi partnervalstīs ir atšķirīgi un daudz sarežģītāki nekā ES dalībvalstīs.

3.8. Ierosinātais EFIA pārveidos esošos apvienošanas instrumentus – Āfrikas ieguldījumu mehānismu⁽⁶⁾ un kaimiņattiecību politikas ieguldījumu mehānismu⁽⁷⁾ – par divām investīciju platformām zem viena jumta. Komiteja uzskata, ka pilsoniskās sabiedrības pārstāvības organizācijas jāiesaista lēmumu pieņemšanas procesā, tostarp konkrētu projektu sagatavošanā, lai tās varētu piedalīties finansējuma pārredzamības un ieguldījumu projektu efektivitātes uzraudzībā.

3.9. Eiropas Savienībai ir pārāk daudz finanšu instrumentu, kas saistīti ar attīstības programmām (11. Eiropas Attīstības fonds ar dažādām finansējuma apropriācijām, mehānismiem, platformām, daudzgadu finanšu shēma 2014.–2020. gadam (ES budžets) ar dažādajām teritoriālajām un reģionālajām, kā arī nozaru programmām, EIB ar tās mehānismiem un programmām, ERAB u. c.), tādēļ plašākai sabiedrībai un attiecīgajiem partneriem ir ļoti grūti tos izprast un noskaidrot, kā tie izmantojami. Iecerēts, ka EFIA kļūs par “vienas pieturas aģentūru” tiem, kuri ir ieinteresēti ieguldīt jaunattīstības valstīs. Komiteja iesaka gādāt par to, lai aģentūra neaprobežotos tikai ar ieguldījumu jautājumiem, bet sniegtu arī norādījumus ar visu vajadzīgo informāciju un nodrošinātu kontaktus tiem, kas vēlas iesaistīties attīstības pasākumos.

⁽⁴⁾ OV C 67, 6.3.2014., 1. lpp.

⁽⁵⁾ OV C 383, 17.11.2015., 49. lpp.

⁽⁶⁾ C (2015) 5210 final.

⁽⁷⁾ C (2016) 3436 final.

3.10. Tikai 6 % no ES attīstības palīdzības tika piešķirti nestabilām valstīm, un lielākā tās daļa tika novirzīta 10 valstīm, kurām ir bagātīgi dabas resursi. Komiteja cer, ka EFIA dos pozitīvus rezultātus arī nestabilām valstīm, it īpaši tām, kurās notiek militāri konflikti, ekonomika ir izpostīta un pārvaldība cietusi neveiksmi un kurās ierosinātā garantija var palīdzēt privātajiem ieguldītājiem pārvarēt augstāku risku, kam pakļauti viņu projekti. Komiteja iebilst arī pret mēģinājumiem noteikt maksimālo garantijas kvotu, jo tas ierobežotu tās piemērošanu ieguldījumiem nestabilās valstīs.

3.11. Komiteja uzskata, ka galvenās kvalitatīvās pārmaiņas pašreizējā situācijā varētu ieviest, noregulējot sadarbības un pārvaldības koordinēšanu un integrāciju, šajā nolūkā izmantojot EFIA stratēģisko padomi, kurā vajadzētu būt pārstāvētām visām attiecīgajām iestādēm un struktūrām. Ņemot vērā attīstības sadarbības nozīmi, EESK aicina Komisiju piešķirt Komitejas pārstāvjiem novērotāja statusu, lai būtu iespējams pārstāvēt pilsoniskās sabiedrības viedokli.

3.12. Komiteja uzskata, ka ļoti nozīmīgu jaunā ārējo investīciju plāna pievienoto vērtību vajadzētu nodrošināt, izmantojot tā otro pīlāru, kas saistīts ar tehnisko palīdzību, un trešo pīlāru, kurš attiektos uz demokrātijas un pārvaldības uzlabošanu partnervalstīs, it īpaši saistībā ar pārredzamību, uzraudzību un pārskatatbildību, un tādas uzņēmējdarbības vides radīšanu, kas veicinātu investīcijas un tādējādi radītu izaugsmi un jaunas darbvietas, kā arī sekmētu nabadzības izskaušanu.

3.13. Ir jāuzlabo arī informācijas sniegšana par investīciju plānu un tā īpašajiem projektiem, lai pilsoniskā sabiedrība varētu uzraudzīt tā īstenošanu.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Priekšlikumā regulai, ar ko izveido EFIA garantiju, teikts ⁽⁸⁾, ka tā tiks piešķirta sākotnējam ieguldījumu periodam, kas ilgst līdz 2020. gada 31. decembrim un kas, pēc Komitejas domām, ir pārāk īss termiņš ĀIP mērķu sasniegšanai. Komiteja pauž cerību, ka būs iespējams pagarināt ĀIP darbības termiņu un paplašināt tā darbības jomu, atkarībā no panākumiem tajā ietverot arī citas valstis un reģionus, un tas būtu jāņem vērā, izstrādājot jauno daudzgadu finanšu shēmu.

4.2. Ierosināts, ka dalībvalstīm būs iespēja nodrošināt iemaksas garantijas veidā pēc reģiona, nozares vai ieguldījumu loga ⁽⁹⁾. Komiteja iesaka papildināt, ka dalībvalstu iemaksām būtu jāatbilst ES attīstības prioritātēm.

4.3. Mēs atzinīgi vērtējam Komisijas apņemšanos katru gadu ziņot Eiropas Parlamentam un Padomei par finansēšanas un ieguldījumu darbībām, ko aptver EFIA garantija, un ar gandarījumu atzīmējam, ka ziņojums tiks publiskots, lai attiecīgajām ieinteresētajām personām, tostarp pilsoniskajai sabiedrībai, dotu iespēju paust savu viedokli. EESK ar lielu entuziasmu piedalīsies novērtējumā par to, vai EFIA sniedz ieguldījumu ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā un vai pilda galveno tā izveides uzdevumu – novērst nelikumīgās migrācijas cēloņus.

4.4. Visos atzinumos par attīstības sadarbību Komiteja ir uzsvērusi, ka palīdzība jāsniedz pilnīgi pārredzamā veidā, lai novērstu krāpšanu, korupciju, nelikumīgi iegūto līdzekļu legalizāciju un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Tāpēc tā atzinīgi vērtē to, ka priekšlikumā minētie principi ir skaidri minēti ⁽¹⁰⁾.

4.5. Komiteja ierosina līdztekus 3. panta 2. punktā norādītajiem ilgtspējīgas attīstības mērķiem, kuru sasniegšanu sekmēs EFIA, pievienot nabadzības izskaušanu un to minēt arī pie vispārējiem mērķiem 8. panta 1. punkta a) apakšpunktā.

Briselē, 2017. gada 22. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

⁽⁸⁾ Apsvērums 9. punkts.

⁽⁹⁾ Apsvērums 14. punkts un 14. panta 4. punkts.

⁽¹⁰⁾ 17., 18., 19. un 20. pants.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Jauna satvara partnerībai ar trešām valstīm izveide saskaņā ar Eiropas programmu migrācijas jomā”

[COM(2016) 385 final]

(2017/C 173/12)

Ziņotājs: **Cristian PÎRVULESCU**

Apspriešanās	Komisija, 17.8.2016.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ārējo attiecību specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	31.1.2017.
Pieņemts plenārsesijā	22.2.2017.
Plenārsesija Nr.	523
Balsojuma rezultāts	225/4/2
(par/pret/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Izstrādājot Eiropas programmu migrācijas jomā, ir pilnībā jāņem vērā tās darbības jomas humanitārais aspekts, turklāt ES nedrīkst aizmirst savas pamata apņemšanās un juridiski saistošos noteikumus aizsargāt dzīvību un cilvēktiesības, jo īpaši to cilvēku gadījumā, kuri ir apdraudēti.

1.2. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atbalsta redzējumu, kas 2015. gada novembrī radās Valletas samitā, kura galvenais mērķis bija sniegt ilgtermiņa atbildi migrācijas jautājumā, risinot migrācijas pamatcēloņus un izveidojot dialogu ar trešām valstīm, pamatojoties uz sadarbību un kopīgu atbildību. EESK cer, ka Eiropas un Āfrikas dialogs par migrāciju un attīstību (“Rabātas process”) un Hartūmas process sekmēs strauju Valletas rīcības plāna īstenošanu.

1.3. EESK atbalsta īpaši pielāgotus un specifiskus nolīgumus, kas noslēgti ar katru valsti un kuros ir pilnībā respektētas cilvēktiesības. Elastība nodrošina pareizo perspektīvu, kā arī darbību un stimulu apvienojumu.

1.4. Lai arī nepārprotami ir vajadzīga politikas saskaņošana un racionalizācija, šķiet, ka programma migrācijas jomā kļūst par visaptverošu politiku, kas saistībā ar tās darbībām un mērķiem aizstāj citas politikas jomas (piem., kaimiņattiecību, attīstības palīdzības un tirdzniecības politiku). EESK atzīst migrācijas politikas nozīmīgumu, tomēr uzskata, ka arī citas politikas jomas ir vienlīdz svarīgas un īstenošanas vērtas, un iesaistīšanos migrācijas politikā iesaka neizvirzīt par priekšnoteikumu sadarbībai citās politikas jomās. Galvenais saskaņošanas mērķis ir veicināt sinerģiju, papildināmību un visaptverošu pieeju starp dažādajām politikas jomām.

1.5. Būtu jānošķir, no vienas puses, nepietiekama sadarbība ar trešām valstīm politiskās gribas trūkuma dēļ, un, no otras puses, nepietiekama sadarbība trūkstošu spēju un resursu dēļ. Ir jārisina abas minētās situācijas, taču ar atšķirīgiem līdzekļiem. Lai nodrošinātu ilgtspēju un noturību, uzmanība vispirms ir jāvērs uz spēju veidošanu. Atpakaļuzņemšana un robežu kontroles nekādā gadījumā nedrīkst būt priekšnoteikums palīdzības saņemšanai.

1.6. Ekonomikai ir izšķiroša nozīme migrācijas pamatcēloņu risināšanā, taču tas nenozīmē, ka nav jāņem vērā stabilitātes un labklājības politiskie, institucionālie un administratīvie aspekti. Stratēģija ir jāpielāgo, tajā iekļaujot apņēmīgāku un mērķtiecīgāku atbalstu trijās jomās – konfliktu risināšanā un valsts veidošanā, demokrātijas un cilvēktiesību veicināšanā un pilsoniskās sabiedrības veidošanā.

1.7. Lai ilgtermiņā novērstu migrācijas pamatcēloņus, valstī ir vajadzīga darbaspējīga un likumīga valdība, spēcīgas pārstāvošās iestādes, efektīvas partijas, plašsaziņas līdzekļi un pilsoniskās sabiedrības organizācijas. ES uzdevums būtu vēltīt pienācīgu uzmanību un atbalstu demokrātijas veicināšanai, nevis izskatīt demokrātijas jautājumus kā “vispārējus uzņēmējdarbības apstākļus”, jo tas ir minēts ārējo investīciju plāna trešajā pilārā.

1.8. Likumīgas migrācijas ceļu un institucionālo spēju veidošanai likumīgas migrācijas atbalstam jābūt starp ES, dalībvalstu un trešo valstu prioritātēm partnerības satvarā ar trešām valstīm.

1.9. Pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir būtiska nozīme, lai bēgļu pārmitināšanu, ceļošanu un uzņemšanu padarītu drošāku un humānāku. Priekšlikumā būtu jāpārdomā šādu organizāciju darbības nozīme un tām sniegtais atbalsts, sākot no vietējām organizācijām izcelsmes un tranzīta valstī līdz organizācijām, kas piedalās glābšanas operācijās un uzņemšanas un integrācijas pārvaldībā. Turklāt pilsoniskās sabiedrības organizācijas būtu jāiesaista visu ar migrācijas pārvaldību saistīto kompetento iestāžu darbības pārraudzībā un novērtēšanā.

1.10. EESK mudina valsts, reģionālā un vietējā līmeņa publiskās iestādes iesaistīties migrācijas un patvēruma politikas īstenošanā atbilstīgi starptautiskajām juridiskajām saistībām un ar nolūku aizsargāt cilvēktiesības un atvieglot integrāciju.

1.11. Veicot šādas darbības un procedūras, ES un dalībvalstīm tieši vai netieši ir jāievēro cilvēktiesības un neizraidīšanas princips atbilstīgi Ženēvas Konvencijai.

1.12. Lai nepārkāptu neizraidīšanas principu, Eiropas Savienībai ir jābūt pārliecinātai par “drošas valsts” statusa piešķiršanu izcelsmes un tranzīta valstīm⁽¹⁾.

1.13. Komisija ir izklāstījusi savu stratēģisko redzējumu par to, kā ES ārējā darbība var uzlabot piespiedu kārtā pārvietoto cilvēku izturēšanos un pašpalāvēību vietās, kas ir pēc iespējas tuvāk bēgļu izcelsmes valstij. Lai arī minētajam redzējumam ir zināmas priekšrocības, ir jāņem vērā, ka ES kā atbildīgam un resursiem bagātam starptautiskam dalībniekam ir arī savas ētiskās un juridiskās saistības atbilstīgi starptautiskajiem līgumiem palīdzēt tiem, kuri vēlas saņemt starptautisko aizsardzību.

1.14. EESK atbalsta atgriešanas un atpakaļuzņemšanas rādītāju palielināšanu, dodot priekšroku brīvprātīgas atgriešanās iespējām un koncentrējoties uz reintegrāciju. Brīvprātīgai atgriešanai kopā ar koncentrēšanos uz reintegrāciju vajadzētu būt vienai no galvenajām stratēģiskajām izvēlēm, ko ES un dalībvalstis veic migrācijas procesa pārvaldībā.

1.15. ES uzdevums ir nodrošināt, ka visos paktos un nolīgumos galvenokārt tiek izmantoti pozitīvi stimuli, palīdzība ir labi veidota un organizēta, kā arī skar valdības institucionālās un administratīvās spējas, veicina demokrātiju un cilvēktiesības un visos procesos, jo īpaši vietējos un valsts līmeņa procesos, iekļauj pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

1.16. EESK mudina ES iestādes, dalībvalstis un trešo valstu valdības pēc iespējas vairāk iesaistīt un atbalstīt diasporu grupas. Tās varētu būt vērtīgs resurss izcelsmes un tranzīta valstu ilgtermiņa attīstībai, kā arī sniegt vērtīgus stimulus Eiropas sabiedrībai un ekonomikai. Eiropas sabiedrības stūrakmens ir veicināt daudzveidību un atvērtību pasaulei, un migrācijas politikā jāņem vērā šie divi principi.

1.17. EESK mudina dalībvalstis pilnībā iesaistīties ES migrācijas politikas saskaņošanas centienos. Solidaritāte un sadarbība starp dalībvalstīm ir divi priekšnosacījumi, lai efektīvi īstenotu satvaru partnerībai ar trešām valstīm.

1.18. EESK mudina Komisiju izveidot paredzēto forumu dialogam, kas ļautu saņemt ieguldījumu no uzņēmējiem, arodbiedrībām un citiem sociālajiem partneriem, lai maksimāli izmantotu ieguvumus no migrācijas gan Eiropas ekonomikas, gan pašu migrantu labā⁽²⁾. EESK ir gatava sadarboties, lai izveidotu forumu un gādātu par pienācīgu tā darbību.

⁽¹⁾ OV C 71, 24.2.2016., 82. lpp.

⁽²⁾ Eiropas programma migrācijas jomā, COM(2015) 240 final, 15.–17. lpp.

2. Vispārīga informācija (pamatojoties uz EK paziņojumu)

2.1. Kopš Eiropas programmas migrācijas jomā pieņemšanas ir paveikts daudz, jo īpaši ārpus ES robežām. Jūrā ir izglābti simtiem tūkstošu cilvēku⁽³⁾. Valletas samītā, kas norisinājās 2015. gada novembrī, migrācija kļuva par centrālo jautājumu ES attiecībās ar Āfrikas valstīm.

2.2. Taču ir jādara vēl vairāk. ES joprojām saskaras ar humanitāro krīzi. Trešās valstis un ES partneri ir izmitinājuši gan bēgļus, no kuriem daudzi ir savas mājas piespiedu kārtā pametuši nepilngadīgie, gan arī ekonomiskos migrantus, kas vēlas doties uz Eiropu.

2.3. Partnerības satvara galīgais mērķis ir saskaņota un īpaši pielāgota iesaistīšanās, kas nozīmē, ka Eiropas Savienība un tās dalībvalstis rīkojas koordinēti, apvieno instrumentus, rīkus un mehānismus, lai izveidotu visaptverošas partnerības (paktus) ar trešām valstīm labākai migrācijas pārvaldībai, pilnībā ievērojot mūsu humanitārās un cilvēktiesību saistības.

2.4. Tūlītēja rīcība kopīgi ar galvenajiem partneriem ir nepieciešama šādās jomās, kurās turklāt ir jānosaka konkrēti un izmērāmi mērķi: darbs ar galvenajiem partneriem nolūkā uzlabot migrācijas tiesisko un institucionālo satvaru; konkrēta palīdzība robežu un migrācijas pārvaldības spēju veidošanā, tostarp nodrošinot aizsardzību bēgļiem; atgriešanas un atpakaļuzņemšanas rādītāju palielināšana, dodot priekšroku brīvprātīgas atgriešanās iespējām un koncentrējoties uz reintegrāciju; neatbilstīgās migrācijas plūsmu apturēšana, vienlaikus piedāvājot likumīgas migrācijas kanālus, tostarp pastiprinot pūliņus pārmitināšanas jomā.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK uzskata, ka labi pārvaldīta migrācija sniedz iespējas Eiropas Savienībai, izcelsmes valstīm, migrantiem un viņu ģimenēm. Migrācija ir cilvēka dabai piemītoša iezīme. Jaunākajā Eiropas tautu vēsturē migrācijai ir bijusi ļoti liela nozīme.

3.2. Problēmas rodas tad, ja cilvēkiem jādodas prom nebrīvprātīgi, un tur, kur daudzi migranti ir spiesti atstāt savu dzīvesvietu ārkārtīgas nabadzības, kara vai dabas katastrofu dēļ. Šie cilvēki ir ļoti neaizsargāti. Ja Eiropas valstīm neizdosies ieviest pārvaldības procedūras un tiesību aktus, kas ļautu vieglāk koordinēt migrāciju ar likumīgu un pārredzamu procedūru starpniecību, daudzi cilvēki, kas migrēs nelegālā ceļā, bieži vien apdraudot savu dzīvību, nokļūs tādu kriminālo tīklu varā, kuri nodarbojas ar kontrabandu un cilvēku tirdzniecību.

3.3. EESK atgādina, ka, izstrādājot politikas pasākumus un tiesību aktus attiecībā uz migrācijas un robežkontroļu organizēšanu, pilnībā jāņem vērā Cilvēktiesību konvencija un ES Pamattiesību harta.

3.4. Komisijas priekšlikums sniedz ļoti nepieciešamo iespēju koordinēt un saskaņot procedūras un instrumentus, ko izmanto arvien sarežģītāka migrācijas procesa pārvaldībai. Ņemot vērā neseno migrācijas tendenču raksturu un dinamiku, pārskats un skaidrāka prioritāšu programma ir vērtējama atzinīgi.

3.5. EESK uzskata, ka koncentrēšanās uz to cilvēku glābšanu, kuri ir apdraudēti ceļojuma laikā, ir pilnībā pamatota. Tai vajadzētu būt gan ES, gan dalībvalstu absolūtai prioritātei. Lai arī jūrā joprojām iet bojā cilvēki, Komiteja atzinīgi vērtē vienkāršo cilvēku, pilsoniskās sabiedrības organizāciju un glābšanas operācijās iesaistīto militāro un civilo personu lomu.

3.5.1. Līdztekus minētajiem pakta īstermiņa mērķiem, proti, glābt cilvēku dzīvību Vidusjūrā, palielināt atgriešanos izcelsmes un tranzīta valstīs, dot migrantiem un bēgļiem iespēju uzturēties tuvāk viņu mājām un izvairīties no došanās bīstamā ceļojumā, EESK aicina Eiropas Komisiju iekļaut arī to migrantu aizsardzību, kas izmanto tā saukto Balkānu maršrutu un kuru dzīvība un drošība varētu būt apdraudēta, un izveidot likumīgas migrācijas maršrutus.

⁽³⁾ Pateicoties vien Itālijas veiktajām operācijām "Mare Nostrum", no Vidusjūras izglābti 140 000 cilvēku. Kopš 2015. gada Vidusjūrā veiktajās ES operācijās ir izglābti vairāk nekā 400 000 cilvēku.

3.6. EESK atkārtoti norāda uz to, ka ES un tās dalībvalstis ir lielākais attīstības un humānās palīdzības sniedzējs pasaulē un ka ES sniedz ievērojamu atbalstu bēgļiem, iekšzēmē pārvietotām personām un uzņēmējām kopienām, piemēram, Āfrikas raga un Čada ezera apgabalos (Kenija, Somālija, Uganda, Etiopija un Sudāna).

3.6.1. Izstrādājot programmu migrācijas jomā, ir pilnībā jāņem vērā humānā aspekta mērogs. ES ar grūtībām pārvalda pašreizējās migrantu un bēgļu plūsmas. Tomēr tā nedrīkst aizmirst savas pamata apņemšanās un juridiski saistošos noteikumus aizsargāt dzīvību un cilvēktiesības, jo īpaši to cilvēku gadījumā, kas ir apdraudēti.

3.7. Programma migrācijas jomā būs veiksmīga tikai tadā mērā, kādā trešās valstis vēlēšies un spēs cieši sadarboties ar ES un dalībvalstīm. Katrā valstī ir atšķirīga situācija migrācijas ziņā. Vairākas no tām ir izcelsmes valstis, kuras skar konflikti, spriedze un ievērojama nenodrošinātība, savukārt citas ir tranzīta valstis – stabilākas, taču arī neaizsargātākas. Dažas no tām, jo īpaši Libāna, Turcija un Jordānija, ir spiestas uzņemt nesamērīgi lielu skaitu bēgļu un migrantu, kuri to teritorijā meklē drošību un palīdzību. Šo valstu vēlmi un spēju īstenot ar migrācijas partnerību saistītos pasākumus nosaka dažādi sarežģīti vēsturiskie, politiskie, ekonomiskie, drošības un kultūras faktori. Tāpēc ir nepieciešams atrast pareizo perspektīvu un darbību un stimulu kombināciju attiecībā uz katru no tiem. Tomēr paktos būtu arī jābūt kopējai prioritātei, kas veicina trešo valstu institucionālo, demokrātisko, sociālo un ekonomisko attīstību.

3.8. Programma migrācijas jomā ir vēl vairāk jāstiprina un vēl vairāk jāaskaņo ar citām saistītajām politikas jomām. Komisijas priekšlikumā ir aplūkotas trīs šādas jomas: kaimiņattiecību, attīstības palīdzības un tirdzniecības politika. Eiropas kaimiņattiecību politikā aptuveni puse no pieejamā finansējuma tiks veltīta ar migrāciju saistītajiem jautājumiem. Attīstības politikas jomā priekšlikumā paredzēta pozitīvu un negatīvu stimulu iestrāde, lai atbalstītu valstis, kas pilda savu starptautisko pienākumu uzņemt atpakaļ savus valstspiederīgos, valstis, kuras sadarbojas trešo valstu neatbilstīgo migrantu plūsmu pārvaldībā, kā arī valstis, kas gādā par to, lai pienācīgi uzņemtu personas, kuras bēg no konfliktiem un vajāšanas. Ir apsvērtas arī sekas tām valstīm, kuras nesadarbojas atpakaļuzņemšanas un atgriešanas politikas jomā. Attiecībā uz tirdzniecības politiku, kurā ES saviem partneriem var nodrošināt preferenciālu režīmu, EK ierosina sadarbību migrācijas jomā ņemt vērā kā faktoru tirdzniecības preferenču novērtēšanā saskaņā ar VPS+.

3.9. Paketē papildus minētajam būtu principā jāietver un par migrācijas ziņā sensitīvām jāuzskata, un diskusijās maksimāli iedarbīgi jāizmanto visas ES politikas jomas, tostarp izglītības, pētniecības, klimata pārmaiņu, enerģētikas, vides un lauksaimniecības politika.

3.10. Lai arī nepārprotami ir vajadzīga politikas saskaņošana un racionalizācija, stratēģijai ir daži problemātiski aspekti. Šķiet, ka programma migrācijas jomā kļūst par visaptverošu politiku, kas tās darbību un mērķu ziņā aizstāj citas politikas jomas. Tas varētu ietekmēt attiecīgās politikas jomas, no kurām katra ir pamatota, ņemot vērā to mērķus un darbības jomu. Kaimiņattiecību politikai būtu jāraida stabilitāte un labklājība ES pierobežā, un nesamērīga koncentrēšanās uz migrāciju varētu mazināt citu saistīto jomu ietekmi. Arī attīstības politikai ir plaši mērķi, kas ietver palīdzības sniegšanu neaizsargātām kopienām un labāku ekonomisko un sociālo apstākļu veidošanu desmitiem miljonu cilvēku. Vērā ņemams attīstības aspekts ir arī tirdzniecības politikai, jo tā sniedz vairāk iespēju gan ES iedzīvotājiem, gan trešo valstu iedzīvotājiem.

3.11. Lai arī EESK atzīst migrācijas politikas nozīmīgumu, tā uzskata, ka ikviena politikas joma ir vienlīdz nozīmīga un īstenošanas vērtā. Galvenais saskaņošanas mērķis ir veicināt sinerģiju, papildināmību un visaptverošu pieeju dažādajās politikas jomās.

3.12. Šajā sakarā īpašs politikas koordinēšanas satvars piedāvā uz piespiedu nosacījumiem orientētu pieeju, proti, trešām valstīm būtu jāsadarbojas ar ES un dalībvalstīm savu valstspiederīgo atpakaļuzņemšanā un atgriešanā, migrācijas plūsmu pārvaldībā savā teritorijā un pāri robežām, kā arī no konfliktiem un vajāšanas bēgšu cilvēku uzņemšanā. Pretējā gadījumā varētu būt apdraudēta piekļuve ES finansējumam, palīdzībai un ES tirgum. Šāds risinājums varētu radīt sarežģījumus un izrādīties neefektīvs. Trešo valstu sadarbību migrācijas programmā nosaka iekšēji jautājumi un iekšējas spējas. Būtu jānošķir,

no vienas puses, nepietiekama sadarbība politiskās gribas dēļ, un, no otras puses, nepietiekama sadarbība trūkstošu spēju un resursu dēļ. Ir jārisina abas minētās situācijas, taču ar atšķirīgiem līdzekļiem. Lai nodrošinātu ilgtspēju un noturību, uzmanība vispirms ir jāvērs uz spēju veidošanu. Turklāt ir svarīgi nošķirt starp attīstības palīdzību un sadarbību migrācijas jomā. Nekādā gadījumā sadarbība migrācijas jomā nedrīkst kļūt par priekšnoteikumu attīstības palīdzībai.

3.13. Risinot migrācijas pamatcēloņus, Komisijas priekšlikums skar gandrīz tikai ekonomiku. Tajā arī uzsvērta privāto ieguldītāju nozīme, kuri meklē jaunas ieguldījumu iespējas jaunietekmes tirgos. Kā minēts priekšlikumā: "Tā vietā, lai ļautu neatbilstīgiem migrantiem riskēt ar savu dzīvību, cenšoties nonākt Eiropas darba tirgos, Eiropas privātie un publiskie līdzekļi būtu jāizmanto ieguldījumiem izcelsmes trešās valstīs."

3.14. Komisija arī apsver vērienīgu ārējo investīciju plānu, kurā ir trīs pilāri. "Pirmais pilārs attiektos uz ierobežoto publisko līdzekļu novatorisku izmantošanu nolūkā piesaistīt privātos ieguldījumus, piedāvājot papildu galvojumus un koncesijas līdzekļus. Otrais pilārs būtu vērsts uz tehnisko palīdzību – palīdzēt vietējām iestādēm un uzņēmumiem izstrādāt vairāk bankām pieņemamu projektu un informēt par tiem starptautiskos ieguldītājus. Trešais pilārs būtu vērsts uz vispārējo uzņēmējdarbības vidi – sekmēt labu pārvaldību, apkarot korupciju, novērst ieguldījumu šķēršļus un tirgus kropļojumus."

3.15. Migrācijas pamatcēloņu novēršanā ekonomika ir ārkārtīgi svarīga. Šādam pasākumam vajadzētu būt cieši saistītam ar stabilitātes un labklājības politiskajiem, institucionālajiem, administratīvajiem un sociālajiem aspektiem. Vairākas desmitgades ilgušā palīdzības un attīstības darbā gūtā pieredze liecina, ka iestādēm ir svarīga nozīme un pienācīga satvara un infrastruktūras trūkuma gadījumā neradīsies plānotā dinamika. Privātie ieguldītāji neieguldītu nestabilās izcelsmes un tranzīta valstīs. Investīciju, attīstības un citu politikas jomu finansējums būtu arī turpmāk jānošķir, taču būtu jāizvirza papildinoši mērķi.

3.16. Daudzās trešās valstīs, jo īpaši valstīs, kas ir kļuvas par bēgļu un migrantu izcelsmes valstīm, ir ievērojami sarežģījumi ar valdības stabilitāti un efektivitāti. Šādu valstu infrastruktūra un ekonomika ir vāja, un to administratīvās sistēmas ir nepietiekami attīstītas. Tāpēc būtu jāapsver jauni pasākumi konfliktu risināšanai un valsts veidošanai. Tas attiecas ne tikai uz Sīriju un Lībiju, bet arī uz daudzām citām valstīm. Šī fakta atzīšana varētu palīdzēt noteikt prioritāros pasākumus un darbības, risinot tieši tos cēloņus, kuru dēļ cilvēki bēg no šādām teritorijām vai tās šķērso. Šauri definētiem ieviešanās pasākumiem, piemēram, robežsargu apmācībai vai tehnoloģiju nodošanai robežsargiem, izjaucot kontrabandistu tīklus vai sniedzot stimulus atgriezties, būs pozitīva, taču ierobežota ietekme. Migrācija ir parādība, kas ir saistīta ar valsts vājumu un dažādu veidu trūkumiem atšķirīgā mērā.

3.17. Ar pārvaldības kā "vispārēju uzņēmējdarbības apstākļu" iekļaušanu ārējo investīciju plāna trešajā pilārā nepietiek, lai aptvertu visu risināmo jautājumu klāstu. Lai ilgtermiņā novērstu migrācijas pamatcēloņus, valstī ir vajadzīga darbaspējīga un likumīga valdība, spēcīgas pārstāvošās iestādes, efektīvas partijas, plašsaziņas līdzekļi un pilsoniskās sabiedrības organizācijas. Eiropas Savienībai ir jāapsver pienācīgas uzmanības pievēršana un atbalsta sniegšana demokrātiskajai palīdzībai. Tas ir nozīmīgi ne tikai migrācijas satvarā, bet arī citās politikas jomās, piemēram, kaimiņattiecību un tirdzniecības politikā.

3.18. Komisijas priekšlikumā nepietiekami ir atzīta un uzsvērta pilsoniskās sabiedrības nozīme. Pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir jāuzņemas būtiska loma, lai bēgļu pārmitināšanu, ceļošanu un uzņemšanu padarītu drošāku un humānāku. Tās sniedz vērtīgu vai pat nepieciešamu ieguldījumu, sākot no bēgļu nometnēm līdz migrācijas maršrutiem, tostarp jūrā, un uzņemšanas vietām ES teritorijā. Priekšlikumā būtu jāpārdomā šādu organizāciju darbības nozīme un tām sniegtais atbalsts, sākot no vietējām organizācijām izcelsmes un tranzīta valstī līdz organizācijām, kas piedalās glābšanas operācijās un uzņemšanas un integrācijas pārvaldībā. Turklāt pilsoniskās sabiedrības organizācijas būtu jāiesaista visu ar migrācijas pārvaldību saistīto kompetento iestāžu darbības pārraudzībā un novērtēšanā. To darbs un atsauksmes varētu tuvināt visu procesu starptautiskajos un ES līgumos atzītajiem un aizsargātajiem cilvēktiesību standartiem.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Organizējot šādus pasākumus un procedūras, ES un dalībvalstīm tieši vai netieši ir jāievēro cilvēktiesības un neizraidīšanas princips atbilstīgi Ženēvas Konvencijai.

4.2. EESK ir ārkārtīgi norūpējies par ES un Turcijas vienošanos un tās ietekmi uz to personu pamattiesībām, kuras skar šī vienošanās. ES un Turcijas paziņojumu apstrīdēja pilsoniskās sabiedrības grupas un cilvēktiesību aizstāvji, jo Turcija tajā ir atzīta par "drošu valsti". Lai nepārkāptu neizraidīšanas principu, Eiropas Savienībai ir jābūt pārliecinātai par "drošas valsts" statusa piešķiršanu izcelsmes un tranzīta valstīm.

4.3. Komisija ir izklāstījusi savu stratēģisko redzējumu par to, kā ES ārējā darbība var uzlabot piespiedu kārtā pārvietoto cilvēku izturēšanos un pašpalāvēību vietās, kas ir pēc iespējas tuvāk bēgļu izcelsmes valstij ⁽⁴⁾. Lai arī minētajam redzējumam ir vairākas priekšrocības, ir jāņem vērā, ka ES kā atbildīgam un resursiem bagātam starptautiskam dalībniekam ir arī savas ētiskās un juridiskās saistības palīdzēt tiem, kuri vēlas saņemt starptautisko aizsardzību.

4.4. Operatīvie pasākumi, kuru mērķis ir apkarot migrantu kontrabandu, tiek vērtēti atzinīgi. Kontrabandisti pieprasa ļoti augstu maksu par palīdzību migrantiem un pakļauj viņus ievērojamam riskam. Taču kontrabandas apkarošana neatrisinās strukturālos problēmjautājumus migrācijas jomā. Arī šajā gadījumā ir svarīgi veidot likumīgus migrācijas maršrūtus, un tādā veidā varētu samazināt migrantu atkarību no kontrabandas tīkliem.

4.5. Starp ES un dalībvalstu līmeni ir jāievieš koordinācijas mehānisms paktu izpildei. Ja dažām valstīm ir vēsturiskas saiknes ar trešām valstīm, tās varētu tikt iesaistītas, lai nodrošinātu labāku sadarbību.

4.6. EESK atzinīgi vērtē gaidāmo priekšlikumu par strukturētu pārmitināšanas sistēmu, ar kuru paredzēta kopēja pieeja, lai ar pārmitināšanu nodrošinātu to personu drošu un likumīgu ierašanos Savienībā, kurām ir vajadzīga starptautiskā aizsardzība, jo tas tiešā veidā pierāda ES apņemšanos palīdzēt valstīm, kas saskaras ar lielāko spiedienu ⁽⁵⁾. Valletas rīcības plāns ietvēra ES un dalībvalstu apņemšanos uzsākt pilotprojektus, kuros ir apvienoti likumīgās migrācijas piedāvājumi. Taču priekšlikumam vajadzētu būt daudz skaidrākam un tajā jānorāda konkrēti īstenojamie projekti.

4.7. EESK atzinīgi vērtē 2016. gada 7. jūnijā iesniegto zilās kartes reformu ⁽⁶⁾, kuras mērķis ir piesaistīt augsti kvalificētus migrantus ES darba tirgum.

4.8. EESK atzinīgi vērtē paktu izstrādi, kuru mērķis ir veicināt atgriešanas procesa efektivitāti un ilgtspēju un nodrošināt atbilstīgu finansiālo atbalstu atpakaļuzņemšanas valstīm un jo īpaši kopienām, kas reintegrēs atgriezušās personas. Stimulu sniegšana iestādēm un indivīdiem ir ļoti nepieciešama, lai nodrošinātu procesa efektivitāti.

4.9. EESK atbalsta atgriešanas un atpakaļuzņemšanas rādītāju palielināšanu, kas notiek, dodot nepārprotamu priekšroku brīvprātīgas atgriešanās iespējām un koncentrējoties uz reintegrāciju. Tai vajadzētu būt vienai no galvenajām stratēģiskajām izvēlēm, ko ES un dalībvalstis veic migrācijas procesa pārvaldībā. Tas palielina iespēju, ka visas iesaistītās puses sadarbosies, un, kas nav mazsvarīgi, pārveido migrāciju iespējamā vietējās attīstības virzītājspēkā.

4.10. ES un dalībvalstu centieni ir jākoordinē pasaules līmenī. EESK piekrīt Eiropas Komisijas ieteikumam atbalstīt ANO veicinātas globālās pārmitināšanas shēmas izveidi, kas nodrošinātu ātru un efektīvu pārmitināšanu uz drošām valstīm. ES rīcībā ir gan resursi, gan pieredze, lai radītu ietekmi, tostarp ar spiedienu globālāka un daudzpusēja migrācijas pārvaldības procesa nolūkā.

⁽⁴⁾ COM(2016) 234 final, 2016. gada 26. aprīlis.

⁽⁵⁾ Skatīt COM(2016) 197 final, 2016. gada 6. aprīlis.

⁽⁶⁾ COM(2016) 378 final.

4.11. EESK plaši atbalsta ES un trešo valstu konkrēto partnerību virzību – paktu noslēgšanu ar Jordāniju un Libānu, ES un Tunisijas sadarbības pārcelšanu nākamajā līmenī, paktu iedibināšanu un apstiprināšanu ar Nigēru, Nigēriju, Senegālu, Mali un Etiopiju, kā arī Lībijas nacionālās saskaņas valdības atbalstīšanu. Visos minētajos paktos un nolīgumos ES uzdevums ir nodrošināt, ka galvenokārt tiek izmantoti pozitīvi stimuli, palīdzība ir labi veidota un organizēta, kā arī skar valdības institucionālās un administratīvās spējas, veicina demokrātiju un cilvēktiesības un visos procesos, jo īpaši vietējos un valsts līmeņa procesos, iekļauj pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

4.12. EESK atzīst visu pušu centienus padarīt partnerības satvaru operatīvu un efektīvu, kā izklāstīts Eiropas Komisijas publicētajā pirmajā progresa ziņojumā⁽⁷⁾. Āfrikai paredzētā ES trasta fonda finansēto projektu uzsākšana piecās prioritārajās valstīs apliecina, ka sadarbība ir iespējama. EESK mudina ES iestādes gādāt par to, ka tiek ātri pieņemta regula par Eiropas Fondu ilgtspējīgai attīstībai; minētā regula ir būtisks instruments, kas ļauj veicināt ilgtspējīgu attīstību, iekļaujošu izaugsmi, ekonomisko un sociālo attīstību un reģionālo integrāciju ārpus Eiropas.

Briselē, 2017. gada 22. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

⁽⁷⁾ COM(2016) 700 final.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai “Gada izaugsmes pētījums par 2017. gadu””

[COM(2016) 725 final]

(2017/C 173/13)

Ziņotājs: **Etele BARÁTH**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 8.12.2016.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā apakškomiteja	SC/046
Pieņemts apakškomitejā	17.1.2017.
Pieņemts plenārsesijā	22.2.2017.
Plenārsesija Nr.	523
Balsojuma rezultāts	181/5/36
(par/pre/atturas)	

Sadarbība, atbildība un elastīgums

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atbalsta Eiropas Komisijas paziņojumā “Gada izaugsmes pētījums par 2017. gadu” izklāstītās prioritātes, respektīvi darbvietu veidošanas un izaugsmes stiprināšanu kā galveno prioritāti visos trijos gada izaugsmes pētījuma pīlāros: strukturālo reformu īstenošana, atbildīgas fiskālās politikas nodrošināšana un ieguldījumu stimulēšana. Gada izaugsmes pētījums ir piemērots pamats Eiropas pusgada procesa uzsākšanai un, vēlāk, konkrētām valstīm adresētu ieteikumu sagatavošanai.

1.2. Eiropas pusgads tiek uzskatīts par piemērotu instrumentu politikas pasākumu un reformu virzīšanai ar mērķi sekmēt ekonomikas atlabšanu un nodarbinātību. Gada izaugsmes pētījumā par 2017. gadu minētas svarīgākās ekonomikas un sociālās prioritātes un sniegti konkrēti ieteikumi, tomēr EESK ļoti nopietnu uzmanību pievērš negatīvajiem aspektiem, kādi ir Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikumiem un konkrētām valstīm adresētajiem ieteikumiem, ko piemēro valstu līmenī ar mērķi realizēt eurozonas fiskālo nostāju.

1.3. Gada izaugsmes pētījumā ir atzītas daudzas pozitīvas norises un ES ekonomikas atlabšanas pazīmes. Ieguldījumu apjoms ir sācis pieaugt, kopš 2013. gada ir izveidoti 8 miljoni jaunu darbvietu, 75 % nodarbinātības mērķis ir kļuvis reāli sasniedzams, darba tirgū ir strukturāli uzlabojumi un dažās dalībvalstīs nedaudz ir samazinājies valsts budžeta deficīta vidējais līmenis.

1.4. Komiteja piekrīt, ka Eiropas dzīvesveida saglabāšana ir atkarīga no daudzsološas ekonomiskās nākotnes nodrošināšanas visiem, taču uzskata, ka tādēļ ir vajadzīgi turpmāki centieni. Gada izaugsmes pētījumā ir atklāti norādīts, ka atlabšana vēl ir trausla. Bezdarba līmenis vēl ir augsts, nabadzības risks ir pat palielinājies, IKP un produktivitātes pieauguma rādītāji ir pārāk zemi un ieguldījumi satraucoši joprojām ir zemāki par pirmskrīzes līmeni. Eurozonā un ES vispār joprojām pastāv būtiska nelīdzsvarotība un plaši riski.

1.5. EESK uzskata arī, ka globalizācija, demogrāfiskās un tehnoloģiskās pārmaiņas, īpaši digitalizācija, ir būtiski pārmaiņu stimuli, no kuriem labums būtu jāgūst visiem. Galveno pasākumu vidū jābūt ieguldījumiem tādās izaugsmes svīrās kā zināšanas, inovācija, izglītība un IKT.

1.6. Komiteja atbalsta līdztiesības, taisnīguma un iekļaušanas mērķus, un vērš uzmanību uz saskaņotu politikas pasākumu un reformu nozīmi.

1.7. Vienlaikus EESK norāda: lai varētu sasniegt kopīgus mērķus un pārvarēt trūkumus, ir jāstiprina integrācija. No šāda viedokļa viena no garantijām ir atbildīga Eiropas pārvaldība, kuras pamatā ir sadarbība un kuru vienlaikus raksturo gan disciplīna, gan elastība. Eiropas pusgads skaidri apliecina, ka augsta līmeņa partnerību veidošana starp dalībvalstīm ir efektīvs līdzeklis krīzes pārvarēšanai.

1.8. EESK principā piekrīt 2017. gada izaugsmes pētījumā noteiktajiem uzdevumiem un uzdevumu sadalījumam starp Eiropas Komisiju un dalībvalstīm. Komiteja atkārtoti pauž jau 2016. gada izaugsmes pētījuma analizē formulēto ieteikumu Eiropas pusgadu pilnveidot. Līdzās investīciju palielināšanai, strukturālām reformām un makroekonomiskā līdzsvara stiprināšanai viens no galvenajiem mērķiem ir progress saistībā ar “ne tikai IKP” rādītājiem (sociālie, vides un ilgtspējas mērķi).

1.9. EESK uzskata, ka reālo uz rezultātiem balstīto ekonomikas izaugsmi (iekšzemes bruto rezultātu) patiesi varētu atspoguļot tikai visaptveroša rādītāju sistēma, tāda kā pašreizējā, kurā iespējams ņemt vērā arī sociālo un vides faktoru ietekmi

1.10. EESK uzskata, ka ļoti svarīgs ir tuvākās nākotnes un ilgtermiņa politisko un stratēģisko pamatnostādņu skaidrs un saprotams apkopojums. Ir svarīgi, lai attīstības procesu vienlaikus noteiktu gan Ž. K. Junkera vadītās Komisijas prioritātes, gan uz stratēģiju “Eiropa 2020” balstītie mērķi laikposmam līdz 2030. gadam (kas ietver arī ilgtspējīgu attīstību).

1.11. Eiropas Komisijas jaunākās prognozes⁽¹⁾ liecina, ka ES dalībvalstu ekonomikas attīstība 2016. – 2018. gadā būtiski nemainīsies salīdzinājumā ar 2015. gadu un ka galvenais izaugsmes avots būs patērētājs, nevis ieguldījumi. Šāda perspektīva, kas saistīta ar lēnu izaugsmi un zemu ieguldījumu līmeni nav vēlama, jo vairāk tāpēc, ka iekšzemes pieprasījuma nostiprināšana tāpat kā līdz šim ir svarīga investīciju veicināšanai.

1.12. Ņemot vērā ierobežoto ES kompetenci, jāstiprina arī visu sociālās politikas instrumentu koordinācija. Labi izstrādātā atsauču sistēma, ko piedāvās jaunais Eiropas Sociālo tiesību pilārs, varētu veicināt reformu procesu un nodrošināt labāku sociālās politikas koordināciju Eiropas pusgadā.

1.13. Analizēt tradicionālās, patlaban termiņa vidusposmā pārskatāmās, kohēzijas politikas un tās finansējuma (ESI fondi), no vienas puses, un jauno ieguldījumu instrumentu (ESIF), no otras puses, saskaņu ir jābūt vienam no galvenajiem gada izaugsmes pētījuma uzdevumiem. Tā kā runa ir par vienu no dinamiskākajām Savienības un dalībvalstu sadarbības sistēmām, svarīgi arī nodrošināt labāku koordināciju, tostarp tās īstenošanā. Uzlabojumu īstenošana ir jāsaskaņo.

1.14. Stabilitātes un izaugsmes pakts ir viens no galvenajiem Eiropas pusgada darbības atbalsta pilāriem. Ilgtspējīgas ilgtermiņa ekonomiskās, sociālās un vides attīstības pamatā jābūt pienācīgai un koordinētai fiskālai politikai ES līmenī un pārredzamai un prognozējamai finanšu sistēmu darbībai.

1.15. EESK vērš uzmanību uz to, ka strukturālās pārmaiņas, kas vajadzīgas, lai panāktu ilgtspējīgu attīstību, prasa būtiskus resursus, kuri būs pieejami tikai tad, ja budžeta līdzekļi tiks izmantoti efektīvāk un ja tiks jūtami palielināti ieguldījumi.

1.16. Lai gan jaunais Eiropas fonds (ESIF) dos iespēju būtiski palielināt resursus ražošanas un fizisku infrastruktūru nozarēs, nopietns traucēklis ir tas, ka publisko un sociālo ieguldījumu līmenis joprojām ir zemāks par nepieciešamo. Tāpēc jānodrošina pietiekams budžeta elastīgums.

1.17. EESK stingri iesaka ieguldījumus izglītības, apmācības, veselības aprūpes un citās sociālajās sistēmās izvirzīt par prioritāti, īpaši reģionos, kuru attīstības līmenis ir zem vidējā.

⁽¹⁾ Eiropas Komisija: 2017. gada ziemas ekonomikas prognoze – 2017. gada 13. februāra pārskats.

1.18. Eiropas pārvaldības galvenajām iezīmēm vienlaikus jābūt gan kopīgai atbildībai, gan saprātīgam elastīgumam. No vienas puses, EESK uzskata, ka Savienības budžeta vidusposma pārskatīšana, mērķu pārdefinēšana, pašu resursu un ieņēmumu daļas būtiska paplašināšana un īstenošanas efektivitātes uzlabošana varētu palīdzēt izveidot sistēmu, kurā elastīgumu arī varētu uzskatīt par zināmumu risku segšanas veidu. No otras puses, uzlaboti tirgus apstākļi un lietpratīgs regulējums var stimulēt Eiropas ekonomikas konkurētspēju plašā nozīmē (arī ekonomikas, sociālajā un vides perspektīvā).

2. Konteksts

2.1. Eiropas Savienību šodien vieno nevis galvenokārt kopīga politiska vēlme veidot nākotni, bet gan juridiskas garantijas un ekonomiskas sadarbības nepieciešamība. Eiropas Savienība ir sašķelta, un to joprojām skar daudzējāda krīze, kas neatkāpjas. Par to skaidri liecina *Brexit* balsojums un tā radītā nenoteiktība. Lai gan politiskais strupceļš ir dziļāks par ekonomisko, tautsaimnieciskās atšķirības joprojām ir lielas, pat ja dažās dalībvalstīs ir vērojama ekonomikas atlabšana.

2.2. Migrācijas krīze ir traģisks signāls visai pasaulei. Tas ir pamudinājums Eiropai pildīt humanitārās saistības, saglabāt sabiedriskās un sociālās sistēmas un nostiprināt savu lomu ārpus kontinenta robežām.

2.3. Raugoties uz Savienības darbību, nākas konstatēt, ka ir padziļinājusies plaisa starp sabiedrības uztveri un realitāti. Partnerattiecības starp pilsonisko sabiedrību un tās organizācijām, no vienas puses, un ES institucionālo sistēmu, no otras puses, nebūt nav apmierinošas; Eiropas iedzīvotāji skaidri jūt, ka stāvoklis pasliktinās. Pilsoņi, kā arī lielie, vidējie un mazie uzņēmumi gaida efektīvus pasākumus.

2.4. Kļūst spēcīgāki tie politiskie spēki, kas kopīgajiem ieguvumiem pretstata nacionālās neatkarības iedomātās vai reālās prasības. Diemžēl mūsdienu politikā tiek uzsvērtas atšķirības nevis savstarpēja tuvināšanās.

2.5. Jau formulējot priekšlikumus saistībā ar stratēģijas “Eiropa 2020” vidusposma pārskatīšanu, kļuva skaidrs, ka Eiropas vērtību un Savienības interešu īstenošanas nolūkā ir būtiski stiprināt attīstības procesus (un saistītos instrumentus), kas tieši ietekmē Eiropas iedzīvotājus.

2.6. Ekonomikas krīze un ar to saistītā ieguldījumu samazināšanās ir sašķēlusi uz izaugsmi balstīto dalībvalstu vienotību un saasinājusi dažāda veida spriedzi. Neraugoties uz būtisku ES mērķi, attīstības atšķirības starp dalībvalstīm, un īpaši starp dažiem reģioniem, palielinās.

2.6.1. Turklāt 2005. gadā noteiktie budžeta deficīta noteikumi būtu jāpielāgo ES pašreizējai ekonomiskai un sociālai situācijai un tajos būtu jāņem vērā, ka daži publiskie izdevumi, piemēram, izglītības jomā, būtu jāizslēdz no deficīta aprēķiniem, jo tie ir svarīgi nākotnei.

2.7. Eiropas Savienības pievilcība ir liela, bet vispārēji tā vēl nav atguvusi savu lomu kā mērķis, kas piesaistīta ieguldītājus. Ienesīgu ieguldījumu ziņā ES pakāpeniski zaudē savas pozīcijas salīdzinājumā ar ASV. Atpaliekošās valstis bremzē dinamiskāko valstu virzību. Ražīguma līmeņa pazemināšanās un vājie inovācijas procesi mazina Eiropas pievienotās vērtības līmeni pasaules mēroga konkurencē.

2.8. Dažās valstīs, neraugoties uz ievērojamu budžeta pārpalikumu, ienesīgu ieguldījumu apjoms samazinās. Tas traucē atgūt nokavēto. Reakcija ir lēna un birokrātiska.

2.8.1. EESK tomēr uzskata, ka ieguldījumi un patērētāji ir ļoti vajadzīgi, lai radītu apstākļus ekonomikas pārejai uz ilgtspējīgu ekonomiku, kas spēj cīnīties ar klimata pārmaiņām. Eiropas konkurētspējas stiprināšanai ir nepieciešama jauna apmācība un jāizveido jaunas darbvietas.

2.9. Eiropas Komisija 2014. gadā paziņoja par jaunu ekonomiskās attīstības modeli. Definētie mērķi – darbvietu radīšana un izaugsmes stimulēšana, Eiropas vienotā tirgus stiprināšana, ekonomikas regulatoru sistēmas vienkāršošana, prioritāru ES sasniegumu nostiprināšana, enerģijas tirgus, atbalsts investīcijām digitālā tirgus un pakalpojumu jomā, īpaša uzmanība Eiropas savienošanai paredzēto intelektuālo un fizisko tīklu sistēmai, atbildības par vidi palielināšana – ekonomikai var nodrošināt jaunu dinamiku.

2.10. Programmas īstenošanas pasākumi, darbs *REFIT* programmas ietvaros, Eiropas Stratēģisko investīciju fonds un ar to saistītā institucionālā sistēma, šķiet, apliecina nodomus. Taču, kā jau tika norādīts, ar šādām izaugsmes perspektīvām nepietiek.

2.11. Uz izaugsmi orientēta budžeta politikas trūkumam liela valsts parāda un budžeta deficīta (ko dažos gadījumos izraisīja finanšu un banku sabrukums, nevis izšķērdīgi valdības izdevumi) skartajās valstīs ir bijusi pretrunīga ietekme un tas veicinājis plaisas palielināšanos starp valstīm ar budžeta pārpalikumu un valstīm ar tā deficītu. Dažkārt efektīvākus rezultātus var nodrošināt ilgāks laiks pakāpeniskāku pielāgojumu īstenošanai, jo lielāka ekonomikas izaugsmei būtiski sekmē deficīta un parāda attiecības samazināšanos.

2.12. Būtu jāizmanto tāda attīstības instrumentu sistēma, kas nodrošinātu izaugsmi, veicinātu simetrisku pielāgošanos visā ES un mazinātu sociālo spriedzi. Eiropas pusgads ir piemērots, lai katrai valstij plānotu diferencētu procesu un uzraudzītu tā īstenošanu, tomēr eurozonas fiskālās nostājas noteikšanā šim procesam ir tikai nenožīmīga loma, kā tas skaidri norādīts Komisijas paziņojumā COM(2016) 726 final par eurozonas ekonomikas politiku.

2.13. Stratēģijas “Eiropa 2020” galvenie mērķi vēl ir aktuāli. Bezdarba līmenis joprojām ir pārāk augsts – Eiropas Savienībā ir vairāk nekā 22 miljoni un eurozonā vairāk nekā 17 miljoni bezdarbnieku. Tādu cilvēku skaits, kuri atrodas uz nabadzības sliekšņa vai kurus apdraud nabadzības risks, pārsniedz 122 miljonus. Perspektīvas trūkums jauniešiem ir būtisks šķērslis atjauninātai Eiropas nākotnei. Darbaspēka mobilitāte ir zema. Mūžizglītības sistēma joprojām nav politikas pasākumu uzmanības centrā. Tendences, kas liecina par attālināšanos no mērķiem, nav daudzsološas. Spēkā ir jau vairāk nekā 70 direktīvas par sociālajām tiesībām. Atzinumā par Eiropas Sociālo tiesību pīlāru EESK uzstāj, ka, gatavojot gada izaugsmes pētījumu, augšupvērsta konverģence Eiropā būtu jānosaka par sociālo tiesību mērķi. Tāpat tā uzsver nepieciešamību nodrošināt izaugsmi un konkurētspēju visā ES. Šajā saistībā EESK uzsver nepieciešamo ekonomikas politikas, nodarbinātības politikas un sociālās politikas savstarpējo atkarību⁽²⁾.

3. Īpašas piezīmes

3.1. Ieguldījumi

3.1.1. Eiropas Komisija savā izaugsmes pētījumā nozīmīgu vietu piešķir tādu pasākumu apkopojumam, kas virzīti uz finanšu sistēmas tālāku attīstību. Tie ir svarīgi, lai nostiprinātu nozares darbību, palielinātu ESIF efektivitāti, likvidētu šķēršļus ieguldījumiem un palielinātu Eiropas ekonomikas globālo nozīmi.

3.1.2. EESK piekrīt, ka ir ārkārtīgi svarīgi izveidot kapitāla tirgu savienību un radīt citus pamatnosacījumus, lai uzlabotu finansēšanas apstākļus, sadalītu risku un kredītu darītu pieejamāku, – īpaši likvidējot šķēršļi, ar ko saskaras MVU sektors –, kā arī praksē īstenot vienlīdzīgu iespēju principu.

3.1.3. P iemēri ir regula par riska kapitāla fondiem un centieni izveidot sociālās uzņēmējdarbības fondu, “otrā iespēja” uzņēmējiem, kas cietuši neveiksmi, maksātnespējas procedūru uzlabošana un preventīvas pārstrukturēšanas sistēmu izveide. Vienam no ieguldījumu stimulēšanas pīlāriem jābūt banku iesaistes veicināšanai un to darbības efektivitātes palielināšanai.

3.1.4. Visas norādes liecina, ka Eiropas Stratēģisko investīciju fondam, – ņemot vērā arī jau pieņemto lēmumu par tā paplašināšanu –, ir būtiska stimulējoša ietekme Eiropas ieguldījumu tirgū. Tam var būt īpaši liela nozīme 2030. gadam izvirzīto un arī ilgtspējīgas attīstības kritērijus ietverošo mērķu sasniegšanā. Pakāpeniska pāreja uz aprītes ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni radīs jaunas darbvietas, īpaši pakalpojumu jomā, un ilgtspējas kritērijiem atbilstoši produkti var pārvērt jaunus ceļus arī inovācijai.

⁽²⁾ SOC/542 (OV C 125, 21.4.2017., 10. lpp.).

3.1.5. EESK iepriekšējos atzinumos jau pausta atziņa, ka pilnīga Enerģētikas savienības izveide un vienotā digitālā tirgus stratēģija pavērs izcilas iespējas investīcijām. Lielāka dinamika minētajās jomās ir atkarīga arī no starptautiskajiem tirdzniecības nolīgumiem, no kuriem dažus var negatīvi ietekmēt attieksmes maiņa globālajā politikā, un to nodrošinātās tirgu pieejamības.

3.1.6. EESK skatījumā ir ļoti svarīgi, lai struktūrfondus vairāk nekā tagad būtu iespējams izmantot izglītības un apmācības un ar tām saistītās mobilitātes atbalstam.

3.2. *Turpmākas strukturālās reformas*

3.2.1. EESK atbalsta apņemšanos strukturālās reformas īstenot diferencēti, kā paredzēts. Eiropas un valstu līmenī ir jāparedz attiecīgi nepieciešamie pasākumi.

3.2.2. EESK piekrīt Eiropas Parlamenta viedoklim, ka labi funkcionējošs, elastīgs darba tirgus ir viens no pozitīvu ekonomisko apstākļu veidošanās priekšnoteikumiem. Vienlaikus tā uzskata, ka ir jāstiprina Eiropas vienotā tirgus sociālā dimensija.

3.2.3. Konkrētām valstīm adresētie ieteikumi būtu īstenojami tā, lai nodrošinātu, ka pienācīgi tiek ņemtas vērā dalībvalstu budžeta iespējas, un tās varētu veidot politiku izaugsmes un sociālās iekļaušanas sekmēšanai.

3.2.4. EESK atzinīgi vērtē 2016. gada martā EK uzsāktu Eiropas Sociālo tiesību pīlāra apspriešanu un piekrīt, ka ekonomikas attīstībai būtu jāsekmē lielāks sociālais progress un kohēzija. Dalībvalstis ar labākajiem rezultātiem ekonomikā ir izstrādājušas tālejošāku un efektīvāku sociālo politiku, taču kopumā Eiropā ir jāuzlabo konkurētspēja un jāpastiprina sociālā dimensija.

3.2.5. Ir svarīgi, lai dalībvalstu īstenotās reformas nodrošinātu piekļuvi kvalitatīviem pakalpojumiem. Izglītības, apmācības, veselības aprūpes, mājokļu, bērnu aprūpes līmeņa paaugstināšana ir ekonomiskās attīstības priekšnoteikums un tieši ietekmēs dzīvesveida attīstību un sociālo iekļautību.

3.2.6. Strukturālo reformu izstrādē, attīstīšanā un ieviešanā īpaši liela nozīme ir sociālajiem partneriem. Viņu lomai jābūt balstītai uz tādu jaunu sociālā dialoga sākumu, kura pamatā ir pašreizējais dialogs, kas pastiprināts ar spēcīgākiem līdzdalības instrumentiem. Atbildīga sociālā darbība ir lielā mērā atkarīga no skaidras un tiešas komunikācijas, un EESK atzinīgi vērtē EK pausto apņemšanos sociālos partnerus pastiprināti un sistemātiski iesaistīt Eiropas pusgada ciklā.

3.2.7. Reformas paredzot un īstenojot saskaņoti, Eiropas pusgada procesā būtu iespējams vairāk ņemt vērā sociālo dimensiju. Ekonomikas politikas instrumenti un metodoloģija būtu jāpapildina ar ilgtermiņa un uz rezultātiem balstītu redzējumu un sociālām vērtībām, kas atspoguļo arī ilgtspēju.

3.2.8. Reformu gaitā noteikti jāizveido stimulu sistēma, kas rada vienlīdzīgus konkurences nosacījumus, vairāk atbalsta izaugsmi un mazina jaunprātīgas izmantošanas iespējas.

3.3. *Pozitīva fiskālā politika*

3.3.1. Eiropas pusgada procesa būtisks elements ir Stabilitātes un izaugsmes pakta īstenošana, tā noteikumu piemērošanas kontrole, kā arī pārraudzība pār to, kāda ir to ietekme uz konkrētu dalībvalstu ekonomiku. Diemžēl pusgada process ir izrādījies vienpusējs instruments, kas aizliedz lielu parādu un deficītu un pret to vērsas ar sankcijām, bet lielu pārpalikumu gadījumā tikai nosaka vienkāršu samazinājumu. EESK atbalsta elastīgu pieeju, īpaši tad, ja tā dod iespēju ar publisko ieguldījumu palīdzību aktivizēt arī ilgtermiņā lietderīgas nozares (izglītību, apmācību un veselības aprūpi).

3.3.2. EESK tomēr uzskata, ka Stabilitātes un izaugsmes pakta īstenošana ir jāpapildina, ieviešot pastāvošajai "makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūrai" līdzīgu "sociālās nelīdzsvarotības novēršanas procedūru", kas dotu iespēju konstatēt un analizēt ekonomiskās darbības sociālo ietekmi dalībvalstīs. Kā norādīts iepriekš, īpaša uzmanība ir jāvelta valstu budžeta deficītam gadījumos, kad tas skar nākotnei svarīgus ieguldījumus, piemēram, izglītībā, vai arī ieguldījumus ar mērķi radīt apstākļus, kas ir labvēlīgi ekonomikas pārejai uz tādu ilgtspējīgu ekonomiku, kurā tiek risināta klimata pārmaiņu problēma.

3.3.3. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Centrālās bankas lomas nostiprināšanu, īpaši Komisijas darbu, kas ar mērķi atbalstīt monetāro politiku vērsts uz pozitīvas fiskālās nostājas veidošanu eurozonā. EESK atzīst Eiropas Centrālās bankas būtisko lomu stabilitātes atjaunošanā pēc krīzes. Papildus būtu jāveic spēcīgāki ekonomikas izaugsmes un darbvietu veidošanas tempa paātrināšanas pasākumi. Šajā kontekstā EESK ir izsaka nopietnas bažas un vilšanos par to, ka Padome ir noraidījusi Komisijas ieteikumu par pozitīvu fiskālo nostāju eurozonā.

3.3.4. Pašreiz raksturīgās zemās procentu likmes dalībvalstīm sniedz iespēju palielināt publiskos ieguldījumus, vienlaikus samazinot parāda līmeni. EESK uzskata, ka Stabilitātes un izaugsmes pakta ietvaros un saistībā ar ES budžeta vidusposma novērtēšanu un nākamā posma plānošanu, kā arī uz rezultātiem orientēta ES budžeta ieviešanu, būtu jārodas iespējai īstenot tādu oriģinālu ieguldījumu praksi, kas atbalstītu ekonomikas izaugsmi un nodrošinātu ilgtspēju ilgtermiņā.

3.3.5. Analizējot strukturālās izmaiņas ES sabiedrībā, 2017. gada izaugsmes pētījumā izteiktās prognozes iegūst īpašu nozīmi. Cenšoties samazināt novecošanas procesu negatīvo ietekmi uz sabiedrību, palielinās spiediens uz dalībvalstu budžetiem. Vēlreiz jāatgādina par apmācības un pārkvalificēšanās nozīmi, veselības aprūpes preventīvo lomu un vajadzību reformēt sociālās aprūpes sistēmu.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. Noteikti un steidzami detalizēti jāizstrādā un jāīsteno prioritāra programma, kuras mērķis ir eurozonas visaptveroša stiprināšana. Tomēr rezultātā nedrīkst paplašināties plaša starp Eiropas valstīm.

4.2. 2017. gadā noslēgsies pirmais posms piecu priekšsēdētāju izziņotajam divu ātrumu attīstības procesam, kura mērķis ir Eiropas ekonomiskās un monetārās savienības izveides pabeigšana. Lai sagatavotos otrajam posmam, ir izstrādāta baltā grāmata. *Brexit* kontekstā četru savienību – ekonomiskās, budžeta, finanšu un politiskās savienības – nostiprināšanai ir īpaša nozīme. Laikposmā pēc *Brexit* būs nepieciešams būtiski palielināt finansiālās spējas.

4.2.1. Līdz šim galvenā uzmanība bija vērsta uz eurozonas ekonomiskās un finanšu sistēmas stiprināšanu – uz konkurētspējas un produktivitātes padomju izveidi, banku savienības stiprināšanu un vienošanos par tās trešo pīlāru, bankas noguldījumu garantijas sistēmu pilnveidošanu, budžeta disciplīnas nodrošināšanas struktūras izveidi, progresu virzībā uz ciešu sadarbību kapitāla tirgus jomā –, bet tagad būtu jāveicina arī gatavība īstenot politisku sadarbību.

4.2.2. Tas neapšaubāmi liek ES vadītājiem noteikt uz elastīgu ekonomikas politiku balstītu vispārēju politisku pieeju. Saskaņā ar Lisabonas līgumu un tā īstenošanas tiesisko regulējumu, izmantojot šādu pieeju vairāk tiks ņemtas vērā katras valsts sabiedriskās un sociālās īpatnības un izturētspēja, pat ja ekonomiku regulējošie nolīgumi un to instrumenti darbosies labi.

(Elastīgākā attieksme, ko budžeta deficīta samazināšanas jautājumā nesen izvēlējusies Francija, Spānija un Portugāle, liecina par šādu iespējamo attīstību.)

4.3. Iepriekšējos budžeta un finanšu periodos uzdevumu un programmu noteikšanā ievērojami nostiprinājusies prasība apliecināt "Eiropas pievienoto vērtību". Dažādas ar Eiropas Savienības līdzekļiem atbalstītas programmas arvien vairāk ir tikušas vērstas uz ES dalībvalstu konkrētu sadarbību, kurā ar kopīgiem spēkiem panāktais rezultāts ir labāks par to, kādu būtu bijis iespējams sasniegt tikai valsts līmenī (Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments, "Apvārsnis 2020" utt.), vai arī tās veicinājušas Eiropas kopējo interešu konvergenci starp vietējo un dalībvalstu līmeni (bezdarba un nabadzības apkarošana, infrastruktūras attīstība, reģionālā un pilsētu attīstība u. c.). Pieejamo resursu apjoms tomēr neatbilst veicamajiem uzdevumiem.

4.4. Eiropas pusgada procesā, formulējot katrai konkrētai valstij adresētos ieteikumus, ievērojama uzmanība pievērsta arī virzībai uz stratēģijas "Eiropa 2020" mērķu sasniegšanu. Papildus budžeta un strukturālām reformām valsts reformu plānos jābūt minētiem arī konkrētiem mērķiem un to sasniegšanas nosacījumiem. Stratēģijas "Eiropa 2020" trīs pīlāri ir "gudra", "ilgtspējīga" un "iekļaujoša" Eiropa, un tās rādītāju sistēmu arī turpmāk var izmantot par atsauci risinājumiem, kas jāformulē saistībā ar jaunajiem uzdevumiem laikposmā līdz 2030. gadam.

4.5. Eiropas pusgada mehānismā lielāka nozīme jāpiešķir ilgtermiņa sociālās un vides ilgtspējas mērķiem. Tādējādi radīsies iespēja veicināt dialogu par tādiem būtiskiem jautājumiem, kā atbalsts dažādiem sociālās nozares un publiskā sektora ieguldījumiem, ilgtermiņā rentablu ieguldījumu ievērošana budžeta deficīta aprēķinos vai uz sabiedrības labklājību vērstas institucionālās sistēmas attīstīšana. Ir nepieciešams "zelta likums", kas definētu patēriņu un investīcijas. Šajā nolūkā nepieciešamos nosacījumus ir iespējams nodrošināt, izskatot iespēju pārskatīt ES budžeta mehānismus un palielināt ES pašu resursus.

4.6. Šajā saskaņošanas procesā īpaši liela nozīme ir līdzatbildībai no uzdevumu noteikšanas posma līdz īstenošanai, kā arī gala saņēmēju arvien lielākās lomas atzīšanai. Ir jāstiprina valstu parlamentu loma un jāievēro to raizes par subsidiaritāti.

4.7. Nav vienota nākotnes redzējuma, politiskās gribas un pārvaldības spēju. Juridiskā sistēma ir sarežģīta un sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības locekļu līdzdalība ir tīri formāla – to labi atspoguļo sabiedrības atbalsta trūkums. Tas pastiprina demokrātijas deficītu un grauj uzticēšanos.

4.8. Patlaban attīstības procesus nosaka divas lielas un savstarpēji būtiski atšķirīgas finanšu un ekonomikas instrumentu un institucionālās sistēmas, kurām ir katrai savas procedūras. Būtu jāpastiprina šo abu kopumu komplementaritāte, taču nepietiek tikai ar pamatnostādņu definēšanu. Vajadzīgs sistēmisks risinājums.

4.8.1. Pirmām kārtām runa ir par tradicionālajiem struktūrfondi un investīciju fondiem (ESI fondi), kuru mērķis ir kohēzijas veicināšana. Tie izpaužas kā atbalsts ieguldījumiem un attīstībai, tie tiek pastāvīgi modernizēti, bet pēc būtības paliek nemainīgi. Tie ir pieejami, pateicoties Savienības budžeta pārdalei. Šo budžetu veido attīstītāko dalībvalstu iemaksas. Daļā gadījumu tie, kas šos līdzekļus saņem, tos nenovērtē pietiekami augstu, jo uzskata, ka viņiem tie "pienākas".

4.8.2. Tā kā ir paredzēta septiņu gadu finanšu shēmas (DFS) (tās termiņš beidzas 2020. gadā) vidusposma pārskatīšana, iepriekš minētās komplementaritātes veicināšanas nolūkā būtu nepieciešams papildināt un vienkāršot regulējumu.

4.8.3. Eiropas Komisijas priekšlikumu mērķi ir šādi: stiprināt finanšu mērķus, sekmēt ieguldījumus, pārvaldīt migrāciju un mazināt jauniešu bezdarbu.

4.8.4. Būtiski svarīgi elementi ir elastīguma palielināšana un regulējuma vienkāršošana saistībā ar piekļuvi finansējumam.

4.8.5. Otrā sistēma, kas kalpo Junkera plāna īstenošanai, ir Eiropas Stratēģisko investīciju fonds (ESIF), kurš ir jauns, uz tirgu vērstas finanšu instruments, kas dod iespēju atbalstīt riska kapitālu un piesaistīt publiskos, banku un privātos līdzekļus. ESIF summa ir jau 500 miljardi euro; tā atsauces periods sniedzas līdz 2020. gadam. Nākamajā plānošanas posmā tam varētu būt liela nozīme.

4.9. Ir svarīgi šo izveidoto jauno pārvaldības mehānismu iekļaut turpmākajā uz attīstību vērstajā pārvaldībā. Abu finansēšanas sistēmu saskaņošanai būtu jānotiek arī katrā no dalībvalstīm. Ilgākā termiņā būtu lietderīgi abus pārvaldības mehānismus kombinēt.

4.10. EESK uzskata, ka jaunais Eiropas Komisijas paziņojums ir daudzsološs, jo tajā laikposmam līdz 2030. gadam apkopots līdz šim paveiktais darbs stratēģiskajā virzībā, kas vērstas uz ilgtspējības problēmu risināšanu.

4.11. Jaunajā plānošanas procesā galvenokārt būtu jābalstās uz nelielu skaitu skaidri izteiktu mērķu. Īstenošanas nolūkā būtu jāizmanto jauns Eiropas Komisijas stratēģisks instruments, uz koordināciju balstīta pārvaldības sistēma, kurā ņemta vērā arī sociālā kontrole.

4.12. Pamatojoties uz dažādu finanšu instrumentu efektivitātes un lietderīguma analīzi, jau tagad būtu jāizvirza priekšlikums laikposmam līdz 2030. gadam: uzlabot uzdevumu sadali starp tradicionālajiem kohēzijas mērķiem un uz tirgu vērstām investīcijām. Ar Eiropas Stratēģisko investīciju fondu saistītais projekta novērtēšanas mehānisms sniedz kvalitatīvu metodoloģisko atbalstu arī tradicionālo kohēzijas instrumentu izmantošanas gadījumā.

4.13. Lai palielinātu Eiropas pusgada efektivitāti un lietderīgumu, būtu jāpilnveido partnerattiecību institucionālā struktūra un, pamatojoties uz sabiedrības līdzdalības tiesībām, tā būtu jāatver visiem Eiropas pilsoņiem. Būtu jānodrošina ES iedzīvotāju piekļuve vajadzīgajai informācijai un līdzdalība plānošanas un īstenošanas lēmumu pieņemšanā. Viņiem jābūt arī iespējai paust viedokli par programmu projektiem, iepirkuma konkursiem un novērtējuma ziņojumiem.

Briselē, 2017. gada 22. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

ATZINUMAM

Ar pilnsapulces pieņemtajiem grozījumiem ir aizstāti šādi apakškomitejas atzinuma punkti. Par tiem nobalsoja vismaz viena ceturtdaļa klātesošo (Reglamenta 54. panta 4. punkts).

a) 1.9. punkts:

EESK uzskata, ka reālo uz rezultātiem balstīto ekonomikas izaugsmi (iekšzemes bruto rezultātu) patiesi varētu atspoguļot tikai kompleksa rādītāju sistēma, tāda kā pašreizējā, kurā iespējams ņemt vērā arī sociālo un vides faktoru ietekmi.

Balsojuma rezultāts:

Par: 111

Pret: 109

Atturas: 13

b) 2.13. punkts:

Galvenie stratēģijas "Eiropa 2020" mērķi joprojām ir aktuāli. Bezdarba līmenis joprojām ir pārāk augsts – Eiropas Savienībā ir vairāk nekā 22 miljoni bezdarbnieku un eurozonā vairāk nekā 17 miljoni bezdarbnieku. Tādu cilvēku, kuri atrodas uz nabadzības sliekšņa vai kurus apdraud nabadzības risks, skaits pārsniedz 122 miljonus. Perspektīvu trūkums jauniešiem ir liels šķērslis atjaunoties spējīgai Eiropas nākotnei. Darbaspēka mobilitāte ir zema. Mūžizglītības sistēma joprojām nav politikas pasākumu uzmanības centrā. Tendences liecina par attālināšanos no mērķiem un nevieš cerības. Spēkā jau ir vairāk nekā 70 direktīvas par sociālajām tiesībām. "EESK uzsver, ka jāveicina izaugsme un konkurētspēja visā ES. Šajā saistībā EESK uzsver, ka vajadzīga savstarpēja saikne starp ekonomiku, nodarbinātību un sociālo politiku" ⁽³⁾.

⁽³⁾ EESK atzinums "Eiropas sociālo tiesību pīlārs" (SOC/542) (OV C 125, 21.4.2017., 10. lpp.).

Balsojuma rezultāts:

Par: 145

Pret: 62

Atturas: 14

c) 3.2.2. punkts:

EESK piekrīt Eiropas Parlamenta viedoklim, ka labi funkcionējošs, elastīgs darba tirgus ir viens no pozitīvu ekonomisko apstākļu veidošanās priekšnoteikumiem. EESK norāda, ka Eiropas Savienība ir visattīstītākais reģions pasaulē no sociālā nodrošinājuma viedokļa.

Balsojuma rezultāts:

Par: 141

Pret: 65

Atturas: 16

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar ko Padomes Direktīvu 87/217/EEK, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/87/EK, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/31/EK, Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1257/2013, Padomes Direktīvu 86/278/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 94/63/EK groza attiecībā uz procedurāliem noteikumiem vides ziņojumu sniegšanas jomā un ar ko atceļ Padomes Direktīvu 91/692/EEK”

(COM(2016) 789 final – 2016/0394 COD)

(2017/C 173/14)

Apspriešanās	Eiropas Parlaments, 13.2.2017. Eiropas Savienības Padome, 20.2.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 192. panta 1. punkts un 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa
Pieņemts plenārsesijā	22.2.2017.
Plenārsesija Nr.	523
Balsojuma rezultāts	178/1/2
(par/pre/atturas)	

Tā kā priekšlikuma saturs ir pieņemams un komiteja par šo tematu jau ir paudusi viedokli 1990. gada 18. decembrī (*) pieņemtajā atzinumā 1491/90, komiteja 523. plenārsesijā, kas notika 2017. gada 22. un 23. februārī (2017. gada 22. februāra sēdē), ar 178 balsīm par, 1 balsi pret un 2 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu un atsaukties uz viedokli, ko tā paudusi minētajā atzinumā.

Briselē, 2017. gada 22. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

(*) EESK atzinums 1491/90 par tematu “Priekšlikums Padomes Direktīvai, ar ko standartizē un racionalizē ziņojumus par to, kā īsteno dažas direktīvas, kas attiecas uz vidi” (OV C 60, 8.3.1991., 15. lpp.).

